

SPRAWOZDANIE
Z WYKONANIA BUDŻETU PAŃSTWA
ZA OKRES OD 1 STYCZNIA DO 31 GRUDNIA 2016 R.

INFORMACJA O WYKONANIU BUDŻETÓW
JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

RADA MINISTRÓW

Warszawa
2017

Wprowadzenie	5
I. Wykonanie budżetów jednostek samorządu terytorialnego	10
1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	12
2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	23
2.1. Wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego.....	26
2.2. Wydatki zrealizowane w ramach funduszu sołectkiego	27
3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	29
4. Zobowiązania według tytułów dłużnych jednostek samorządu terytorialnego ...	30
5. Wieloletnia prognoza finansowa jednostek samorządu terytorialnego	36
 II. Wykonanie budżetów gmin	
1. Dochody gmin	38
1.1. Struktura dochodów	38
1.2. Dochody według źródeł pochodzenia	40
1.2.1. Skutki obniżenia górnych stawek podatków, udzielonych ulg i zwolnień oraz decyzji wydanych przez organ podatkowy na podstawie ustawy - Ordynacja podatkowa, obliczone za okres sprawozdawczy	42
1.2.2. Subwencja ogólna	44
1.2.3. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe	46
1.2.4. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich	48
1.2.5. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	51
1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	53
1.2.7. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych	56
1.2.8. Pozostałe dotacje celowe	58
1.3. Dochody według działów	60
1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca	61
2. Wydatki gmin	62
2.1. Struktura wydatków	62
2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków	64
2.3. Wydatki według działów	65
2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów	67
2.3.2. Wydatki majątkowe według działów.....	68
2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca	70
3. Wynik budżetów gmin	70

4. Przychody i rozchody gmin	71
5. Zobowiązania według tytułów dłużnych gmin.....	73
6. Przychody i koszty gminnych samorządowych zakładów budżetowych ..	75
7. Wydzielony rachunek dochodów gminnych jednostek budżetowych	78
 III. Wykonanie budżetów powiatów	
1. Dochody powiatów	80
1.1. Struktura dochodów	80
1.2. Dochody według źródeł pochodzenia	81
1.2.1. Subwencja ogólna	83
1.2.2. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe	84
1.2.3. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich	86
1.2.4. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	89
1.2.5. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	91
1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych	94
1.2.7. Pozostałe dotacje celowe	96
1.3. Dochody według działów	97
1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca	99
2. Wydatki powiatów	99
2.1. Struktura wydatków	99
2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków	101
2.3. Wydatki według działów	102
2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów	104
2.3.2. Wydatki majątkowe według działów	105
2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca	106
3. Wynik budżetów powiatów	107
4. Przychody i rozchody powiatów	107
5. Zobowiązania według tytułów dłużnych powiatów	109
6. Przychody i koszty powiatowych samorządowych zakładów budżetowych	110
7. Wydzielony rachunek dochodów powiatowych jednostek budżetowych ..	112
 IV. Wykonanie budżetów miast na prawach powiatu	
1. Dochody miast na prawach powiatu	114
1.1. Struktura dochodów	114

1.2. Dochody według źródeł pochodzenia	115
1.2.1. Skutki obniżenia górnych stawek podatków, udzielonych ulg i zwolnień oraz decyzji wydanych przez organ podatkowy na podstawie ustawy - Ordynacja podatkowa, obliczone za okres sprawozdawczy	117
1.2.2. Subwencja ogólna	119
1.2.3. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe	121
1.2.4. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich	122
1.2.5. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	125
1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	127
1.2.7. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych	130
1.2.8. Pozostałe dotacje celowe	133
1.3. Dochody według działów	135
1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca	137
2. Wydatki miast na prawach powiatu	137
2.1. Struktura wydatków	137
2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków	138
2.3. Wydatki według działów	139
2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów	141
2.3.2. Wydatki majątkowe według działów	142
2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca	144
3. Wynik budżetów miast na prawach powiatu	144
4. Przychody i rozchody miast na prawach powiatu	145
5. Zobowiązania według tytułów dłużnych miast na prawach powiatu	146
6. Przychody i koszty samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu	148
7. Wydzielony rachunek dochodów jednostek budżetowych miast na prawach powiatu	150
 V. Wykonanie budżetów województw	
1. Dochody województw	151
1.1. Struktura dochodów	151
1.2. Dochody według źródeł pochodzenia	152
1.2.1. Subwencja ogólna	153
1.2.2. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe	156
1.2.3. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich	157

1.2.4. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	160
1.2.5. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	162
1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych	165
1.2.7. Pozostałe dotacje celowe	168
1.3. Dochody według działów	169
1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca	170
2. Wydatki województw	171
2.1. Struktura wydatków	171
2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków	172
2.3. Wydatki według działów	173
2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów	175
2.3.2. Wydatki majątkowe według działów	177
2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca	178
3. Wynik budżetów województw	179
4. Przychody i rozchody województw	179
5. Zobowiązania według tytułów dłużnych województw.....	180
6. Przychody i koszty wojewódzkich samorządowych zakładów budżetowych	182
7. Wydzielony rachunek dochodów wojewódzkich jednostek budżetowych	183
 VI. Zbiorcze informacje dotyczące środków na realizację projektów i programów realizowanych z udziałem środków z Unii Europejskiej, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, środków z budżetu państwa na współfinansowanie oraz płatności z budżetu środków europejskich	 185
 VII. Zbiorcze wykonanie budżetów związków jednostek samorządu terytorialnego	 190
 Spis tablic	 191

Wprowadzenie

Podstawę gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016 stanowiły:

- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U z 2016 r. poz. 198, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1870, z późn. zm.).

Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego określa:

- źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego oraz zasady ustalania i gromadzenia tych dochodów,
- zasady ustalania i przekazywania subwencji ogólnej oraz dotacji celowych z budżetu państwa.

Istotnym źródłem dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Wielkość udziału we wpływach z podatku PIT w latach 2015 i 2016 przedstawiała się następująco:

	2015	2016
Gminy	37,67%	37,79%
Powiaty	10,25%	10,25%
Województwa	1,60%	1,60%
RAZEM	49,52%	49,64%

Ustalona na 2016 r. wielkość udziału gmin we wpływach z podatku dochodowego (PIT) była wyższa o 0,12 punktu procentowego od udziału ustalonego na 2015 r. (37,67%).

Wskaźnik udziału gmin we wpływach z podatku PIT, określony w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego wynosi 39,34%, z zastrzeżeniem art. 89 ustawy. Zgodnie z regulacją art. 89 udział gmin we wpływach z podatku PIT zmniejsza się o liczbę punktów procentowych odpowiadających iloczynowi 3,81 punktu procentowego i wskaźnika obliczonego łącznie dla całego kraju. Wskaźnik ten ustala się dzieląc liczbę mieszkańców przyjętych przed dniem 1 stycznia 2004 r. do domów pomocy społecznej, według stanu na dzień 30 czerwca roku bazowego, przez liczbę

mieszkańców przyjętych przed dniem 1 stycznia 2004 r., według stanu na dzień 31 grudnia 2003 r.

W 2016 r. wielkość udziału gmin we wpływach z podatku PIT wyniosła 37,79%.

Wskaźnik udziału we wpływach z CIT w 2016 r., w porównaniu, do wskaźnika obowiązującego w roku 2015, nie uległ zmianie i przedstawia się następująco:

	2015	2016
Gminy	6,71%	6,71%
Powiaty	1,40%	1,40%
Województwa	14,75%	14,75%
RAZEM	22,86%	22,86%

W 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego sporządzały uchwały budżetowe i wieloletnie prognozy finansowe, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, które w tym zakresie nie uległy zmianie.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, w 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego obowiązane były stosować zasadę zrównoważenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego w części bieżącej, zgodnie z którą organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego nie może uchwalić budżetu, w którym planowane wydatki bieżące są wyższe niż planowane dochody bieżące powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki, będące nadwyżką środków pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu jednostki samorządu terytorialnego, wynikające z rozliczeń wyemitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek z lat ubiegłych. Na koniec roku budżetowego wykonane wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż wykonane dochody bieżące powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki, z zastrzeżeniem przypadku realizacji zadań bieżących ze środków UE i EFTA. Wówczas, wykonane wydatki bieżące mogą być wyższe niż wykonane dochody bieżące powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki jedynie o kwotę związaną z realizacją wydatków bieżących z udziałem środków UE i EFTA, w przypadku gdy środki te nie zostały przekazane w danym roku budżetowym.

Istotnym elementem zabezpieczającym jednostki samorządu terytorialnego przed nadmiernym zadłużeniem był indywidualny limit zadłużenia odzwierciedlający ekonomiczną zdolność jednostki samorządu terytorialnego do spłaty zobowiązań. Reguła, określona w art. 243 ustawy o finansach publicznych, zakazuje jednostkom samorządu terytorialnego uchwalania budżetu, którego realizacja spowodowałaby, że w roku budżetowym oraz w każdym roku następującym po roku budżetowym relacja płatności związanych z obsługą zadłużenia do dochodów byłaby wyższa niż średnia arytmetyczna z, obliczonych dla

ostatnich trzech lat, relacji jej dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów ogółem budżetu.

Wskaźnik zadłużenia, liczony na podstawie wielkości z trzech poprzednich lat, z jednej strony znosi ograniczenia wiążące jednostki samorządu terytorialnego, dla których zaciąganie nawet dość znacznych zobowiązań finansowych może być instrumentem bezpiecznej polityki rozwojowej, z drugiej zaś dyscyplinuje te jednostki, którym wysokie obciążenie dochodów spłatami zobowiązań nakazuje dużą ostrożność przy zaciąganiu nowych kredytów i pożyczek czy też emisji papierów wartościowych. Limit zadłużenia ma za zadanie zabezpieczyć jednostki samorządu terytorialnego przed nadmierną kumulacją płatności z tytułu obsługi zadłużenia w stosunku do ich dochodów, nie ogranicza natomiast możliwości absorpcji środków europejskich przeznaczonych na realizację projektów objętych dofinansowaniem z tych środków. Z limitu tego wyłączone są bowiem spłaty kredytów, pożyczek oraz wykup wyemitowanych papierów wartościowych na realizację projektów z udziałem środków unijnych.

W sytuacji zagrożenia realizacji zadań publicznych i braku możliwości uchwalenia przez jednostkę samorządu terytorialnego wieloletniej prognozy finansowej lub budżetu z zachowaniem indywidualnego limitu zadłużenia regionalna izba obrachunkowa wzywa jednostkę samorządu terytorialnego do opracowania i uchwalenia programu naprawczego. Rozwiązanie to, określające wymogi prowadzenia gospodarki finansowej przez jednostki w trakcie realizacji postępowania naprawczego, sprzyja poprawie sytuacji finansowej jednostki.

Na gospodarkę finansową jednostek samorządu terytorialnego miało wpływ wejście w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1045).

Ustawa ta wprowadziła m.in. zmiany w podatku leśnym (likwidacja preferencyjnej stawki podatku leśnego dla lasów ochronnych), podatku od spadków i darowizn (objęcie podatkiem także nieodpłatnego nabycia własności rzeczy albo jej części poprzez niektórych dotychczasowych współwłaścicieli na dalszą współwłasność) oraz podatku od czynności cywilnoprawnych (objęcie podatkiem odpłatnego częściowego zniesienia współwłasności). Dzięki tym zmianom do budżetów gmin wpłynęły dodatkowe środki finansowe.

Od 1 stycznia 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego mają możliwość tworzenia tzw. centrów usług wspólnych, czyli jednostek zapewniających samorządowym jednostkom organizacyjnym wspólną obsługę administracyjną, finansową i organizacyjną.

Wprowadzono regulacje wzmacniające zachętę do łączenia się jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów), tak aby była ona korzystniejsza dla jednostek osiągających niskie wpływy z PIT.

Znowelizowane przepisy ustawy o samorządzie gminnym umożliwiają powiatom i gminom tworzenie związków powiatowo-gminnych. Od stycznia 2016 r., obok związków międzygminnych oraz związków powiatów, mogą być tworzone związki realizujące zadania obu tych rodzajów samorządu.

Ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016, poz. 195) zostało wprowadzone świadczenie wychowawcze, które jest skierowane do rodzin wychowujących dzieci do 18 roku życia. Realizację świadczenia wychowawczego powierzono do realizacji samorządom gminnym. Świadczenie wychowawcze jest świadczeniem finansowanym z budżetu państwa, przyznawanym i wypłacanym przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Podmioty realizujące zadania z zakresu świadczenia wychowawczego otrzymują środki finansowe na pokrycie kosztów obsługi tego świadczenia.

Od początku roku 2016 zaczął funkcjonować system darmowej pomocy prawnej. Jest to rezultat wejścia w życie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1255, z późn. zm.). Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej wykonywanym przez powiat. Zadanie to powiat może wykonywać w porozumieniu z gminami. Na realizację tego zadania powiat otrzymuje środki z budżetu państwa w formie dotacji celowej.

* * *

Miasto na prawach powiatu – na podstawie art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną – sporządza jeden budżet.

Uchwała budżetowa miasta na prawach powiatu określa poszczególne dochody z uwzględnieniem źródeł dochodów gmin, powiatów oraz rodzajów wydatków przewidzianych na zadania realizowane przez gminy i powiaty.

W związku z powyższym, analogicznie jak w latach poprzednich, zaprezentowano w opracowaniu część danych dotyczących dochodów miast na prawach powiatu w podziale na część gminną i powiatową.

Podstawowym źródłem danych, dotyczących wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r., były sprawozdania z wykonania planów dochodów i wydatków oraz zobowiązań tych jednostek, sporządzone według zasad określonych rozporządzeniem

Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2016 r., poz. 1015) oraz rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1773), wieloletnie prognozy finansowe jednostek samorządu terytorialnego sporządzone według zasad określonych rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 10 stycznia 2013 r. w sprawie wieloletniej prognozy finansowej jednostki samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2015 r. poz. 92).

Zgodnie z przepisami tych rozporządzeń, wszystkie jednostki samorządu terytorialnego sporządzają i przekazują do Ministerstwa Finansów, raz na kwartał, sprawozdania z wykonania planów dochodów i wydatków budżetowych w pełnej szczegółowości, tj. dział, rozdział, paragraf, sprawozdania o nadwyżce/deficycie budżetowym, sprawozdania o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń.

Sprawozdania, o których mowa wyżej i wieloletnie prognozy finansowe jednostki samorządu terytorialnego przekazują do Ministerstwa Finansów – za pośrednictwem regionalnych izb obrachunkowych – w formie elektronicznej.

We wszystkich tablicach zbiorczych prezentowane są dane, zestawione na podstawie sprawozdań rocznych, otrzymanych przez Ministerstwo Finansów od jednostek samorządu terytorialnego, obejmujących jednostki budżetowe, samorządowe zakłady budżetowe (działające na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych), rachunki dochodów i wydatków, o których mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych¹.

W części opisowej, dotyczącej dotacji celowych z budżetu państwa przeznaczonych na dofinansowanie zadań z zakresu administracji rządowej, zadań własnych oraz zadań realizowanych na podstawie porozumień z organami administracji rządowej, wykorzystano dane ze sprawozdań z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

---

¹ Dane liczbowe zostały opracowane w oparciu o sprawozdania jednostek samorządu terytorialnego za 2016 rok według stanu bazy na dzień 21 marca 2017 r. oraz o dane z wieloletnich prognoz finansowych JST na lata 2016-2019 według stanu bazy na dzień 22 listopada 2016 roku.

Dane te nie uwzględniają korekt nadesłanych w późniejszym terminie. Wielkości ujęto w zaokrągleniu do tysiąca złotych, na skutek czego powstały niewielkie rozbieżności w prezentowanych danych liczbowych.

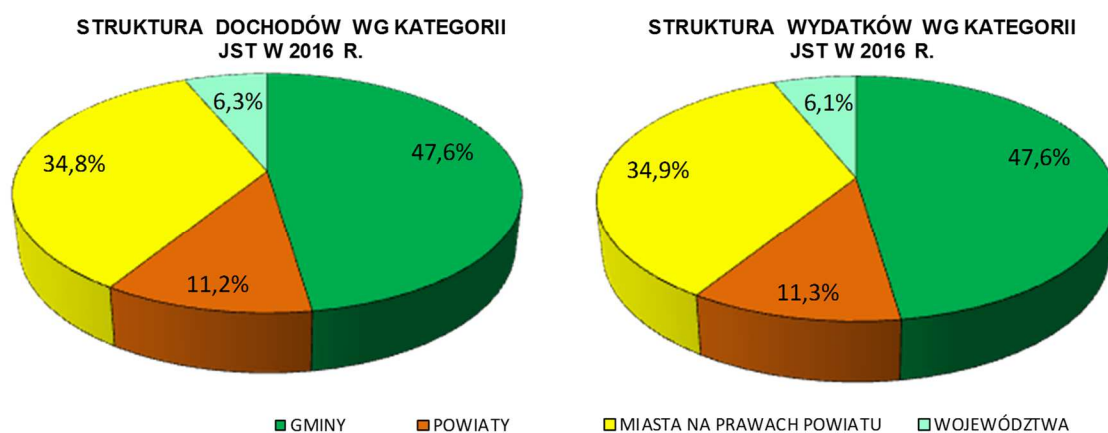
I. Wykonanie budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Zbiorcze dane dotyczące wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	199 018 949	214 460 072	213 668 930	99,6	107,4
Wydatki	196 415 300	219 291 992	206 034 558	94,0	104,9
Wynik	2 603 649	-4 831 920	7 634 372	-	-

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego zrealizowały dochody ogółem w wysokości 213.668.930 tys. zł, tj. 99,6% planu rocznego, wydatki w wysokości 206.034.558 tys. zł, tj. 94,0% planu. Budżety jednostek samorządu terytorialnego zamknęły się nadwyżką w wysokości 7.634.372 tys. zł, przy planowanym deficycie w wysokości 4.831.920 tys. zł.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze dochodów ogółem, zrealizowanych w 2016 r. przez jednostki samorządu terytorialnego, dochody ogółem gmin i miast na prawach powiatu stanowiły 82,4% dochodów ogółem zrealizowanych przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego a ich wydatki ogółem stanowiły 82,5% wszystkich wydatków finansowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Dochody i wydatki jednostek samorządu terytorialnego ogółem oraz na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów z udziałem środków unijnych prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4 : 3)	Struktura	Dynamika (4 : 2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Dochody ogółem	199 018 949	214 460 072	213 668 930	99,6		107,4
w tym:						
na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych	17 201 204	8 174 434	7 217 682	88,3	100,0	42,0
z tego:						
Gminy	4 853 183	1 686 336	1 431 334	84,9	19,8	29,5
Powiaty	1 065 626	515 281	417 936	81,1	5,8	39,2
Miasta na prawach powiatu	5 208 855	2 940 165	2 745 895	93,4	38,0	52,7
Województwa	6 073 539	3 032 651	2 622 518	86,5	36,3	43,2
Wydatki ogółem	196 415 300	219 291 992	206 034 558	94,0		104,9
w tym:						
na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych	18 975 702	6 511 333	4 481 926	68,8	100,0	23,6
z tego:						
Gminy	5 281 363	1 509 215	907 222	60,1	20,2	17,2
Powiaty	1 207 517	557 155	355 292	63,8	7,9	29,4
Miasta na prawach powiatu	5 704 303	1 559 422	1 022 713	65,6	22,8	17,9
Województwa	6 782 519	2 885 541	2 196 699	76,1	49,0	32,4
udział dochodów na programy i projekty unijne w dochodach ogółem	8,6	3,8	3,4	-	-	-
udział wydatków na programy i projekty unijne w wydatkach ogółem	9,7	3,0	2,2	-	-	-

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. wykonane dochody jednostek samorządu terytorialnego związane z realizacją programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych stanowiły 3,4% ich dochodów ogółem, natomiast wydatki na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych stanowiły 2,2% ich wydatków ogółem.

Dochody i wydatki bez środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych wg kategorii jednostek samorządu terytorialnego

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody ogółem	199 018 949	214 460 072	213 668 930	99,6	107,4
Dochody bez dochodów na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych z tego:	181 817 745	206 285 638	206 451 249	100,1	113,5
Gminy	82 814 052	100 442 311	100 363 498	99,9	121,2
Powiaty	22 615 850	23 488 965	23 530 403	100,2	104,0
Miasta na prawach powiatu	65 351 248	71 560 411	71 674 235	100,2	109,7
Województwa	11 036 595	10 793 951	10 883 113	100,8	98,6
Wydatki ogółem	196 415 300	219 291 992	206 034 558	94,0	104,9
Wydatki bez wydatków na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych z tego:	177 439 598	212 780 659	201 552 632	94,7	113,6
Gminy	80 663 010	103 331 275	97 267 855	94,1	120,6
Powiaty	22 236 589	24 006 532	22 945 304	95,6	103,2
Miasta na prawach powiatu	64 119 865	74 322 302	70 918 787	95,4	110,6
Województwa	10 420 133	11 120 550	10 420 686	93,7	100,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. dochody ogółem wzrosły o 7,4%, natomiast dochody ogółem bez dochodów na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych wzrosły o 13,5%. W tym okresie wydatki ogółem wzrosły o 4,9%, natomiast wydatki ogółem bez wydatków na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych wzrosły o 13,6%.

1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

W 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego wykonały dochody ogółem wyższe o 7,4% w porównaniu do dochodów wykonanych w 2015 r.

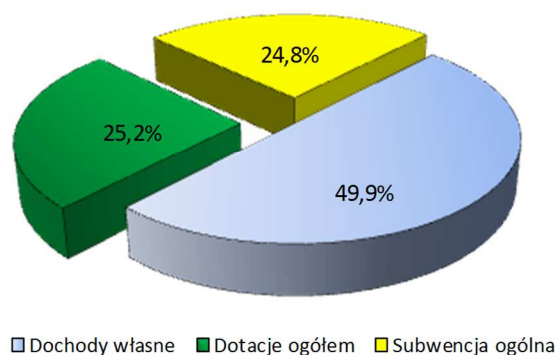
Dochody zrealizowane przez gminy, powiaty, miasta na prawach powiatu i województwa w latach 2015 – 2016 prezentuje tabela poniżej:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
GMINY	87 667 235	102 128 648	101 794 831	99,7	116,1
POWIATY	23 681 476	24 004 246	23 948 339	99,8	101,1
MIASTA NA PRAWACH POWIATU	70 560 103	74 500 576	74 420 130	99,9	105,5
WOJEWÓDZTWA	17 110 133	13 826 603	13 505 630	97,7	78,9
OGÓŁEM JST	199 018 949	214 460 072	213 668 930	99,6	107,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Dochody ogółem wykonane w 2016 r. w gminach i miastach na prawach powiatu i powiatach były wyższe niż wykonane w 2015 r. Najwyższa dynamika wykonanych dochodów była w gminach (116,1%).

STRUKTURA DOCHODÓW W JST 2016 R.

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

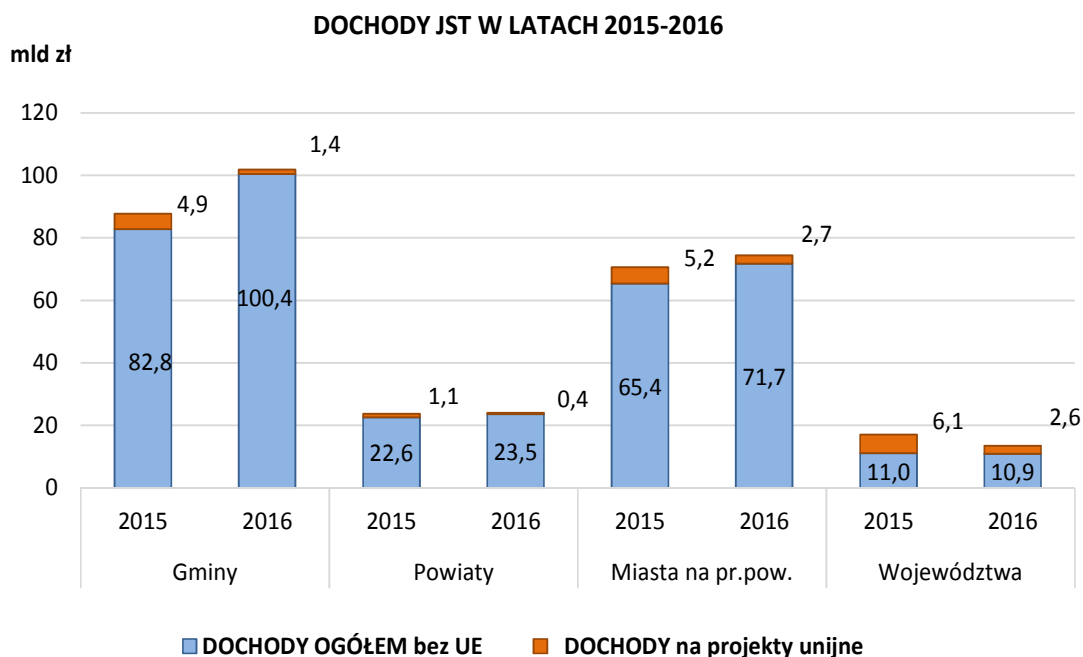
W strukturze dochodów ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. dochody własne stanowiły 49,9%, subwencja ogólna 24,8% a dotacje 25,2%.

Wykonanie i dynamikę dochodów jednostek samorządu terytorialnego prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
		tys. zł		%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody ogółem,	199 018 949	214 460 072	213 668 930	99,6	107,4
z tego:					
Dochody własne	103 441 049	106 001 024	106 683 469	100,6	103,1
Dotacje ogółem	44 234 597	55 438 207	53 949 369	97,3	122,0
Subwencja ogólna	51 343 303	53 020 841	53 036 092	100,0	103,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., najwyższą dynamiką charakteryzowały się dotacje (122,0%) w tym dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej, które w tym czasie wzrosły ponad dwukrotnie. Wyższe wykonanie tych dotacji było spowodowane przede wszystkim realizacją świadczenia wychowawczego wynikającego z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”) oraz z większej liczby wniosków o wypłatę świadczeń rodzinnych oraz większej liczby zdarzeń noszących znamiona klęski żywiołowej skutkujących koniecznością wypłaty zasiłków celowych dla osób poszkodowanych w wyniku tych zdarzeń.

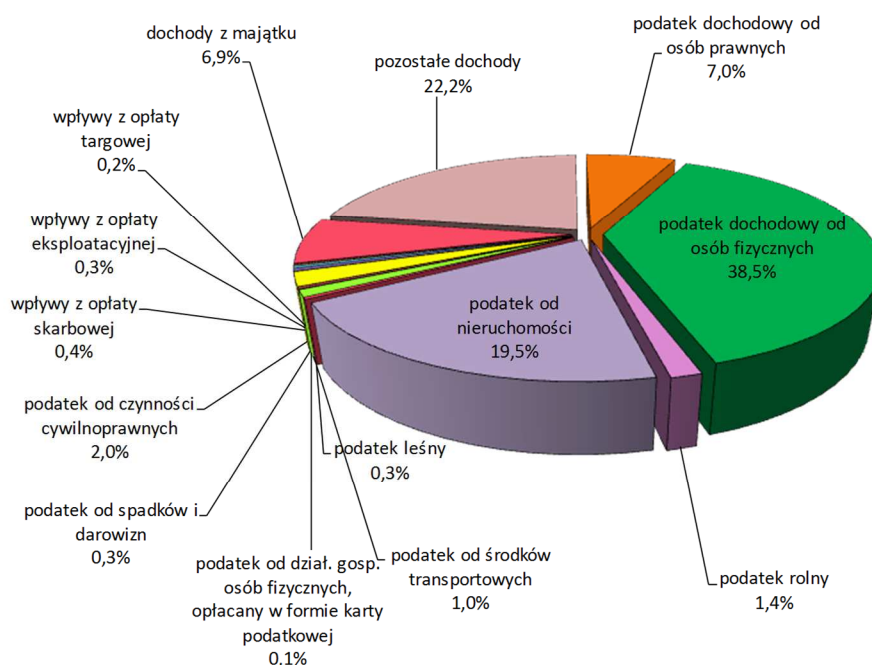

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. udział dochodów na programy i projekty unijne w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego zmniejszył się z 8,6% do 3,4%.

Niższa realizacja dochodów z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich, w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

STRUKTURA DOCHODÓW WŁASNYCH JST W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. największy udział miały dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych 38,5%, podatku od nieruchomości 19,5%, dochody z majątku 6,9%, z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych 7,0%.

Stosownie do art. 3 ust. 2 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych są dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego.

W 2016 r. na rachunki jednostek samorządu terytorialnego przekazane zostały dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych w wysokości 41.108.134 tys. zł.

W porównaniu do roku 2015, jednostki samorządu terytorialnego w roku 2016 otrzymały dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych wyższe o 7,9%.

Kolejnym istotnym źródłem dochodów własnych były dochody z podatku od nieruchomości, które w 2016 r. stanowiły 19,5% dochodów własnych, plan tych dochodów został zrealizowany w 100,4%, a wykonanie było wyższe o 3,0% od wykonania w 2015 r.

Szczegółowe dane dotyczące dochodów jednostek samorządu terytorialnego przedstawiono w tabelach załączonych do sprawozdania.

Transfery z budżetu państwa

W 2016 r., według sprawozdań budżetowych jednostek samorządu terytorialnego łączne dochody jednostek samorządu terytorialnego z tytułu dotacji i subwencji ogólnej wyniosły 97.708.438 tys. zł i były wyższe niż w roku 2015 o 26,1%.

W 2016 r. budżet państwa wspierał realizację zadań jednostek samorządu terytorialnego przekazując na te cele dotacje w łącznej wysokości 44.672.348 tys. zł, w tym na zadania inwestycyjne 1.660.901 tys. zł. Łączna kwota dotacji z budżetu państwa dla jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., wzrosła o 70,9%.

Dotacje z budżetu państwa przekazane w kwocie 44.672.348 tys. zł dla wszystkich kategorii jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone były na realizację zadań:

- 1) z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami w kwocie 36.896.649 tys. zł, z tego na zadania bieżące 36.578.859 tys. zł,
- 2) własnych w wysokości 7.715.417 tys. zł, z tego na zadania bieżące 6.383.149 tys. zł,
- 3) na podstawie porozumień z organami administracji rządowej w kwocie 60.282 tys. zł, z tego na zadania bieżące 49.439 tys. zł.

Szczegółowe informacje o wielkości dotacji dla poszczególnych kategorii jednostek samorządu terytorialnego zostały przedstawione w dalszych częściach niniejszego sprawozdania.

W 2016 r., na rachunki jednostek samorządu terytorialnego – według danych Ministerstwa Finansów – przekazano środki z tytułu subwencji ogólnej w łącznej wysokości

52.596.577 tys. zł (bez rezerw), co stanowiło 100,0% kwot zaplanowanych na ten cel (po zmianach).

Ponadto zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, środki z rezerwy subwencji ogólnej, w wysokości 335.999 tys. zł, otrzymało 168 jednostek samorządu terytorialnego, a także na podstawie art. 36 ust. 4 pkt 1 ww. ustawy środki rezerwy subwencji ogólnej, w łącznej wysokości 103.514 tys. zł, otrzymało 710 jednostek samorządu terytorialnego.

Wykonanie subwencji ogólnej w 2016 r.

W 2016 r. – według danych Ministerstwa Finansów – na rachunki jednostek samorządu terytorialnego przekazano środki z tytułu subwencji ogólnej w łącznej wysokości 52.596.577 tys. zł (bez rezerw), co stanowiło 100,0% kwot zaplanowanych na ten cel (po zmianach) i 103,3% kwot przekazanych na analogiczne cele w 2015 r.

Na powyższą kwotę subwencji ogólnej składały się:

część oświatowa w wysokości	- 41.496.901 tys. zł,
- część wyrównawcza w wysokości	- 9.171.896 tys. zł,
- część równoważąca w wysokości	- 1.597.652 tys. zł,
- część regionalna w wysokości	- 317.842 tys. zł,
- część rekompensująca w wysokości	- 12.286 tys. zł.

Część rekompensująca subwencji ogólnej, stosownie do ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz.U. Nr 188, poz. 1840, z późn. zm.), przeznaczona jest na wyrównanie ubytku dochodów, wynikającego ze zwolnienia z podatku od nieruchomości gruntów, budowli i budynków, które są zajęte na prowadzenie przez przedsiębiorcę, na podstawie zmienionego zezwolenia, działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych. W 2016 r. tę część subwencji ogólnej otrzymały gminy oraz miasta na prawach powiatu (w części gminnej), uprawnione do otrzymania tej rekompensaty i wymienione w rozporządzeniu Ministra Rozwoju.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w budżecie państwa tworzy się rezerwę subwencji ogólnej przeznaczoną na dofinansowanie:

- 1) inwestycji na drogach publicznych powiatowych i wojewódzkich oraz na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych w granicach miast na prawach powiatu;

- 2) utrzymania rzecznych przepraw promowych o średnim natężeniu ruchu w skali roku powyżej 2000 pojazdów na dobę, wskazanych przez ministra właściwego do spraw transportu;
- 3) remontu, utrzymania, ochrony i zarządzania drogami krajowymi i wojewódzkimi w granicach miast na prawach powiatu.

Na podstawie art. 26 ust. 3 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, rezerwą dysponuje minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, po zasięgnięciu opinii reprezentacji jednostek samorządu terytorialnego.

Rezerwa ta na 2016 r. została w całości rozdysponowana wg kryteriów ustalonych z ministrem właściwym do spraw transportu oraz stroną samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Minister właściwy do spraw finansów publicznych przekazał środki w pełnej wysokości do właściwych samorządów według harmonogramu zaproponowanego przez Ministra Infrastruktury i Budownictwa.

Środki z rezerwy, o której mowa wyżej, w łącznej wysokości 335.999 tys. zł, otrzymało w 2016 r. 168 jednostek samorządu terytorialnego, z tego:

- 188.102 tys. zł otrzymało 37 miast na prawach powiatu,
- 120.635 tys. zł otrzymało 119 powiatów,
- 27.262 tys. zł otrzymało 12 województw.

Zgodnie z art. 36 ust. 4 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, zwroty nienależnie otrzymanych przez jednostki samorządu terytorialnego kwot części wyrównawczej, równoważącej i regionalnej subwencji ogólnej tworzą rezerwę subwencji przeznaczoną dla jednostek samorządu terytorialnego, którą dysponuje minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z reprezentacją jednostek samorządu terytorialnego.

Ponadto, stosownie do art. 36 ust. 4 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w toku wykonywania budżetu utworzona została rezerwa subwencji ogólnej przeznaczona na uzupełnienie dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

W 2016 r. rezerwę, o której mowa wyżej, utworzyły nierozdzielone środki części równoważącej subwencji ogólnej dla gmin na 2016 r. w wysokości 99.705 tys. zł. Dodatkowo rezerwa ta została zwiększona o zwrócone przez gminy nienależne kwoty części wyrównawczej subwencji ogólnej w wysokości 3.807 tys. zł oraz części równoważącej subwencji ogólnej w wysokości 2 tys. zł.

W 2016 r. podział środków rezerwy subwencji ogólnej, w łącznej wysokości 103.514 tys. zł, został dokonany na podstawie art. 36a ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego według ustawowych kryteriów podziału, które zostały uszczegółowione w uzgodnieniu z Zespołem ds. Systemu Finansów Publicznych Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Z rezerwy subwencji ogólnej przekazane zostały następujące środki:

- 83.514 tys. zł – 428 gminom,
- 20.000 tys. zł – 286 powiatom.

Stosownie do art. 36a ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, podziału rezerwy subwencji ogólnej, o której mowa w art. 36 ust. 4 pkt 1 tej ustawy, dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych po uzgodnieniu z reprezentacją jednostek samorządu terytorialnego:

- 1) kryteriów, według których rozdzielana będzie rezerwa, spośród kryteriów określonych ustawowo;
- 2) wielkości środków rozdzielanych na podstawie poszczególnych kryteriów;
- 3) szczegółowego sposobu podziału rezerwy na podstawie poszczególnych kryteriów.

W 2016 r. środki rezerwy subwencji ogólnej, o której mowa w art. 36 ust. 4 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, zostały przeznaczone dla:

- gmin, w których dochody podatkowe za rok 2015 (ustalone dla gmin z uwzględnieniem art. 32 ust. 3 ww. ustawy), powiększone o część wyrównawczą i część równoważącą subwencji ogólnej ustalone na 2016 r. i pomniejszone o wpłaty, o których mowa w art. 29 ww. ustawy, ustalone na 2016 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca, były niższe od 80% wyliczonych w analogiczny sposób średnich dochodów wszystkich gmin, w przeliczeniu na jednego mieszkańca kraju;
- gmin, które w 2016 r. dokonały wpłat do budżetu państwa z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej dla gmin w wysokości wynikającej z art. 29 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego i w których dochody podatkowe, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, przyjęte do wyliczenia wpłat na rok budżetowy były niższe od 2000% średnich dochodów podatkowych wszystkich gmin, w przeliczeniu na mieszkańca kraju;
- dla powiatów, które w 2015 r. otrzymały z budżetu państwa dotacje celowe na realizację bieżących zadań własnych z zakresu domów pomocy społecznej, proporcjonalnie do wysokości udziału dotacji otrzymanych przez powiat w łącznej kwocie dotacji na ten cel otrzymanych przez wszystkie powiaty.

Środki z ww. rezerwy subwencji ogólnej, w łącznej wysokości 103.514 tys. zł, po uzgodnieniu z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego zostały rozdysponowane w listopadzie i grudniu 2016 r. Otrzymało je 710 jednostek samorządu terytorialnego, z tego:

- 423 gminy otrzymały 55.152 tys. zł,
- 51 miast na prawach powiatu otrzymało 32.167 tys. zł,
- 236 powiatów otrzymało 16.195 tys. zł.

Wykonanie części oświatowej subwencji ogólnej w 2016 r.

Część oświatowa subwencji ogólnej ustalana jest na finansowanie zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.), w szczególności na zadania związane z prowadzeniem szkół i placówek, a także dotowanie szkół i placówek niepublicznych oraz publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz przez osoby fizyczne.

Zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego wielkość części oświatowej subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustalana jest corocznie w ustawie budżetowej. Kwotę przeznaczoną na część oświatową subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala się w wysokości łącznej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej, nie mniejszej niż przyjęta w ustawie budżetowej w roku bazowym, skorygowanej o kwotę innych wydatków z tytułu zmiany realizowanych zadań oświatowych (art. 28 ust. 1).

Część oświatowa subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego na 2016 r. ustalona została w wysokości 41.496.952 tys. zł.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. na rachunki jednostek samorządu terytorialnego przekazane zostały środki z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej w łącznej wysokości 41.496.901 tys. zł, z tego dla:

- gmin	19.603.601 tys. zł,
<i>z tego:</i>	
<i>gminom wiejskim</i>	9.338.025 tys. zł,
<i>gminom miejskim</i>	3.732.047 tys. zł,
<i>gminom miejsko-wiejskim</i>	6.533.529 tys. zł,
- powiatów	7.822.795 tys. zł,
- miast na prawach powiatu	13.423.762 tys. zł,
- województw	646.743 tys. zł.

Różnica między kwotą przekazaną na rachunki jednostek samorządu terytorialnego, a kwotą zaplanowaną w ustawie budżetowej na 2016 r. wynika z faktu, iż w dniu 30 grudnia 2016 r. Gminy Popów i Przygodzice dokonały wpłat na rachunek Ministerstwa Finansów kwoty w łącznej wysokości 51 tys. zł tytułem zwrotu nienależnej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej za rok 2016.

Z części oświatowej subwencji ogólnej zaplanowanej na rok 2016 wydzielona została rezerwa stanowiąca 0,4% tej części subwencji, w wysokości 165.988 tys. zł.

W trakcie roku budżetowego uległa ona zwiększeniu do łącznej wysokości 172.699 tys. zł, tj. o kwotę 6.711 tys. zł, uzyskaną w wyniku zmniejszenia części oświatowej subwencji ogólnej 67 jednostkom samorządu terytorialnego, które otrzymały nienależną kwotę subwencji.

W świetle zapisów art. 28 ust. 3 i 4 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego rezerwą części oświatowej subwencji ogólnej dysponuje minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz reprezentacji jednostek samorządu terytorialnego. Podział rezerwy tej części subwencji następuje nie później niż do dnia 30 listopada każdego roku.

Zgodnie z „Kryteriami podziału 0,4% rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016”, przyjętymi przez Zespół ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, zostały rozdysponowane dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego środki w wysokości 172.699 tys. zł (co stanowi 100% środków ww. rezerwy), z tego:

- gminom	84.141 tys. zł,
z tego:	
<i>gminom wiejskim</i>	39.475 tys. zł,
<i>gminom miejskim</i>	17.425 tys. zł,
<i>gminom miejsko-wiejskim</i>	27.241 tys. zł,
- powiatom	38.399 tys. zł,
- miastom na prawach powiatu	49.231 tys. zł,
- województwom	928 tys. zł.

Z przeprowadzonej analizy danych ze sprawozdań jednostek samorządu terytorialnego wynika, że wydatki wykonane w 2016 r. na zadania bieżące w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza, w relacji do otrzymanych przez jednostki samorządu terytorialnego dochodów z tytułu subwencji i dotacji na zadania bieżące stanowiły średnio 125,4%.

Powyższe oznacza, iż 79,7 % wydatków bieżących przeznaczonych na realizację zadań oświatowych (z wyłączeniem przedszkoli ogólnodostępnych i dowożenia uczniów) przez

jednostki samorządu terytorialnego finansowanych jest w ramach części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące. Zgodnie z art. 5a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.) środki niezbędne na realizację zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie przedszkoli, szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencja ogólna i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest zatem jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Należy zauważyć, że w 2016 r. 111 jednostek samorządu terytorialnego (tj. 4,0% jednostek samorządu terytorialnego) przeznaczyło środki otrzymane z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące na inne cele niż oświatowe.

Realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego wydatków bieżących w dziale Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza w 2016 r. kształtowała się średnio na poziomie 97,6% ustalonego przez nie planu. Wydatki majątkowe kształtowały się na poziomie 85,8% planu.

* * *

W ustawie budżetowej na rok 2016 w części 83, w poz. 52 została zaplanowana rezerwa celowa pn. „Zwiększenie dostępności wychowania przedszkolnego” w wysokości 1.670.000 tys. zł, zgodnie z ustalonym w ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 827) maksymalnym limitem wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na dotację celową na dofinansowanie zadań gmin w zakresie wychowania przedszkolnego w 2016 r.

Na podstawie dokonanego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania podziału środków budżetu państwa przeznaczonych w roku 2016 na dotacje celowe dla gmin oraz stosownych wniosków wojewodów, decyzjami Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie państwa na 2016 r., zostały uruchomione środki w łącznej wysokości 1.562.648 tys. zł z przeznaczeniem na udzielenie gminom dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie wydatków bieżących związanych z realizacją zadań w zakresie wychowania przedszkolnego w 2016 r.

2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

W 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego wykonały wydatki ogółem w wysokości 206.034.558 tys. zł.

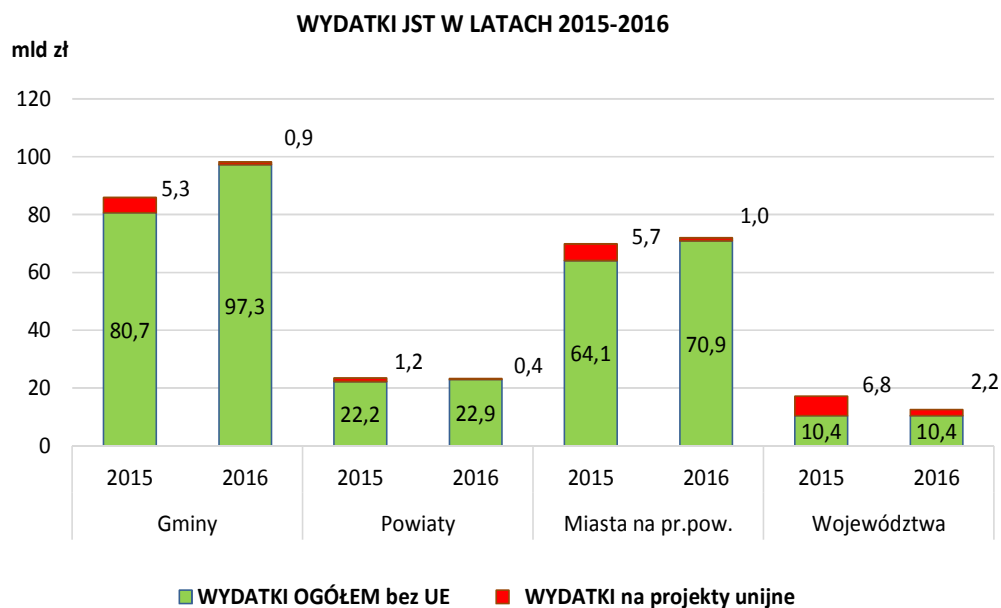
Wykonanie wydatków w poszczególnych kategoriach jednostek samorządu terytorialnego przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
GMINY					
Wydatki ogółem	85 944 374	104 840 490	98 175 077	93,6	114,2
w tym: wydatki majątkowe	14 489 235	13 333 699	10 953 539	82,1	75,6
POWIATY					
Wydatki ogółem	23 444 107	24 563 686	23 300 596	94,9	99,4
w tym: wydatki majątkowe	3 427 087	3 420 562	2 998 165	87,7	87,5
MIASTA NA PRAWACH POWIATU					
Wydatki ogółem	69 824 168	75 881 724	71 941 500	94,8	103,0
w tym: wydatki majątkowe	12 896 574	10 266 959	8 568 554	83,5	66,4
WOJEWÓDZTWA					
Wydatki ogółem	17 202 651	14 006 091	12 617 385	90,1	73,4
w tym: wydatki majątkowe	7 762 989	4 027 397	3 310 386	82,2	42,6
OGÓŁEM JST					
Wydatki ogółem	196 415 300	219 291 992	206 034 558	94,0	104,9
w tym: wydatki majątkowe	38 575 885	31 048 618	25 830 644	83,2	67,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. w gminach i miastach na prawach powiatu były wyższe, w porównaniu do zrealizowanych wydatków w 2015 r., odpowiednio o 14,2% i 3,0%. Na wzrost wydatków ogółem w gminach i miastach na prawach powiatu wpływ miał wzrost wydatków bieżących.

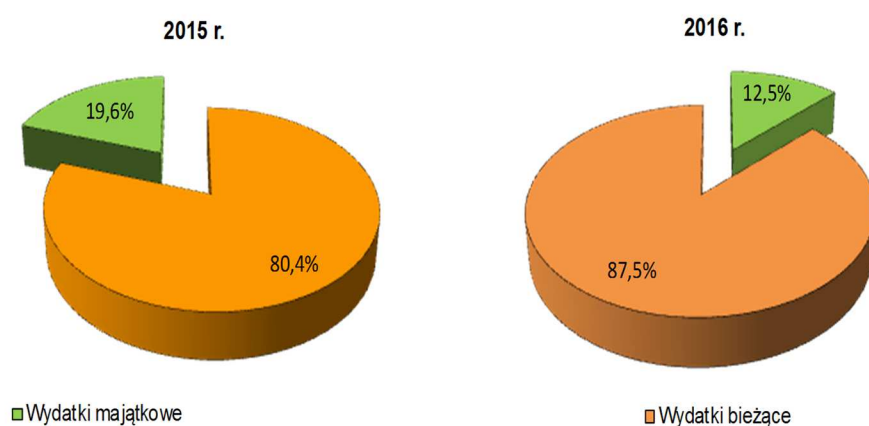

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. udział wydatków jednostek samorządu terytorialnego na programy i projekty unijne w wydatkach ogółem zmniejszył się z 9,7% do 2,2%.

Niższa realizacja wydatków na programy i projekty unijne w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

STRUKTURA WYKONANYCH WYDATKÓW OGÓŁEM JST W LATACH 2015-2016

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego w latach 2015 i 2016 (Min. Fin.)

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. w strukturze wykonanych wydatków ogółem wzrósł udział wydatków bieżących z 80,4% do 87,5%, a wydatków majątkowych zmniejszył się z 19,6% do 12,5%.

Udział wydatków majątkowych w ogólnej kwocie wydatków w poszczególnych kategoriach jednostek samorządu terytorialnego przedstawia poniższa tabela:

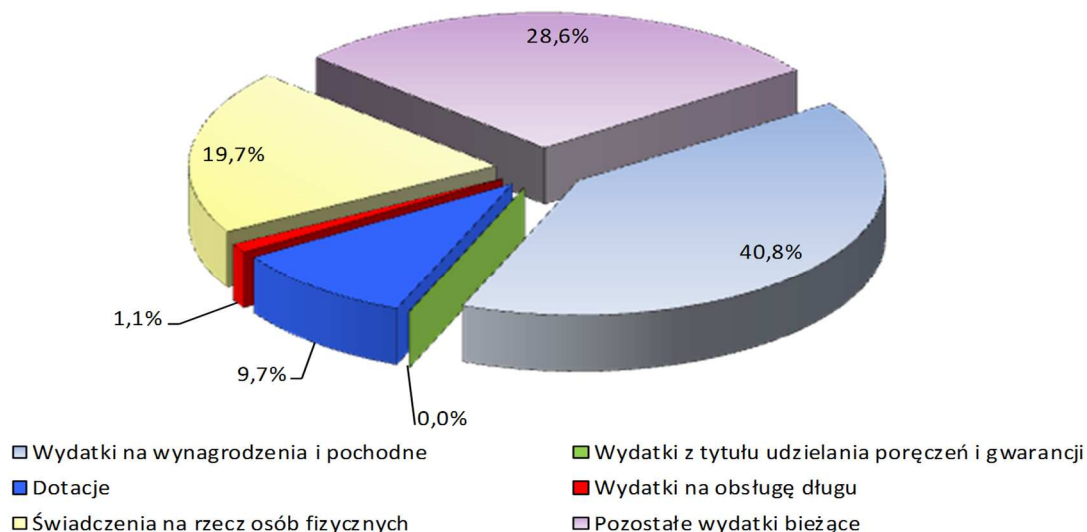
Wyszczególnienie	2015	2016
	(% %)	
1	2	3
GMINY	16,9	11,2
POWIATY	14,6	12,9
MIASTA NA PRAWACH POWIATU	18,5	11,9
WOJEWÓDZTWA	45,1	26,2
OGÓŁEM JST	19,6	12,5

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Najwyższy udział wydatków majątkowych w kwocie wydatków ogółem w 2016 r. zanotowano w samorządach województw – 26,2% a najniższy w gminach -11,2%.

Zgodnie z art. 236 ustawy o finansach publicznych, przez wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego rozumie się wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi.

STRUKTURA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH JST W 2016 r.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze wydatków bieżących w 2016 r. najwyższy udział stanowiły wynagrodzenia i pochodne 40,8%.

Wydatki bieżące jednostek samorządu terytorialnego według głównych kierunków ich rozdysponowania.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Wydatki bieżące, z tego:	157 839 415	188 243 374	180 203 914	95,7	114,2
Wydatki na wynagrodzenia	60 309 092	62 233 345	62 086 320	98,2	103,0
w tym: wynagrodzenia osobowe	54 662 678	57 377 650	56 423 737	98,3	103,2
Pochodne od wynagrodzeń	11 129 240	11 905 319	11 490 045	96,5	103,2
Dotacje	16 458 561	18 037 535	17 525 069	97,2	106,5
Wydatki na obsługę długu	2 037 272	2 210 026	1 927 814	87,2	94,6
Wydatki z tytułu udzielania poręczeń i gwarancji	47 963	196 381	29 393	15,0	61,3
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	16 948 244	36 135 222	35 576 931	98,5	209,9
Pozostałe wydatki	50 909 043	56 525 545	51 568 342	91,2	101,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r.
(Min. Fin.)

W 2016 r. wydatki bieżące były wyższe o 14,2% niż wykonane w 2015 r. Na wzrost wydatków bieżących wpływ miały wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych, które w porównaniu do 2015 r. wzrosły ponad dwukrotnie. Wyższe wydatki na świadczenia społeczne na rzecz osób fizycznych związane były przede wszystkim z realizacją świadczenia wychowawczego wynikającego z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”).

2.1. Wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego

Zgodnie z art. 263 ustawy o finansach publicznych organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego może ustalić wykaz kwot wydatków niezrealizowanych w roku budżetowym oraz określić ostateczny termin dokonania każdego wydatku ujętego w tym wykazie w następnym roku budżetowym. W wykazie, tym ujmuje się wydatki związane z realizacją umów:

- 1) w sprawie zamówienia publicznego;
- 2) które zostaną zawarte w wyniku zakończonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w którym dokonano wyboru wykonawcy.

Ostateczny termin dokonania wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego, upływa 30 czerwca roku następnego.

Wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	2015	2016	Dynamika (3:2)	Struktura
	tys. zł		%%	
1	2	3	4	5
WYDATKI OGÓŁEM, w tym:	196 415 300	206 034 558	104,9	100,0
Wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego	917 814	1 404 678	153,1	0,7
w tym: wydatki związane z realizacją programów i projektów realizowanych z udziałem środków unijnych	25 548	77 037	301,5	0,04

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego, stanowiły 0,7% wydatków ogółem. W porównaniu do 2015 r. wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego, zwiększyły się o 53,1 %. Wydatki te związane z realizacją programów i projektów realizowanych z udziałem środków unijnych stanowiły 5,5 % wydatków, które nie wygasły z upływem roku 2016.

2.2. Wydatki zrealizowane w ramach funduszu sołeckiego

Na mocy ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim rada gminy rozstrzyga o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki.

Zwrot części wydatków wykonanych przez gminy w ramach funduszu sołeckiego, jest realizowany na podstawie art. 3 ust. 7 ustawy o funduszu sołeckim, który stanowi, że gminy otrzymują z budżetu państwa zwrot, w formie dotacji celowej, części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w roku poprzedzającym rok budżetowy.

Począwszy od 2015 r. gminy, które utworzyły fundusz sołecki, otrzymują więcej środków z budżetu państwa z tytułu zwrotu wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego.

Na mocy przepisów ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim, zwiększono o 10% zwrot wydatków wykonanych w ramach funduszu.

Kwestie dotyczące zwrotu części tych wydatków zostały zawarte w rozporządzeniu Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie wzorów informacji przekazywanych przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i wojewodę, trybu zwrotu części wydatków gmin wykonanych w ramach funduszu sołeckiego oraz wzoru wniosku. Zgodnie z § 4 ww.

rozporządzenia zwrot tych wydatków następuje na rachunek gminy w terminie do dnia 31 sierpnia roku następującego po roku, w którym dokonano wydatków

Wydatki zrealizowane w 2016 r. przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach funduszu sołeckiego przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	WYDATKI OGÓŁEM		Wydatki, zrealizowane w ramach funduszu sołeckiego		Udział wydatków funduszu sołeckiego w wydatkach ogółem %%
	liczba jednostek	kwota (tys. zł)	liczba jednostek	kwota (tys. zł)	
1	2	3	4	5	6
JST OGÓŁEM,	2 808	206 034 558	1464	389 889	0,2
w tym:					
GMINY	2 412	98 175 077	1461	389 150	0,4
z tego:					
gminy miejskie	238	21 888 197	4	408	0,0
gminy wiejskie	1 563	42 815 995	984	253 836	0,6
gminy miejsko-wiejskie	611	33 470 886	473	134 907	0,4
MIASTA NA PRAWACH POWIATU	66	71 941 500	3	739	0,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki zrealizowane w ramach funduszu sołeckiego wykazało 1.461 gmin i 3 miasta na prawach powiatu na kwotę 389.889 tys. zł, co stanowiło 0,2% wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego. W 2016 r. wydatki zrealizowane w ramach funduszu sołeckiego wykazało o 92 jednostki więcej i wydatki te były wyższe o 13,7% od wydatków wykonanych na ten cel w 2015 r.

Zwrot części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w 2016 r. gminy otrzymają w 2017 r. na podstawie wniosków o ich zwrot, złożonych do właściwego wojewody w terminie do 31 maja 2017 r.

Wydatki wykonane w ramach funduszu sołeckiego dotyczyły głównie działów:

- Transport i łączność (32,6%) - przeznaczone były w 88,8% na drogi gminne,
- Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (25,0%) - przeznaczone były w 62,5% na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby,
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (16,7%) - przeznaczone były głównie na oświetlenie ulic, placów i dróg oraz utrzymanie zieleni,
- Kultura fizyczna (9,1%) – przeznaczone były głównie na obiekty sportowe.

Wydatki wykonane w ramach funduszu sołeckiego w tych działach stanowiły razem 83,4% wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego.

3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

W 2016 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego zamknęły się zbiorczo nadwyżką w wysokości 7.634.372 tys. zł przy planowanym na ten rok deficycie w wysokości 4.831.920 zł.

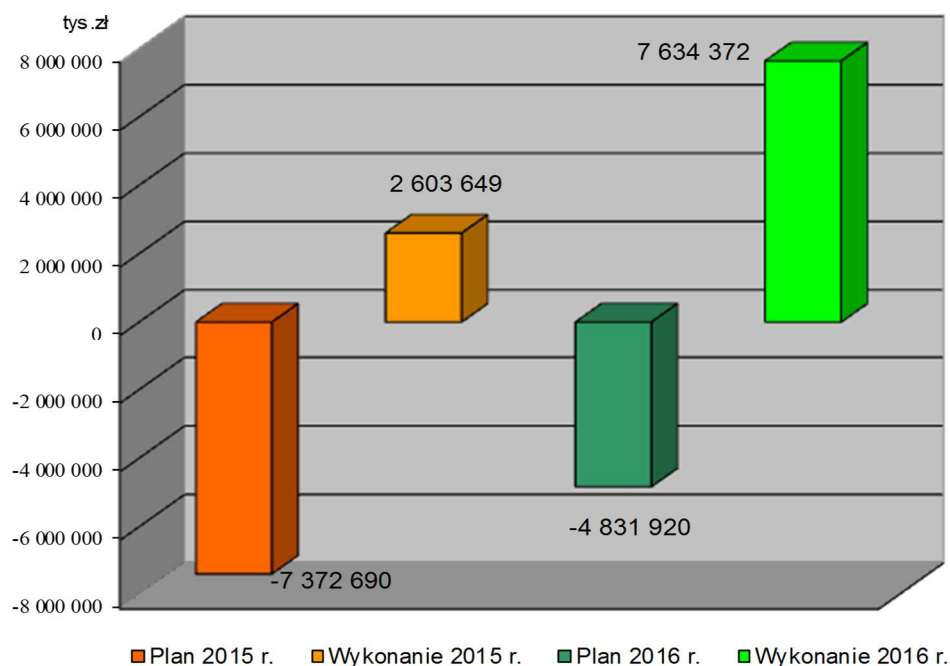
W 2016 r. budżety 2.245 jednostek samorządu terytorialnego zamknęły się nadwyżką na łączną kwotę 8.682.820 tys. zł, a 563 jednostki samorządu terytorialnego zamknęły swoje budżety deficytem w wysokości 1.048.448 tys. zł.

Wynik jednostek samorządu terytorialnego prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016
	tys. zł		
1	2	3	4
JST OGÓŁEM	2 603 649	-4 831 920	7 634 372
GMINY	1 722 862	-2 711 842	3 619 754
POWIATY	237 369	-559 440	647 743
MIASTA NA PRAWACH POWIATU	735 936	-1 381 148	2 478 630
WOJEWÓDZTWA	-92 518	-179 489	888 245

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r.
(Min. Fin.)

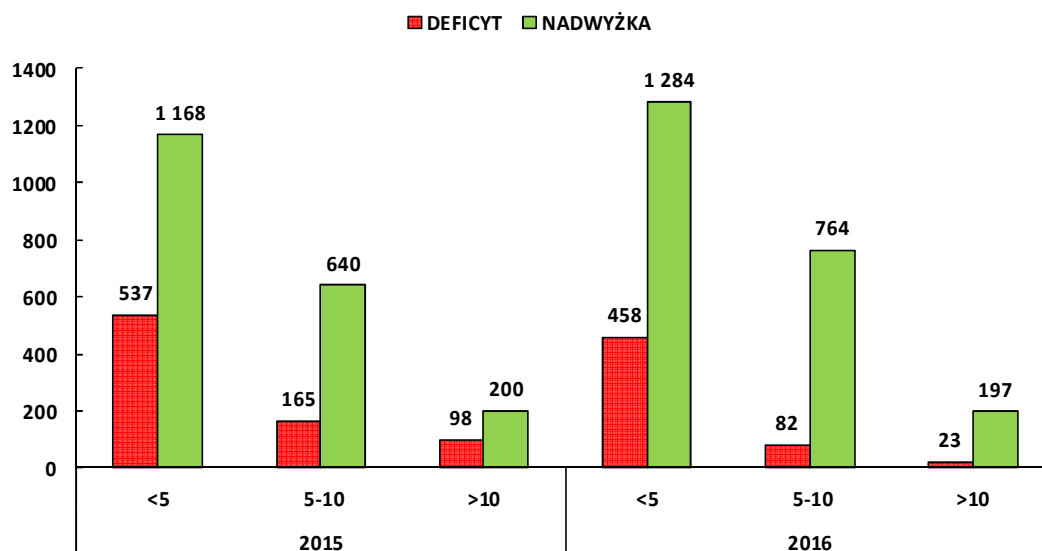
WYNIK BUDŻETÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W LATACH 2015-2016

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r.
(Min. Fin.)

W 2016 r., tak jak i w latach poprzednich, jednostki samorządu terytorialnego planowały znaczny deficyt, natomiast ich budżety zamknęły się nadwyżką.

Liczba jednostek samorządu terytorialnego w latach 2015-2016, według relacji wyniku do ich dochodów, przedstawia poniższy wykres:

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. budżety 2.245 tj. 80,0% jednostek samorządu terytorialnego zamknęły się nadwyżką budżetową. Wśród jednostek, które wypracowały nadwyżkę, najliczniejszą grupę, podobnie jak w 2015 r., stanowiły jednostki o relacji nadwyżki do dochodów ogółem poniżej 10%. Udział tych jednostek w grupie jednostek, które osiągnęły nadwyżkę wyniósł 91,2%.

Wśród jednostek samorządu terytorialnego z deficytem budżetowym w 2016 r. najliczniejszą grupę stanowiły jednostki o relacji deficytu do dochodów ogółem poniżej 5%. Udział tych jednostek w grupie jednostek, których budżety zamknęły się deficytem wyniósł 81,4%.

4. Zobowiązania według tytułów dłużnych jednostek samorządu terytorialnego

W 2016 r. zobowiązania według tytułów dłużnych ogółem jednostek samorządu terytorialnego, w stosunku do 2015 r., były niższe o 3,7%.

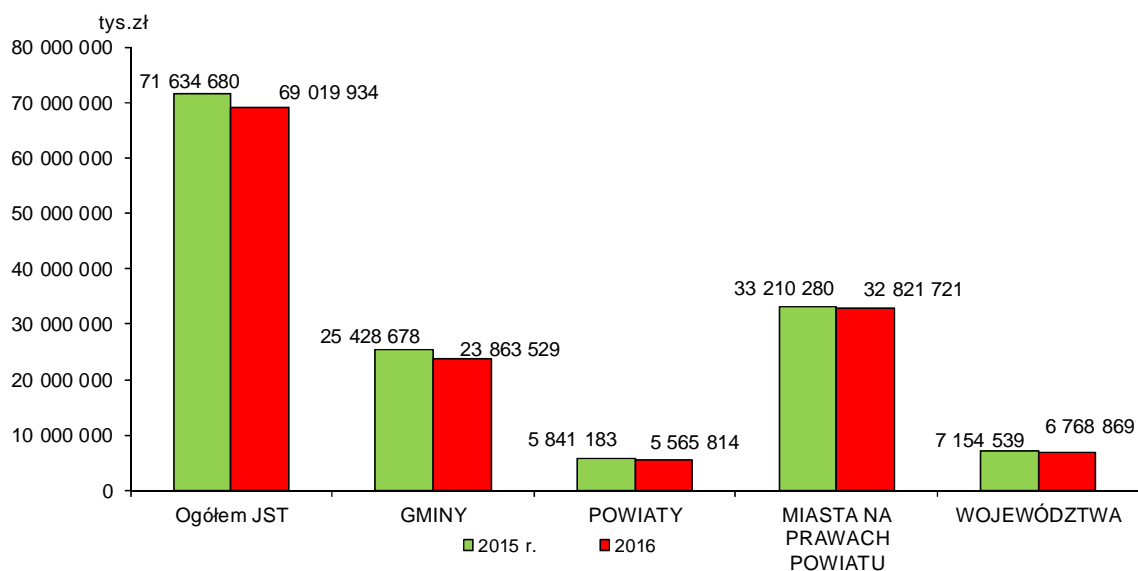
Zobowiązania jednostek samorządu terytorialnego w latach 2015 - 2016 zostały zestawione w poniższej tabeli.

Wyszczególnienie	Zobowiązania jednostek samorządu terytorialnego		
	2015	2016	(3:2)
	tys. zł		%%
1	2	3	4
Zobowiązania JST według tytułów dłużnych, w tym:	71 634 680	69 019 934	96,3
papiery wartościowe	4 157 881	4 272 684	102,8
w tym: długoterminowe	4 156 281	4 272 684	102,8
kredyty i pożyczki	67 328 762	64 653 237	96,0
w tym: długoterminowe	67 175 681	64 548 694	96,1
wymagalne zobowiązania	148 037	94 013	63,5
w tym z tytułu: dostaw towarów i usług	77 167	56 938	73,8

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze zobowiązań ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. największy udział stanowiły kredyty i pożyczki (93,7%); ich udział w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszył się o 0,3 punktu procentowego.

Zobowiązania według tytułów dłużnych w poszczególnych kategoriach jednostek samorządu terytorialnego w latach 2015 - 2016 przedstawia poniższy wykres:

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. zadłużenia wszystkich kategorii jednostek samorządu terytorialnego było niższe niż zadłużenie na koniec 2015 r.

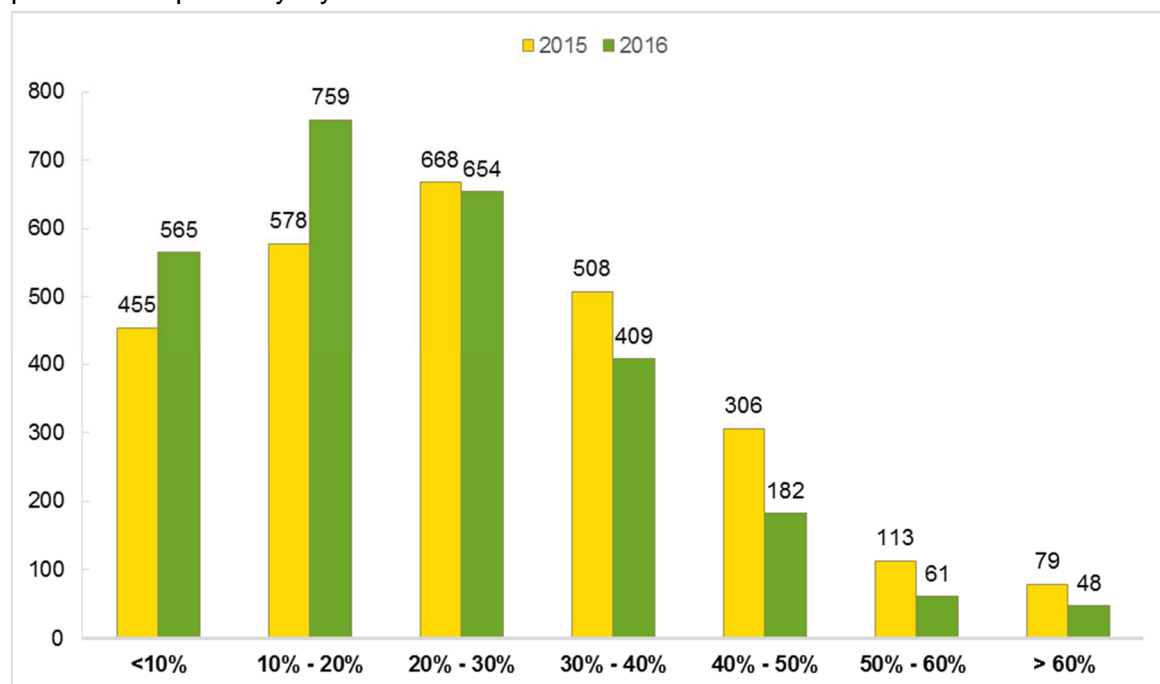
Kredyty i pożyczki na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych w poszczególnych kategoriach jednostek samorządu terytorialnego zostały zestawione poniżej:

Wyszczególnienie	2015	2016	(3:2)
	tys. zł		%%
1	2	3	4
Zobowiązania JST z tytułu kredytów i pożyczek na realizację programów i projektów finansowanych z udziałem środków unijnych, z tego:	6 842 936	4 227 231	61,8
GMINY	1 797 507	1 326 496	73,8
POWIATY	177 711	158 152	89,0
MIASTA NA PRAWACH POWIATU	4 250 558	2 100 587	49,4
WOJEWÓDZTWA	617 160	641 995	104,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. zadłużenie na programy i projekty unijne stanowiło 6,1% zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego i było niższe niż w 2015 r. o 38,2%. Tylko w województwach zadłużenie na programy i projekty unijne było wyższe niż zadłużenie z tego tytułu na koniec 2015 r.

Liczba JST wg poziomu zadłużenia bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych do wykonanych dochodów tych jednostek w latach 2015-2016 przedstawia poniższy wykres:

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

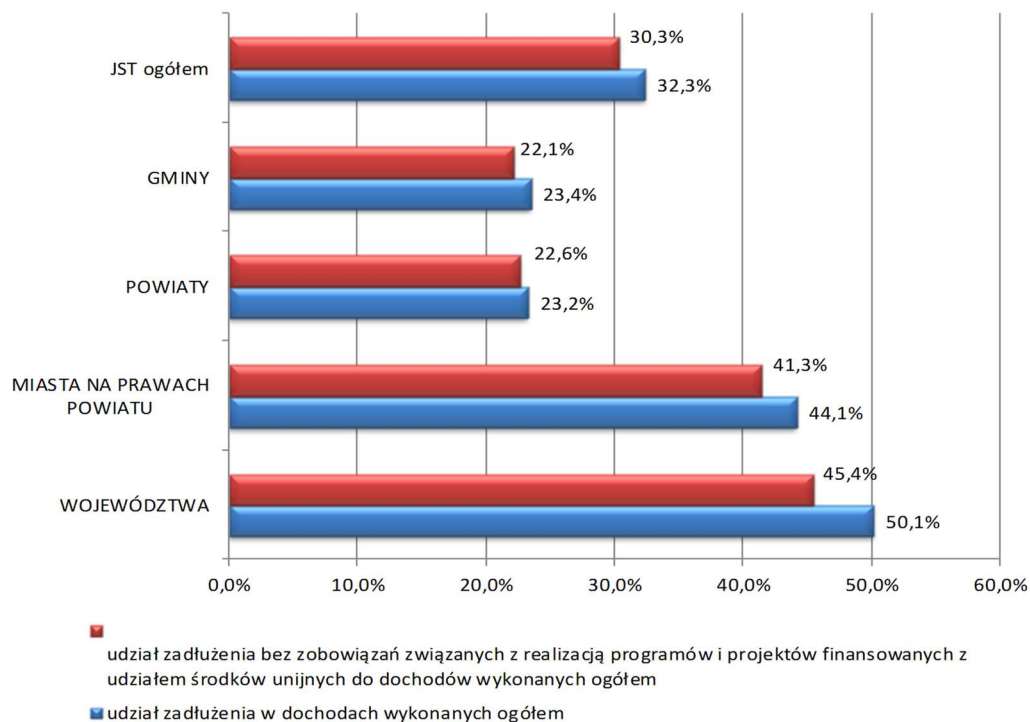
Liczbę jednostek samorządu terytorialnego wg poziomu zadłużenia bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych do wykonanych dochodów tych jednostek prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Liczba jednostek								
	OGÓŁEM	Zadłużonych	Poniżej 10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	Powyżej 60%
GMINY	2 412	2 289	508	654	579	334	135	42	37
MIASTA NA PRAWACH POWIATU	66	66	2	11	8	20	14	6	5
POWIATY	314	307	54	92	67	49	31	10	4
WOJEWÓDZTWA	16	16	1	2	0	6	2	3	2
RAZEM	2 808	2 678	565	759	654	409	182	61	48

Źródło: Sprawozdania roczne jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. jednostek samorządu terytorialnego zadłużonych, bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych, było 96,4% a zadłużenie do 40% wykonanych dochodów wystąpiło w 81,6 % zadłużonych jednostek.

ZADŁUŻENIE JST DO DOCHODÓW WYKONANYCH W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w relacji do dochodów wykonanych stanowiło 32,3%.

Udział zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych w wykonanych dochodach w 2016 r. wyniósł 30,3%.

Z informacji uzyskanych z regionalnych izb obrachunkowych, według stanu na 31 grudnia 2016 r. wynika, że:

- w instytucjach, które nie będąc bankami, wykonują czynności podobne do czynności bankowych zadłużonych było – 38 jednostek samorządu terytorialnego na kwotę 164.176 tys. zł,
- zobowiązania finansowe, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wystąpiły w 290 jednostkach samorządu terytorialnego na łączną kwotę 1.430.139 tys. zł,
- sprzedaż zwrotna występująca w zobowiązaniach finansowych, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wystąpiła w 21 jednostkach samorządu terytorialnego na łączną kwotę 86.304 tys. zł.

Od 1 stycznia 2014 r. obowiązuje indywidualny wskaźnik spłaty zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego, określony w art. 243 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Opis indywidualnego wskaźnika spłaty zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego, o którym mowa w art. 243 został zawarty we wprowadzeniu do sprawozdania.

Liczba JST, które nie spełniają relacji z art. 243

(do wskaźnika na 2016 r. przyjęto dane z wykonania budżetów JST w latach 2013-2015)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
GMINY	33	21	15	13
gm.miejskie	2	1	0	1
gm.wiejskie	20	11	10	8
gm.miejsko-wiejskie	11	9	5	4
MIASTA NA PRAWACH POW.	1	0	0	0
POWIATY	14	10	6	5
WOJEWÓDZTWA	0	0	0	0
J S T	48	31	21	18

Źródło: Wieloletnie prognozy finansowe JST na lata 2016-2019

Na 2016 r., wg danych zawartych w uchwałach jednostek samorządu terytorialnego w sprawie wieloletnich prognoz finansowych, przy przyjęciu do wyliczeń danych z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za lata 2013-2015, indywidualnego wskaźnika spłaty zadłużenia, określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych, nie spełniało 48 jednostek tj. 1,7% wszystkich JST z tego:

- 33 gminy (1,4% gmin),
- 14 powiatów (4,5% powiatów),
- 1 miasto na prawach powiatu (1,5% miast na prawach powiatu).

Najwięcej jednostek samorządu terytorialnego, które nie spełniają relacji z art. 243 ustawy, jest z terenu województwa zachodniopomorskiego (16 jednostek samorządu terytorialnego, tj. 12,0% jednostek tego województwa). W województwach: łódzkim, mazowieckim, opolskim i wielkopolskim wszystkie jednostki spełniają relację z art. 243.

Liczba JST, które w 2016 r. nie spełniają relacji z art. 243 wg województw

WK	Nazwa województwa	Liczba JST ogółem	Liczba JST, które nie spełniają art. 243	(4:3)
1	2	3	4	5
02	dolnośląskie	196	5	2,6%
04	kujawsko-pomorskie	164	2	1,2%
06	lubelskie	234	6	2,6%
08	lubuskie	95	2	2,1%
10	łódzkie	199	0	0,0%
12	małopolskie	202	4	2,0%
14	mazowieckie	352	0	0,0%
16	opolskie	83	0	0,0%
18	podkarpackie	182	2	1,1%
20	podlaskie	133	4	3,0%
22	pomorskie	140	3	2,1%
24	śląskie	185	1	0,5%
26	świętokrzyskie	116	1	0,9%
28	warmińsko-mazurskie	136	2	1,5%
30	wielkopolskie	258	0	0,0%
32	zachodniopomorskie	133	16	12,0%
J S T		2808	48	1,7%

Źródło: Wieloletnie prognozy finansowe JST na lata 2016-2019

Wśród 48 jednostek samorządu terytorialnego, które nie spełniały relacji z art. 243 ustawy są jednostki, które:

- na etapie planowania budżetu na 2016 r. spełniały wskaźnik określony w art.243, a nie spełniały tego wskaźnika na podstawie danych wykonanych,

- otrzymały pożyczkę z budżetu państwa,
- zostały wezwane przez regionalne izby obrachunkowe do uchwalenia programu postępowania naprawczego,
- miały budżet ustalony przez RIO.

Zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, w razie braku możliwości uchwalenia przez jednostkę samorządu terytorialnego uchwały budżetowej, wieloletniej prognozy finansowej lub zagrożeniem realizacji zadań publicznych przez jednostkę samorządu terytorialnego, kolegium regionalnej izby obrachunkowej wzywa jednostkę samorządu terytorialnego do opracowania i uchwalenia programu postępowania naprawczego. Uchwalenie tego programu umożliwia jednostce samorządu terytorialnego realizowanie przedsięwzięć naprawczych, w tym również związanych z zadłużeniem.

Z informacji przekazanych przez regionalne izby obrachunkowe wynika, że 31 jednostek samorządu terytorialnego zostało wezwanych przez kolegium właściwej regionalnej izby obrachunkowej do opracowania programu postępowania naprawczego, w tym 28 jednostek samorządu terytorialnego opracowało program postępowania naprawczego.

Ponadto, ustawa o finansach publicznych przewiduje możliwość udzielenia pomocy jednostkom samorządu terytorialnego, które znalazły się w trudnej sytuacji finansowej w formie pożyczki z budżetu państwa. Szczegółowe zasady udzielania pożyczki z budżetu państwa określają przepisy art. 224 ustawy o finansach publicznych. Jednostce samorządu terytorialnego może być udzielona pożyczka z budżetu państwa, jeżeli jednostka samorządu terytorialnego realizuje postępowanie naprawcze lub przystępuje do jego realizacji, jak również z analizy programu postępowania naprawczego wynika, że w stopniu wysoce prawdopodobnym nastąpi poprawa sytuacji tej jednostki, skuteczności w wykonywaniu jej ustawowych zadań oraz zachowane zostaną zasady dotyczące zrównoważenia wydatków bieżących oraz indywidualnego wskaźnika zadłużenia na koniec roku, w którym upływa termin spłaty pożyczki i zostanie zapewniona spłata pożyczki wraz z odsetkami.

Z tej formy pomocy skorzystały dotychczas 34 jednostki samorządu terytorialnego, w tym 5 jednostek otrzymało pożyczkę w 2016 r.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. pożyczki z budżetu państwa mają do spłaty 24 jednostki samorządu terytorialnego.

5. Wieloletnia prognoza finansowa jednostek samorządu terytorialnego

Od 2013 r. Ministerstwo Finansów otrzymuje dane z wieloletnich prognoz finansowych jednostek samorządu terytorialnego, sporządzanych zgodnie z rozporządzeniem Ministra

Finansów z dnia 10 stycznia 2013 r. w sprawie wieloletniej prognozy finansowej jednostki samorządu terytorialnego.

Dane prognostyczne zawierające podstawowe kategorie finansowe występujące w jednostkach samorządu terytorialnego, m. in. dochody, wydatki, wynik, przychody, rozchody, kwota długu, podlegają przekazaniu (5 razy w ciągu roku) w formie dokumentu elektronicznego z wykorzystaniem systemu informatycznego.

Sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego, opracowana na podstawie danych z uchwał w sprawie wieloletniej prognozy finansowej jednostek samorządu terytorialnego (WPF) na lata 2016 - 2019 wg stanu bazy na dzień 22 listopada 2016 r. przedstawia się następująco:

Dochody, wydatki i wynik według przyjętych uchwał jednostek samorządu terytorialnego na 2016 r. w sprawie wieloletnich prognoz finansowych na lata 2016-2019 zaprezentowano w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2017/2016	2018/2017	2019/2018
	tys. zł				%%		
DOCHODY OGÓŁEM	209 558 852	206 322 003	208 957 193	205 384 388	98,5	101,3	98,3
WYDATKI OGÓŁEM	217 971 687	209 677 407	206 273 647	200 391 172	96,2	98,4	97,1
WYNIK	-8 412 835	-3 355 404	2 683 546	4 993 216			

Źródło: Wieloletnie prognozy finansowe JST na lata 2016-2019

Z danych zawartych w przyjętych uchwałach jednostek samorządu terytorialnego na 2016 r. w sprawie wieloletnich prognoz finansowych na lata 2016-2019 wynika, iż jednostki na lata 2016 - 2017 r. planowały deficyt, a od 2018 roku nadwyżkę, w 2018 r. w kwocie 2.683.546 tys. zł, w 2019 r. 4.993.216 tys. zł

Zadłużenie, według przyjętych uchwał jednostek samorządu terytorialnego na lata 2016-2019, zaprezentowano w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2017/2016	2018/2017	2019/2018
	tys. zł				%%		
Zadłużenie	72 349 058	72 920 976	69 856 913	64 682 259	100,8	95,8	92,6
<i>udział zadłużenia w dochodach ogółem</i>	34,5%	35,3%	33,46%	31,5%			

Źródło: Wieloletnie prognozy finansowe JST na lata 2016-2019

Według danych zawartych w uchwałach w sprawie wieloletnich prognoz finansowych, jednostki samorządu terytorialnego planują na lata 2016-2019 zmniejszenie poziomu zadłużenia do kwoty 64.682.259 tys. zł w 2019 r., tj. o 11,0% mniej niż w roku 2016.

II. Wykonanie budżetów gmin

Zbiorcze dane dotyczące wykonania budżetów gmin przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
GMINY OGÓŁEM					
Dochody	87 667 235	102 128 648	101 794 831	99,7	116,1
Wydatki	85 944 374	104 840 490	98 175 077	93,6	114,2
Wynik	1 722 862	-2 711 842	3 619 754		
w tym:					
GMINY WIEJSKIE					
Dochody	38 507 443	44 682 404	44 449 694	99,5	115,4
Wydatki	37 575 116	46 055 127	42 815 995	93,0	113,9
Wynik	932 328	-1 372 723	1 633 699		

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. gminy wykonały dochody w wysokości 101.794.831 tys. zł a wydatki w wysokości 98.175.077 tys. zł.

Budżety gmin przy planowanym deficycie w kwocie 2.711.842 tys. zł zamknęły się nadwyżką budżetową w łącznej kwocie 3.619.754 tys. zł, w tym nadwyżka w gminach wiejskich wynosiła 1.633.699 tys. zł.

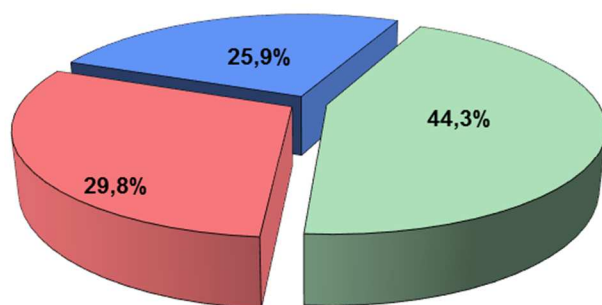
W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., dochody wykonane przez gminy były wyższe o 16,1% (w gminach wiejskich o 15,4%), natomiast wykonane wydatki w gminach były wyższe o 14,2% (w gminach wiejskich o 13,9%).

1. Dochody gmin

1.1. Struktura dochodów

W 2016 r. w strukturze dochodów ogółem gmin, dochody własne stanowiły 44,3%, dotacje – 29,8%, zaś subwencja ogólna – 25,9%.

STRUKTURA DOCHODÓW GMIN W 2016 R.

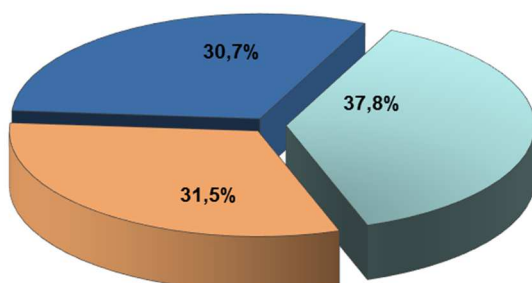

■ Dochody własne ■ Dotacje ogółem ■ Subwencja ogólna

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w strukturze dochodów gmin wiejskich, dochody własne stanowiły 37,8%, dotacje ogółem – 31,5% a subwencja ogólna – 30,7%.

STRUKTURA DOCHODÓW GMIN WIEJSKICH W 2016 R.

■ Dochody własne ■ Dotacje ogółem ■ Subwencja ogólna

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów gmin wiejskich za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r., w strukturze dochodów gmin ogółem zmniejszył się udział dochodów własnych o 5,4 punktu procentowego (w gminach wiejskich o 4,9 punktu procentowego) oraz udział subwencji ogólnej o 3,1 punktu procentowego (w gminach wiejskich o 3,7 punktu procentowego) natomiast zwiększył się udział dotacji ogółem o 8,5 punktu procentowego (w gminach wiejskich o 8,7 punktu procentowego).

1.2. Dochody według źródeł pochodzenia

Wykonanie i dynamikę dochodów gmin, według ich kategorii, prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
GMINY OGÓŁEM					
Dochody ogółem,	87 667 235	102 128 648	101 794 831	99,7	116,1
z tego:					
Dochody własne	43 573 324	44 973 706	45 134 629	100,4	103,6
Dotacje ogółem	18 674 537	30 801 348	30 298 948	98,4	162,2
Subwencja ogólna	25 419 374	26 353 594	26 361 254	100,0	103,7
w tym:					
GMINY WIEJSKIE					
Dochody ogółem,	38 507 443	44 682 404	44 449 694	99,5	115,4
z tego:					
Dochody własne	16 452 232	16 742 764	16 785 452	100,3	102,0
Dotacje ogółem	8 797 532	14 294 758	14 012 530	98,0	159,3
Subwencja ogólna	13 257 680	13 644 882	13 651 712	100,1	103,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. dochody ogółem gmin zostały wykonane w wysokości 101.794.831 tys. zł i były wyższe niż dochody ogółem wykonane w 2015 r. o 16,1%. Natomiast dochody własne wykonane w 2016 r., w stosunku do wykonanych dochodów w 2015 r., zwiększyły się w gminach o 3,6%.

Dochody gmin według źródeł ich pochodzenia

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
DOCHODY OGÓŁEM,						
z tego:						
DOCHODY WŁASNE,						
z tego:						
podatek dochodowy od osób prawnych	752 766	742 028	778 293	104,9	0,8	103,4
podatek dochodowy od osób fizycznych	15 288 702	16 277 062	16 616 164	102,1	16,3	108,7
podatek rolny	1 568 958	1 524 028	1 491 448	97,9	1,5	95,1
podatek od nieruchomości	12 227 178	12 558 954	12 626 552	100,5	12,4	103,3
podatek leśny	227 197	275 246	291 388	105,9	0,3	128,3
podatek od środków transportowych	696 158	714 310	724 992	101,5	0,7	104,1

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
podatek od dział. gosp. osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej	39 022	39 533	38 363	97,0	0,0	98,3
podatek od spadków i darowizn	103 207	107 917	114 858	106,4	0,1	111,3
podatek od czynności cywilnoprawnych	768 260	820 888	964 589	117,5	0,9	125,6
wpływy z opłaty skarbowej	154 943	171 470	162 983	95,1	0,2	105,2
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	293 485	339 699	332 846	98,0	0,3	113,4
wpływy z opłaty targowej	138 894	135 377	133 478	98,6	0,1	96,1
dochody z majątku	2 656 667	3 176 574	2 856 671	89,9	2,8	107,5
pozostałe dochody	8 657 885	8 090 620	8 002 003	98,9	7,9	92,4
DOTACJE OGÓŁEM	18 674 537	30 801 348	30 298 948	98,4	29,8	162,2
z tego:						
Dotacje celowe	14 877 865	29 410 248	29 090 168	98,9	28,6	195,5
Przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	3 796 672	1 391 100	1 208 781	86,9	1,2	31,8
SUBWENCJA OGÓLNA	25 419 374	26 353 594	26 361 254	100,0	25,9	103,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze dochodów własnych gmin istotną część stanowią dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (36,8%) i podatek od nieruchomości (28,0%).

W 2016 r. plan dochodów w podatku od nieruchomości został zrealizowany w 100,5%, a wykonanie było wyższe, w porównaniu z wykonaniem roku 2015, o 3,3%.

W 2016 r. wskaźnik udziału gmin we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, w porównaniu do roku 2015, zwiększył się z 37,67% do 37,79% i jest to związane z finansowaniem pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej.

W 2016 r. na rachunki gmin przekazane zostały dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych w wysokości 16.616.164 tys. zł, tj. o 8,7% wyższej niż w 2015 r.

Na zwiększenie dochodów gmin z tytułu podatku leśnego, podatku od spadków i darowizn oraz podatku od czynności cywilnoprawnych, miało wpływ wejście w życie od 1 stycznia 2016 r. przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1045).

1.2.1. Skutki obniżenia górnych stawek podatków, udzielonych ulg i zwolnień oraz decyzji wydanych przez organ podatkowy na podstawie ustawy – Ordynacja podatkowa, obliczone za okres sprawozdawczy

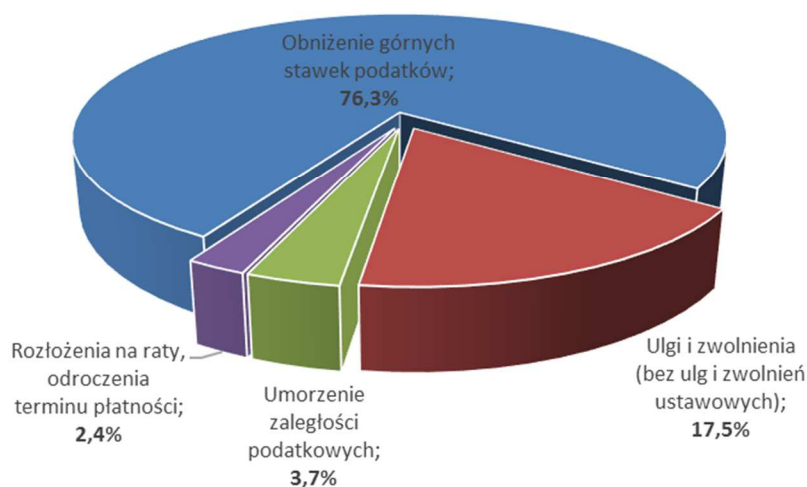
W wyniku obniżenia górnych stawek podatków, udzielenia ulg i zwolnień (bez ulg i zwolnień ustawowych) oraz podjęcia decyzji o umorzeniu, rozłożeniu na raty i odroczeniu terminu płatności, w 2016 r. do budżetów gmin nie wpłynęła kwota 3.377.404 tys. zł, co stanowiło 3,3% dochodów ogółem (spadek o 1,3 punktu procentowego w stosunku do 2015 r.) i 7,5% dochodów własnych (spadek o 1,8 punktu procentowego w stosunku do 2015 r.).

Skutki udzielonych przez gminy w 2016 r. ulg i zwolnień przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie	Razem ulgi (4+5+6+7)	z tego:				Wskaźnik (3:2)
			Obniżenie górných stawek podatków	Ulgi i zwolnienia (bez ulg i zwolnień ustawowych)	Umorzenie zaległości podatkowych	Rozłożenia na raty, odroczenia terminu płatności	
tys. zł							%%
1	2	3	4	5	6	7	8
DOCHODY OGÓŁEM	101 794 831	3 377 404	2 578 315	592 116	125 779	81 194	3,3
DOCHODY WŁASNE, z tego:	45 134 629	3 377 404	2 578 315	592 116	125 779	81 194	7,5
podatek rolny	1 491 448	149 947	137 174	1 328	8 823	2 623	10,1
podatek od nieruchomości	12 626 552	2 609 187	1 875 157	586 674	85 981	61 374	20,7
podatek leśny	291 388	2 915	2 141	490	246	38	1,0
podatek od środków transportowych	724 992	558 137	547 557	2 500	3 828	4 251	77,0
podatek od dział. gosp. osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	38 363	267	0	0	80	188	0,7
podatek od spadków i darowizn	114 858	9 438	0	8	4 036	5 394	8,2
podatek od czynności cywilnoprawnych	964 589	366	0	0	165	201	0,0
wpływy z opłaty skarbowej	162 983	6	0	0	3	3	0,0
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	332 846	885	0	0	477	408	0,3
wpływy z opłaty targowej	133 478	3 921	3 716	0	182	24	2,9
dochody z majątku	2 856 671	6	0	6	0	0	0,0
pozostałe dochody	8 002 003	42 328	12 570	1 110	21 958	6 690	0,5

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

STRUKTURA UDZIELONYCH PRZEZ GMINY ULG W 2016 ROKU

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze udzielonych przez gminy w 2016 r. ulg i zwolnień 76,3% stanowiły obniżenia górnych stawek podatków.

W łącznej kwocie obniżenia górnych stawek podatkowych, największy udział miały obniżenia stawek w podatku od nieruchomości (72,7%), w podatku od środków transportowych (21,2%) i w podatku rolnym (5,3%).

Największy udział w łącznej kwocie udzielonych przez gminy ulg i zwolnień miały w 2016 r. ulgi i zwolnienia w podatku od nieruchomości – 99,1%.

W roku 2016 najwięcej umorzeń zaległości podatkowych dokonano w podatku od nieruchomości i w podatku rolnym (odpowiednio 68,4% i 7,0%).

W łącznej kwocie rozłożeń na raty, odroczeń terminu płatności największy udział miał podatek od nieruchomości (75,6%), podatek od spadków i darowizn (6,6%) i podatek od środków transportowych (5,2%).

Łączna kwota udzielonych w 2016 r. ulg i zwolnień, w porównaniu do dochodów wykonanych z danego tytułu, wyniosła w podatku od środków transportowych – 77,0%, w podatku od nieruchomości – 20,7%, w podatku rolnym – 10,1%, oraz w podatku od spadków i darowizn – 8,2%.

Przy obliczaniu dochodów podatkowych, stanowiących podstawę do ustalania dla gmin subwencji wyrównawczej, uwzględniane zostały skutki udzielonych przez właściwe organy gmin ulg i zwolnień. W przeciwnym bowiem razie, budżet państwa refundowałby gminom skutki decyzji jej organów.

1.2.2. Subwencja ogólna

Zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wszystkie gminy otrzymują z budżetu państwa subwencję ogólną.

Subwencja ogólna dla gmin składa się z części: oświatowej, wyrównawczej i równoważącej oraz od 2005 r. części rekompensującej subwencji ogólnej dla gmin przeznaczonej na wyrównanie ubytku dochodów, wynikającego ze zwolnienia z podatku od nieruchomości gruntów, budowli i budynków, które są zajęte na prowadzenie przez przedsiębiorcę, na podstawie zmienionego zezwolenia, działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych.

W 2016 r. – według danych Ministerstwa Finansów – na rachunki gmin przekazano środki z tytułu subwencji ogólnej w wysokości 26.306.100 tys. zł, co stanowiło 100,0% kwot zaplanowanych na ten cel (po zmianach) i 103,7% analogicznych kwot przekazanych w 2015 r.

Na powyższą kwotę subwencji ogólnej składały się:

- część oświatowa w wysokości - 19.603.601 tys. zł,
- część wyrównawcza w wysokości - 6.360.806 tys. zł,
- część równoważąca w wysokości - 336.652 tys. zł,
- część rekompensująca w wysokości - 5.041 tys. zł.

Część wyrównawcza subwencji ogólnej dla gmin składa się z kwoty podstawowej i kwoty uzupełniającej.

Podstawę do ustalenia wysokości kwoty podstawowej na 2016 r. stanowiły dane ze sprawozdań z wykonania dochodów podatkowych gminy za 2014 r., z uwzględnieniem korekt, złożonych do właściwych regionalnych izb obrachunkowych, w terminie do dnia 30 czerwca 2015 r. oraz dane o liczbie mieszkańców według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r., ustalonej przez Główny Urząd Statystyczny.

Zgodnie z art. 20 ust. 2 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, kwotę podstawową otrzymały gminy, w których dochód podatkowy na 1 mieszkańca był niższy od 92% średniego dochodu podatkowego na 1 mieszkańca kraju (średni dochód podatkowy na 1 mieszkańca wynosił 1.514,27 zł).

Wysokość kwoty uzupełniającej uzależniona była od gęstości zaludnienia w gminie, w relacji do średniej gęstości zaludnienia w kraju i dochodów podatkowych gminy na 1 mieszkańca.

Kwotę uzupełniającą otrzymały gminy, w których gęstość zaludnienia, ustalona przez Główny Urząd Statystyczny według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r., była niższa od średniej gęstości zaludnienia w kraju (123,06 osoby na 1 km²), i w których dochód podatkowy na

1 mieszkańca gminy nie był wyższy od 150% średniego dochodu podatkowego na 1 mieszkańca w kraju (2.271,41 zł).

W 2016 r. część wyrównawczą otrzymało 2.113 gmin.

Część równoważąca subwencji ogólnej została rozdzielona między 1.412 gmin zgodnie z art. 21a ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, tj. w następujący sposób:

- 1) 50% - między gminy miejskie, w których wydatki na dodatki mieszkaniowe wykonane w 2014 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy, były wyższe od 80% średnich wydatków na dodatki mieszkaniowe wszystkich gmin miejskich wykonanych w 2014 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca tych gmin;
- 2) 25% - między gminy wiejskie i gminy miejsko-wiejskie, w których wydatki na dodatki mieszkaniowe wykonane w 2014 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy, były wyższe od 90% średnich wydatków na dodatki mieszkaniowe wszystkich gmin wiejskich i miejsko-wiejskich wykonanych w 2014 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca tych gmin;
- 3) 25% - między gminy wiejskie i gminy miejsko-wiejskie, w których suma dochodów za 2014 r. z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz dochodów z podatku rolnego i z podatku leśnego, w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy, jest niższa od 80% średnich dochodów z tych samych tytułów za 2014 r. we wszystkich gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, w przeliczeniu na jednego mieszkańca tych gmin.

Część rekompensującą subwencji ogólnej dla gmin - przewidzianą w ustawie z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw - otrzymały gminy uprawnione do rekompensaty z tytułu wyrównania ubytku dochodów, wynikającego ze zwolnienia z podatku od nieruchomości gruntów, budowli i budynków, które są zajęte na prowadzenie przez przedsiębiorcę, na podstawie zmienionego zezwolenia, działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych. Część rekompensującą w 2016 r. otrzymało 12 gmin na łączną kwotę 5.041 tys. zł.

Ponadto, w 2016 r. gminy otrzymały środki z rezerwy subwencji ogólnej, o której mowa w art. 36 ust. 4 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Środki te, w łącznej wysokości 55.153 tys. zł zostały rozdysponowane między 423 gminy, w sposób uzgodniony z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Środki te zostały przeznaczone dla gmin, w których dochody podatkowe za rok 2015 (ustalone z uwzględnieniem art. 32 ust. 3 ww. ustawy), powiększone o część wyrównawczą i część równoważącą subwencji ogólnej ustalone na 2016 r. i pomniejszone o wpłaty ustalone na 2016 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca, były niższe od 80% wyliczonych w analogiczny sposób średnich dochodów wszystkich gmin, w przeliczeniu na jednego mieszkańca kraju, a także dla gmin dokonujących wpłat do budżetu państwa z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej dla gmin.

1.2.3. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe

Zgodnie z algorytmem podziału części oświatowej subwencji ogólnej, na finansowanie zadań oświatowych, prowadzonych przez gminy w 2016 r., przekazana została kwota 19.519.511 tys. zł, z tego dla:

- gmin wiejskich   - 9.298.561 tys. zł,
- gmin miejskich   - 3.714.622 tys. zł,
- gmin miejsko-wiejskich   - 6.506.328 tys. zł.

Dodatkowo zgodnie z "Kryteriami podziału 0,4% rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016", przyjętymi przez Zespół ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, zostały rozdysponowane dla poszczególnych gmin środki w wysokości 84.141 tys. zł (48,7% łącznej kwoty wymienionej rezerwy).

Środki rezerwy zostały przeznaczone na:

- 1) dofinansowanie z tytułu wzrostu zadań szkolnych i pozaszkolnych, polegającego na wzroście liczby uczniów przeliczeniowych w stosunku do danych przyjętych do naliczenia algorytmem części oświatowej subwencji ogólnej na 2016 r. – w kwocie 27.908 tys. zł,
- 2) dofinansowanie wydatków związanych z likwidacją szkód w szkołach i placówkach oświatowych wywołanych zdarzeniami losowymi – w kwocie 1.733 tys. zł,
- 3) dofinansowanie kosztów związanych z wypłatą odpraw dla nauczycieli zwalnianych w trybie art. 20 ustawy - Karta Nauczyciela, a także dla nauczycieli przechodzących na emeryturę na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela – w kwocie 28.561 tys. zł,
- 4) dofinansowanie jednostek samorządu terytorialnego na doposażenie szkół i placówek w zakresie:
  - a) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych do pomieszczeń w szkołach rozpoczynających kształcenie w zawodach, w których szkoły te dotychczas nie

przewodziły kształcenia, w tym do przeprowadzania egzaminów praktycznych potwierdzających kwalifikacje w szkołach rozpoczynających kształcenie w roku 2016.

- b) szkolnych gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej lub gabinetów stomatologicznych w tych szkołach/placówkach, które mają zagwarantowane godziny płatne przez NFZ dla pielęgniarek bądź lekarzy,
- c) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych pomieszczeń dydaktycznych w nowo wybudowanych obiektach szkół i placówek oświatowych, w tym zakupu sprzętu komputerowego (dotyczyło to również obiektów oddanych w miesiącach VIII-XII roku poprzedniego - dofinansowanie było możliwe w przypadku nabywanego sprzętu i pomocy dydaktycznych do budynków oddanych w miesiącach VIII-XII roku 2015),
- d) pomocy dydaktycznych dla szkół podstawowych ogólnodostępnych w celu podnoszenia jakości udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych,

– w kwocie 22.539 tys. zł,

5) inne zadania o jednorazowym charakterze, nie uwzględnione w części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 – w kwocie 3.400 tys. zł.

W dniu 30 grudnia 2016 r. Gminy: Popów i Przygodzice dokonały wpłat na rachunek Ministerstwa Finansów kwoty w łącznej wysokości 51 tys. zł tytułem zwrotu nienależnej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej za rok 2016, z tego: Gmina Popów – 11 tys. zł i Gmina Przygodzice – 40 tys. zł.

Na rachunki gmin, według stanu na 31 grudnia 2016 r., przekazane zostały środki z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej w łącznej wysokości 19.603.601 tys. zł z tego dla:

- gmin wiejskich 9.338.025 tys. zł,
- gmin miejskich 3.732.047 tys. zł,
- gmin miejsko-wiejskich 6.533.529 tys. zł.

Z przeprowadzonej analizy danych ze sprawozdań gmin wynika, że wydatki wykonane w 2016 r. na zadania bieżące w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza, w relacji do otrzymanych przez gminy dochodów z tytułu subwencji i dotacji na zadania bieżące stanowiły średnio 126,3%.

W 2016 r. gminy ze środków części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące finansowały 79,2% wydatków przeznaczonych na realizację subwencionowanych zadań bieżących w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza. Zgodnie z art. 5a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.) środki niezbędne na realizację zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz

utrzymanie przedszkoli, szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Zatem na ich finansowanie jednostki samorządu terytorialnego przeznaczają dochody własne oraz subwencję ogólną i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest więc jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja przez gminy wydatków bieżących w dziale Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza w 2016 r. kształtowała się średnio na poziomie 96,9% ustalonego przez nie planu. Wydatki majątkowe kształtowały się na poziomie 86,0% planu.

1.2.4. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich

W 2016 r. dochody gmin z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich*, zostały zrealizowane w kwocie 30.298.948 tys. zł, z tego:

1) dotacje celowe z budżetu państwa na zadania bieżące:

- własne realizowane z dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
  - pozostałe własne,
  - z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
  - realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej
- zrealizowano w kwocie 27.727.142 tys. zł,

2) dotacje celowe z budżetu państwa na zadania inwestycyjne:

- własne realizowane z dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
- pozostałe własne,
- z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
- realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej

zrealizowano w kwocie 1.710.752 tys. zł,

---

* w tej grupie dotacji zostały ujęte również dotacje rozwojowe, przekazane do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

- 3) dotacje celowe na zadania bieżące wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 257.169 tys. zł,
- 4) dotacje celowe na zadania inwestycyjne wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 163.897 tys. zł,
- 5) dotacje celowe na zadania bieżące z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 19.718 tys. zł,
- 6) dotacje celowe na zadania inwestycyjne z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 198.349 tys. zł,
- 7) dotacje z funduszy celowych na zadania bieżące zrealizowano w wysokości 29.276 tys. zł,
- 8) dotacje z funduszy celowych na zadania inwestycyjne zrealizowano w wysokości 192.645 tys. zł.

Dotacje z budżetu państwa na dofinansowanie lub finansowanie zadań realizowanych przez gminy stanowiły 97,2% łącznej kwoty dotacji otrzymanych przez gminy.

Dochody z tytułu dotacji z budżetu państwa:

- na zadania własne finansowane z dotacji celowych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
- na pozostałe zadania własne,
- na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
- realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej zostały wykonane w kwocie 29.437.894 tys. zł.

Niższa realizacja dochodów z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich ze środków europejskich w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

Wykonanie dotacji oraz płatności z budżetu środków europejskich przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015		Wykonanie 2016		(4:2)	(5:3)
	Ogółem	w tym: bieżące	Ogółem	w tym: bieżące		
	tys. zł				%%	%%
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem dotacje, z tego:	18 674 537	18 673 783	30 298 948	28 033 305	162,2	150,1
- przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich*	3 796 672	3 796 640	1 208 781	219 383	31,8	5,8
- na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami	9 499 637	9 499 386	23 890 302	23 871 817	251,5	251,3
- na zadania własne, w tym:	4 438 895	4 438 798	4 307 604	3 610 050	97,0	81,3
- na zadania bieżące gmin z zakresu edukacyjnej opieki wychowawczej z budżetu państwa w ramach programów rządowych	27 457	27 457	7 906	7 906	28,8	28,8
- na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami adm. rządowej	43 706	43 635	31 207	25 892	71,4	59,3
- na zadania realizowane na podstawie porozumień między jst	488 193	488 107	421 066	257 169	86,2	52,7
- z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst	203 501	203 394	218 067	19 718	107,2	9,7
- z funduszy celowych	203 933	203 824	221 921	29 276	108,8	14,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

* - w pozycji tej zostały ujęte również dotacje rozwojowe przekazane gminom do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

Dotacje dla gmin na zadania bieżące z zakresu edukacyjnej opieki wychowawczej w ramach programów rządowych przeznaczone były na:

- świadczenia dla uczniów w formie dofinansowania kosztów zakupu podręczników w ramach programu „Wyprawka szkolna”,
- pomoc dla uczniów poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych udzielanych w formie zasiłków losowych na cele edukacyjne.

Powyższe świadczenia były udzielane uczniom spełniającym określone kryteria związane z trudną sytuacją rodzinną lub niepełnosprawnością, a także uczniom poszkodowanym w wyniku wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Wysokość środków na ten cel, w poszczególnych latach, uzależniona jest od rzeczywistych potrzeb w tym zakresie.

W 2016 r. dotacje dla gmin na zadania bieżące z zakresu edukacyjnej opieki wychowawczej w ramach programów rządowych wyniosły 7.906 tys. zł. Zmiana poziomu tych dotacji w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., ma bezpośredni związek ze stopniowym wprowadzaniem do szkół, tzw. „darmowego podręcznika”. Konsekwencją przekazania „darmowego podręcznika” było zmniejszenie wydatków ponoszonych w ramach programu rządowego „Wyprawka szkolna”.

1.2.5. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich

W 2016 r. dochody gmin z tytułu dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich zostały zrealizowane w wysokości 1.208.781 tys. zł, w tym dotacje na zadania bieżące zostały zrealizowane w wysokości 219.383 tys. zł, a zadania inwestycyjne w wysokości 989.398 tys. zł. Dotacje na zadania bieżące stanowiły 18,1%, a zadania inwestycyjne 81,9% otrzymanych środków.

Wysokość dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich na zadania własne, według działów przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:20)	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	3 796 672	1 391 100	1 208 781	86,9	31,8	273 335	219 383	80,3
Rolnictwo i łowiectwo	744 447	84 384	78 156	92,6	10,5	317	312	98,5
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	56 437	10 188	8 428	82,7	14,9	99	33	34,0
Transport i łączność	391 136	312 631	256 271	82,0	65,5	3 303	3 752	113,6
Turystyka	154 728	34 149	29 325	85,9	19,0	1 869	1 640	87,7
Gospodarka mieszkaniowa	88 237	26 608	21 550	81,0	24,4	3 740	2 052	54,9
Działalność usługowa	40 505	9 959	10 333	103,8	25,5	4 937	3 046	61,7
Informatyka	142 293	28 630	28 552	99,7	20,1	12 329	13 340	108,2
Administracja publiczna	156 922	67 113	46 100	68,7	29,4	35 614	26 768	75,2

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:20)	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	43 600	17 911	11 237	62,7	25,8	196	184	93,7
Różne rozliczenia	17 195	12 689	11 370	89,6	66,1	2 487	1 655	66,5
Oświata i wychowanie	240 491	248 941	217 654	87,4	90,5	73 063	59 907	82,0
Pomoc społeczna	41 472	22 907	19 741	86,2	47,6	20 520	16 974	82,7
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	117 046	68 095	51 500	75,6	44,0	58 456	43 668	74,7
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 186 640	351 979	307 600	87,4	25,9	45 856	39 041	85,1
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	216 636	42 303	61 210	144,7	28,3	6 877	3 909	56,8
Kultura fizyczna	132 091	44 867	42 898	95,6	32,5	275	309	112,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Z ogólnej kwoty tych dotacji, przekazane środki dotyczyły realizacji zadań:

- w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska 307.600 tys. zł (25,4%) z przeznaczeniem na inwestycje w gospodarce ściekowej i ochronie wód, na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz inwestycje w gospodarce odpadami,
- w dziale Transport i łączność 256.271 tys. zł (21,2%) głównie na inwestycje na drogach gminnych oraz na infrastrukturę kolejową,
- w dziale Oświata i wychowanie 217.654 tys. zł (18,0%) na realizację zadań w szkołach podstawowych, w przedszkolach oraz w gimnazjach i na pozostałe zadania w zakresie oświaty i wychowania,
- w dziale Rolnictwo i łowiectwo 78.156 tys. zł (6,5%) z przeznaczeniem przede wszystkim na budowę infrastruktury wodociągowej i sanitacyjnej wsi,
- w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego 61.210 tys. zł (5,1%) na pozostałe zadania w zakresie kultury, na centra kultury i sztuki, na ochronę i opiekę nad zabytkami oraz domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby,
- w dziale Administracja publiczna 46.100 tys. zł (3,8%) na zadania zaliczane do pozostałej działalności w tym dziale oraz funkcjonowanie urzędów gminy, promocję samorządów gminnych,
- w dziale Turystyka 29,325 tys. zł (2,4%), na zadania zaliczane do pozostałej działalności oraz zadania w zakresie upowszechniania turystyki.

Łącznie, na realizację zadań w wyżej wymienionych działach, gminy otrzymały 996.316 tys. zł, tj. 82,4% wszystkich dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich.

1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami

W 2016 r. gminy wykazały dotacje na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami w kwocie 23.890.302 tys. zł. W dochodach ogółem, zrealizowanych przez gminy w 2016 r., stanowiły one 23,5%.

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, według ważniejszych działów, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik 4:3	Dynamika 4:2	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik 8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	9 499 637	24 065 910	23 890 302	99,3	251,5	24 046 833	23 871 818	99,3
Rolnictwo i łowiectwo	811 042	889 078	888 750	100,0	109,6	889 078	888 750	100,0
Administracja publiczna	230 748	268 995	262 214	97,5	113,6	268 995	262 214	97,5
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	207 060	28 267	26 649	94,3	12,9	28 267	26 649	94,3
Oświata i wychowanie	166 638	188 403	181 233	96,2	108,8	188 123	180 961	96,2
Pomoc społeczna	8 081 459	22 686 777	22 527 217	99,3	278,8	22 669 037	22 510 034	99,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Z ogólnej kwoty omawianych dotacji, przekazano:

- na zadania bieżące 23.871.818 tys. zł, co stanowiło 99,9% ogółu tych dotacji,
- na zadania inwestycyjne 18.485 tys. zł, co stanowiło 0,1% ogółu tych dotacji.

Dotacje na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami w 2016 r., w porównaniu do 2015 r, były wyższe o 151,5%.

Wyższe wykonanie tych dotacji było spowodowane przede wszystkim realizacją świadczenia wychowawczego wynikającego z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”) oraz z większej liczby wniosków o wypłatę świadczeń rodzinnych oraz większej liczby zdarzeń noszących znamiona klęski żywiołowej

skutkujących koniecznością wypłaty zasiłków celowych dla osób poszkodowanych w wyniku tych zdarzeń.

W strukturze działowej dotacji na finansowanie zadań bieżących zleconych z zakresu administracji rządowej dominują dotacje w takich działach, jak: Pomoc społeczna, Rolnictwo i łowiectwo, Administracja publiczna i Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa i Oświata i wychowanie.

Udział dotacji celowych na zadania bieżące i inwestycyjne w dotacjach na zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminy w 2016 r. oraz strukturę tych dotacji przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział dotacji celowych		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem,	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	0,1
z tego:						
Rolnictwo i łowiectwo	3,7	3,7	0,0	100,0	100,0	0,0
Administracja publiczna	1,1	1,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,1	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Oświata i wychowanie	0,8	0,8	1,4	100,0	99,9	0,1
Pomoc społeczna	94,3	94,3	93,0	100,0	99,9	0,1
Pozostałe działy	0,0	0,0	5,6	100,0	75,7	24,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W dziale Pomoc społeczna – 99,9% dotacji na zadania bieżące zlecone gminom przeznaczono na wypłatę świadczenia wychowawczego wynikającego z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”), Ponadto, omawiane dotacje przeznaczono na realizację świadczeń rodzinnych wynikających z ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, świadczenia z funduszu alimentacyjnego wynikającego z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, oraz zasiłku dla opiekuna wynikającego z ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów. Środki te przeznaczone zostały na wypłaty świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych (tj. na wypłatę zasiłków rodzinnych, dodatków do tych zasiłków, zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego), zasiłku dla opiekuna oraz na opłacanie składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne oraz zasiłek dla opiekuna, a

także na koszty obsługi realizacji świadczeń rodzinnych, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, zasiłku dla opiekuna oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W dziale Rolnictwo i łowiectwo całą kwotę dotacji na zadania bieżące przeznaczono w rozdziale - Pozostała działalność, w największym stopniu na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminom ustawami. Z kwoty tej środki przeznaczono głównie na zwrot części podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej przez producentów rolnych oraz pokrycie kosztów postępowania poniesionych przez gminy w sprawie jego zwrotu.

W dziale Administracja publiczna omawiane dotacje w 99,9% przeznaczone były na wykonywanie zadań realizowanych przez urzędy stanu cywilnego, tj. prowadzenie ewidencji ludności, wydawanie dowodów osobistych, a także przy realizacji zadań związanych z prowadzeniem ewidencji działalności gospodarczej, czynności związanych z wykonywaniem powszechnego obowiązku obrony, wymianą tablic informacyjnych w związku z ustaleniem dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w języku mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym.

W dziale Urzędy naczelników organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa – 89,4% dotacji na zadania bieżące zlecone gminom przeznaczono na urzędy naczelników organów władzy państwowej, kontroli i ochrony państwa, 7,5% na wybory do rad gmin, wybory wójtów i referenda gminne, 3% na wybory do Sejmu i Senatu.

W dziale Oświata i wychowanie omawiane dotacje w 98,3% przeznaczone były na realizację zadań w szkołach podstawowych i gimnazjach.

W ramach ogólnej kwoty dotacji przekazanych gminom na inwestycje związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, 93,0% środków przeznaczono na dofinansowanie zadań inwestycyjnych w dziale Pomoc społeczna. Dotacje w tym dziale w 65,2% zostały przeznaczone na inwestycje w ośrodkach wsparcia prowadzonych przez gminy oraz 34,8% na inwestycje i zakupy inwestycyjne w związku z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowaniu dzieci oraz świadczenia rodzinnego, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego – głównie na zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania, sprzętu biurowego oraz klimatyzacji do pomieszczeń obsługujących Program „Rodzina 500 plus”.

1.2.7. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych

W 2016 r. dochody gmin z tytułu dotacji celowych z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych zostały zrealizowane w wysokości 4.307.605 tys. zł.

Dotacje te były przeznaczone m. in. na finansowanie i dofinansowanie zadań z zakresu pomocy społecznej, jak wypłata przez gminy zasiłków okresowych i stałych, realizację Programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Ponadto, środki te przeznaczono na dofinansowanie działalności ośrodków pomocy społecznej.

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na zadania własne gmin w 2016 r., według ważniejszych działów, przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik 4:3	Dynamika 4:2	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik 8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	4 438 895	4 412 451	4 307 605	97,6	97,0	3 680 237	3 610 050	98,1
Rolnictwo i łowiectwo	4 269	7 911	6 619	83,7	155,1	1 230	1 200	97,5
Transport i łączność	760 446	608 919	587 573	96,5	77,3	92 262	89 827	97,4
Gospodarka mieszkaniowa	9 052	10 068	8 428	83,7	93,1	372	268	72,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 700	8 972	9 145	101,9	538,0	8 016	7 988	99,7
Różne rozliczenia	131 703	160 668	160 337	99,8	121,7	119 649	119 346	99,7
Oświata i wychowanie	1 064 702	1 082 659	1 077 424	99,5	101,2	1 041 170	1 038 003	99,7
Pomoc społeczna	2 051 307	2 118 654	2 078 186	98,1	101,3	2 116 957	2 076 592	98,1
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	52 693	61 481	58 947	95,9	111,9	12 961	12 510	96,5
Edukacyjna opieka wychowawcza	306 030	282 176	259 332	91,9	84,7	282 176	259 332	91,9
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	17 195	13 859	13 809	99,6	80,3	3 578	3 427	95,8
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 278	3 045	1 585	52,0	69,6	1 026	739	72,0
Kultura fizyczna	28 729	46 091	39 275	85,2	136,7	179	152	84,6

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Udział dotacji celowych bieżących i inwestycyjnych w dotacjach na zadania własne realizowane przez gminy w 2016 r. oraz strukturę tych dotacji przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział dotacji celowych		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem, z tego:	100,0	100,0	100,0	100,0	83,8	16,2
Rolnictwo i łowiectwo	0,2	0,0	0,8	100,0	18,1	81,9
Transport i łączność	13,6	2,5	71,3	100,0	15,3	84,7
Gospodarka mieszkaniowa	0,2	0,0	1,2	100,0	3,2	96,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,2	0,2	0,2	100,0	87,4	12,6
Różne rozliczenia	3,7	3,3	5,9	100,0	74,4	25,6
Oświata i wychowanie	25,0	28,8	5,7	100,0	96,3	3,7
Pomoc społeczna	48,3	57,5	0,2	100,0	99,9	0,1
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1,4	0,4	6,7	100,0	21,2	78,8
Edukacyjna opieka wychowawcza	6,0	7,2	0,0	100,0	100,0	0,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,3	0,1	1,4	100,0	24,8	75,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	0,0	0,1	100,0	46,6	53,4
Kultura fizyczna	0,9	0,0	5,6	100,0	0,4	99,6
Pozostałe działy	0,2	0,0	0,9	100,0	9,6	90,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w strukturze dochodów z tytułu dotacji celowych na realizację zadań własnych gmin, w porównaniu do 2015 r., zwiększył się udział dotacji przeznaczonych na realizację bieżących zadań własnych o 2,5 punktu procentowego.

W 2016 r. największą część dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie bieżących zadań własnych, gminy otrzymały na zadania realizowane w działach: Pomoc społeczna (57,5%), Oświata i wychowanie (28,8%), Edukacyjna opieka wychowawcza (7,2%) oraz Transport i łączność (2,5%). Łącznie, na dofinansowanie zadań własnych realizowanych w ramach tych działów, przeznaczono 96,0% dotacji na bieżące zadania własne gmin.

Dotacje w dziale Pomoc społeczna przekazane na zadania bieżące w 77,1% przeznaczone były m. in. na wypłatę zasiłków i udzielanie pomocy w naturze, zasiłki stałe, a także na prowadzenie działalności ośrodków pomocy społecznej.

Dotacje w dziale Oświata i wychowanie na realizację bieżących zadań własnych przeznaczono w 94,2% na finansowanie zadań z zakresu przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

Przekazane dotacje na zadania bieżące w dziale Edukacyjna opieka wychowawcza przeznaczone zostały w 100% na pomoc materialną dla uczniów.

Przekazane z budżetu państwa dotacje w wysokości 89.827 tys. zł na własne zadania bieżące w dziale Transport i łączność, przeznaczone zostały w 85,5% na usuwanie skutków klęsk żywiołowych i w 14,3% na gminne drogi publiczne.

W 2016 r. dotacje celowe z budżetu państwa na własne zadania inwestycyjne przekazano gminom w wysokości 697.554 tys. zł.

W strukturze działowej tych dotacji, najpoważniejszą pozycję stanowiły dotacje w działach: Transport i łączność (71,3%) oraz Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (6,7%). Dotacje w dziale Transport i łączność przeznaczone były głównie na budowę i rozbudowę dróg gminnych realizowaną w ramach programu wieloletniego „Narodowy program przebudowy dróg lokalnych – Etap II Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój” (53,3%) oraz na usuwanie skutków klęsk żywiołowych na drogach (18,0%).

Dotacje w dziale Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w 95,0% przeznaczono na inwestycje budowlane i zakupy inwestycyjne na potrzeby żłobków.

W dziale Różne rozliczenia – dotacje przeznaczono na zwrot części wydatków wykonywanych w ramach funduszu sołeckiego.

W dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego – dotacje przeznaczono na inwestycje w domach i ośrodkach kultury, świetlicach i klubach (90,6%) oraz na inwestycje związane z ochroną zabytków (9,4%).

W dziale Oświata i wychowanie – dotacje przeznaczono na inwestycje w szkołach podstawowych (57,2%), w gimnazjach (6,4%) oraz na usuwanie klęsk żywiołowych (25,9%).

1.2.8. Pozostałe dotacje celowe

Dochodami gmin są również:

- dotacje z budżetu państwa na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,
- dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego,
- dotacje celowe na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie zadań własnych,
- dotacje otrzymane z funduszy celowych.

W 2016 r. udział tych dotacji w zrealizowanych przez gminy dochodach ogółem wynosił 0,9%. Ogólna kwota otrzymanych przez gminy dotacji, o których wyżej mowa, wyniosła 892.261 tys. zł.

W 2016 r. na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej została przekazana dotacja gminom w wysokości 31.207 tys. zł. Porozumienia z organami administracji rządowej dotyczyły głównie zadań zaliczanych do działów: Pomoc społeczna (34,0%), w ramach której realizowane były zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zadania z zakresu pozostałej działalności i Działalność usługowa (17,1%), w ramach której realizowano opiekę nad cmentarzami.

Na zadania realizowane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego zostały przeznaczone dotacje w wysokości 421.066 tys. zł. Zawierane między jednostkami samorządu terytorialnego porozumienia, dotyczyły w szczególności realizacji zadań z zakresu działów: Transport i łączność 194.811 tys. zł (46,3% tych dotacji), Oświata i wychowanie 98,476 tys. zł (23,4%), Rolnictwo i łowiectwo 34.180 tys. zł (8,1%) i Gospodarka komunalna i ochrona środowiska 29.668 tys. zł (7,0%).

Na zadania własne gminy otrzymały pomoc finansową z jednostek samorządu terytorialnego w wysokości 218.067 tys. zł. Dotacje przekazane w ramach pomocy finansowej były wydatkowane przede wszystkim na realizację zadań w dziale Transport i łączność (70,8%) z przeznaczeniem na drogi gminne, w dziale Rolnictwo i łowiectwo (6,5%) przeznaczone na wyłączenie z produkcji gruntów rolnych oraz infrastrukturę wodociągową i sanitacyjną wsi, w dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (5,4%) przeznaczone głównie na ochotniczą straż pożarną, w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (5,0%) głównie na zadania związane z gospodarką ściekową i ochroną wód oraz w dziale Kultura fizyczna (4,8%) przeznaczone głównie na obiekty sportowe i zadania w zakresie kultury fizycznej.

Z funduszy celowych zostały przekazane do gmin dotacje na zadania własne w wysokości 221.921 tys. zł. Z powyższej kwoty 29.276 tys. zł przeznaczono na wydatki bieżące, zaś pozostałą kwotę dotacji w wysokości 192.645 tys. zł wykorzystano na wydatki inwestycyjne. W dotacjach otrzymanych przez gminy z funduszy celowych, największy udział miały dotacje w działach: Kultura fizyczna 126.236 tys. zł (56,9% tych dotacji), z przeznaczeniem głównie na obiekty sportowe i pozostałą działalność, Oświata i wychowanie 35,857 tys. zł (16,2%) z przeznaczeniem dla szkół podstawowych i gimnazjów, Gospodarka komunalna i ochrona środowiska 16.874 tys. zł (7,6%) na zadania związane z gospodarką ściekową i ochroną wód, gospodarką odpadami, a także na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu, Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej 10.831 tys. zł (4,9%) na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, Gospodarka mieszkaniowa 7.492 tys. zł (3,7%) na realizację zadań związanych z gospodarką gruntami i nieruchomościami, Rolnictwo i łowiectwo 8.071 tys. zł (3,6%) przeznaczone w szczególności na infrastrukturę wodociągową i sanitacyjną wsi oraz Transport i łączność 7.177 tys. zł (3,2%) przeznaczone głównie na inwestycje na drogach gminnych i wewnętrznych.

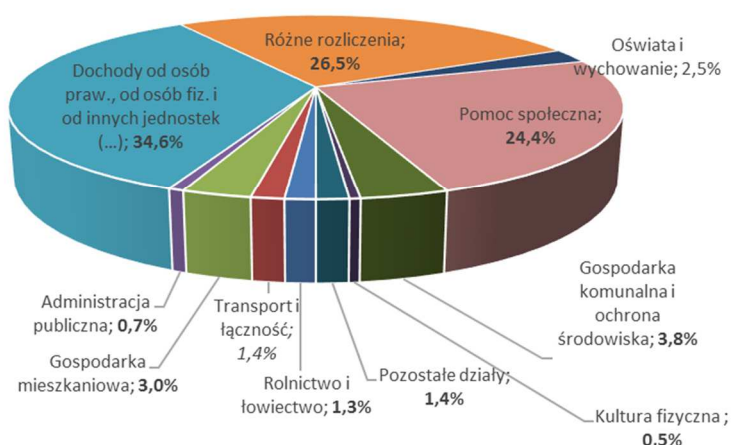
1.3. Dochody według działów

W strukturze dochodów ogółem gmin w 2016 r. najistotniejszą pozycję zajmowały dochody w następujących działach:

- Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek, nieposiadających osobowości prawnej - 34,6%,
- Różne rozliczenia - 26,5%,
- Pomoc społeczna - 24,4%,
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - 3,8%,
- Gospodarka mieszkaniowa - 3,0%.

W strukturze dochodów ogółem gmin dochody w tych działach stanowiły łącznie 92,2%.

STRUKTURA DOCHODÓW GMIN W 2016 ROKU

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

Wykonanie dochodów gmin według ważniejszych działów prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
DOCHODY OGÓŁEM	87 667 235	102 128 648	101 794 831	99,7	116,1
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	2 248 789	1 355 191	1 328 057	98,0	59,1
Transport i łączność	1 789 338	1 586 600	1 439 372	90,7	80,4
Gospodarka mieszkaniowa	2 955 885	3 351 764	3 028 346	90,4	102,5
Administracja publiczna	746 029	673 485	679 513	100,9	91,1
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jed. nieposiadających osob. prawnej	33 248 080	34 672 704	35 261 986	101,7	106,1
Różne rozliczenia	25 936 963	26 903 912	26 928 651	100,1	103,8
Oświata i wychowanie	2 528 011	2 638 001	2 573 204	97,5	101,8
Pomoc społeczna	10 400 520	25 043 062	24 831 246	99,2	238,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	4 844 066	3 945 786	3 835 468	97,2	79,2
Kultura fizyczna	567 550	474 263	474 315	100,0	83,6

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w dziale Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej dochody zostały wykonane w 101,7% planu, w dziale Administracja publiczna plan został wykonany w 100,9%, w dziale Różne rozliczenia w 100,1%, zaś w dziale Kultura fizyczna w 100,0%. W pozostałych ważniejszych działach dochody zostały wykonane poniżej kwot planowanych.

Dochody zrealizowane w działach Pomoc społeczna, Oświata i wychowanie, Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, Gospodarka mieszkaniowa oraz Różne rozliczenia były wyższe niż wykonanie w 2015 r.

W dochodach działu Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej 47,1% stanowił udział w podatku dochodowym od osób fizycznych, a 35,8% podatek od nieruchomości.

W dziale Różne rozliczenia 97,7% dochodów stanowiła subwencja ogólna z budżetu państwa.

W 2016 roku, w porównaniu do 2015 roku, najwyższy wzrost dochodów wystąpił w dziale Pomoc społeczna. Dochody gmin w tym dziale wzrosły o 138,7%.

W dziale Pomoc społeczna, 52,5% stanowiły dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej zlecone gminom, związane z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowywaniu dzieci.

Szczegółowe dane dotyczące dochodów gmin według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca

Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, według głównych grup dochodów

Wyszczególnienie	2015		2016	
	Gminy ogółem	w tym: Gminy wiejskie	Gminy ogółem	w tym: Gminy wiejskie
	w zł			
1	2	3	4	5
Dochody ogółem z tego:	3 394,39	3 253,24	3 942,90	4 062,10
Dochody własne	1 687,12	1 502,16	1 748,23	1 533,96
Dotacje ogółem	723,06	803,25	1 173,59	1 280,56
Subwencja ogólna	984,21	1 210,49	1 021,07	1 247,58

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Dochody ogółem w gminach w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 3.942,90 zł i były wyższe o 16,2% niż dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykonane w 2015 r.

Dochody ogółem w gminach wiejskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 4.062,10 zł i były wyższe o 3,0% niż dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w kraju.

Dochody ogółem gminy o najwyższych dochodach w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 48.323,28 zł a dochody w gminie o najniższych dochodach w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 2.839,62 zł.

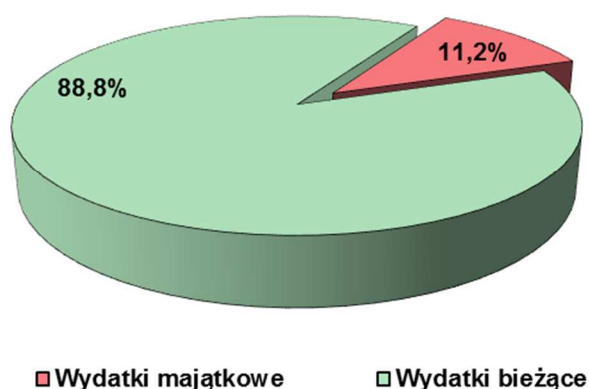
Zestawienie dochodów na 1 mieszkańca w gminach, według województw, zaprezentowano w tablicach załączonych do sprawozdania.

2. Wydatki gmin

2.1. Struktura wydatków

Wydatki ogółem gmin w 2016 r. zostały zrealizowane w wysokości 98.175.077 tys. zł, w tym wydatki majątkowe w wysokości 10.953.539 tys. zł.

STRUKTURA WYDATKÓW OGÓŁEM GMIN W 2016 R.

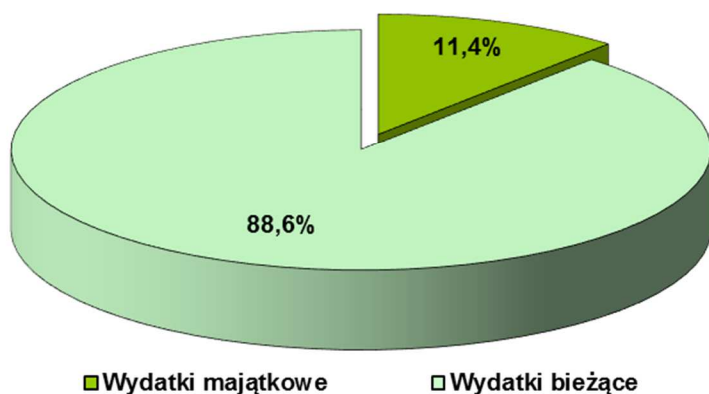

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki bieżące gmin w 2016 r. stanowiły 88,8% wydatków ogółem tych jednostek a w gminach wiejskich 88,6%.

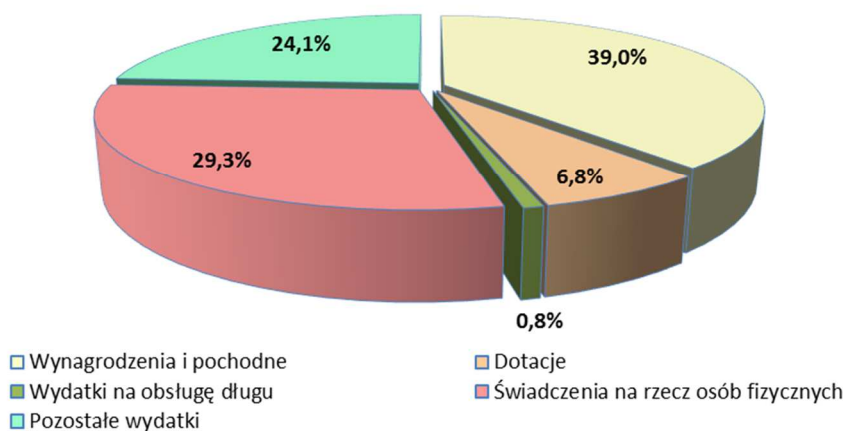
Wydatki majątkowe w strukturze gmin wiejskich były wyższe o 0,2 punktu procentowego od wydatków majątkowych w strukturze gmin ogółem.

**STRUKTURA WYDATKÓW OGÓŁEM GMIN WIEJSKICH
W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

STRUKTURA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH GMIN W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., w strukturze wydatków bieżących zwiększył się udział wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych o 13 punktów procentowych natomiast udział pozostałych wydatków zmniejszył się. Wzrost wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych jest związany z wypłatami świadczeń wychowawczych w związku z realizacją ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.

2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków

Wydatki gmin ogółem oraz gmin wiejskich przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
GMINY OGÓŁEM					
Wydatki ogółem, z tego:	85 944 374	104 840 490	98 175 077	93,6	114,2
Wydatki majątkowe	14 489 235	13 333 699	10 953 539	82,1	75,6
Wydatki bieżące	71 455 139	91 506 791	87 221 539	95,3	122,1
w tym:					
GMINY WIEJSKIE					
Wydatki ogółem, z tego:	37 575 116	46 055 127	42 815 995	93,0	113,9
Wydatki majątkowe	6 817 600	6 096 276	4 891 939	80,2	71,8
Wydatki bieżące	30 757 516	39 958 851	37 924 056	94,9	123,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki ogółem gmin w 2016 r. zostały zrealizowane w wysokości 98.175.077 tys. zł i były o 14,2% wyższe, niż wydatki zrealizowane w 2015 r.

W 2016 r. wydatki bieżące i wydatki majątkowe zostały wykonane poniżej kwot planowanych na ten rok.

Wykonane wydatki bieżące gmin były o 22,1% wyższe niż wydatki bieżące zrealizowane w 2015 r. Natomiast wykonane wydatki majątkowe, w stosunku do 2015 r., były niższe o 24,4%.

Wydatki gmin według głównych kierunków ich rozdysponowania

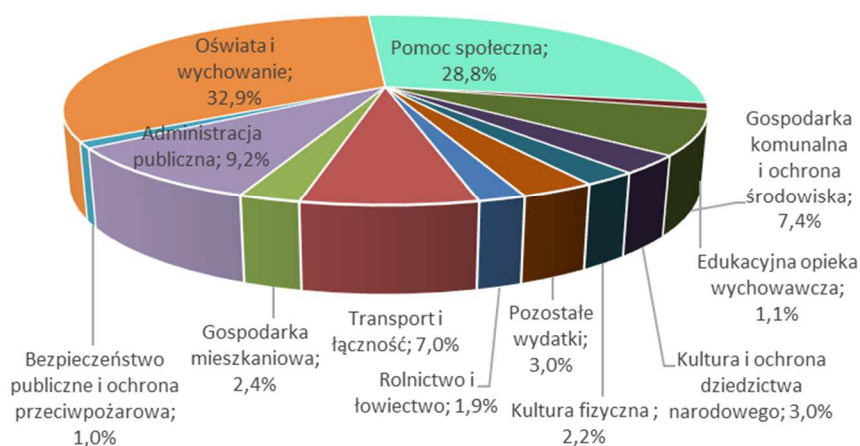
Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Wydatki ogółem, z tego:	85 944 374	104 840 490	98 175 077	93,6	114,2
Wydatki majątkowe,	14 489 235	13 333 699	10 953 539	82,1	75,6
w tym: wydatki na inwestycje	14 208 973	13 011 708	10 648 782	81,8	74,9
Wydatki bieżące,	71 455 139	91 506 791	87 221 539	95,3	122,1
z tego:					
Wydatki na wynagrodzenia	27 674 771	29 213 352	28 456 767	97,4	102,8
w tym: wynagrodzenia osobowe	25 012 268	26 432 565	25 799 489	97,6	103,1

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Pochodne od wynagrodzeń	5 379 255	5 847 831	5 572 412	95,3	103,6
Dotacje	5 416 543	6 091 246	5 927 855	97,3	109,4
Wydatki na obsługę długu	771 478	820 064	701 271	85,5	90,9
Wydatki z tytułu udzielania poręczeń i gwarancji	6 942	62 161	6 673	10,7	96,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	11 667 464	25 957 352	25 545 661	98,4	218,9
Pozostałe wydatki	20 538 685	23 514 784	21 010 899	89,4	102,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

2.3. Wydatki według działów

STRUKTURA WYDATKÓW GMIN WG DZIAŁÓW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze działowej wydatków gmin przeważały wydatki w działach: Oświata i wychowanie – 32,9%, Pomoc społeczna – 28,8%, Administracja publiczna – 9,2%, Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 7,4%, Transport i łączność – 7,0%.

Wydatki w tych działach stanowiły razem 85,3% wydatków ogółem.

Wykonanie i dynamika wydatków gmin według ważniejszych działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
WYDATKI OGÓŁEM,	85 944 374	104 840 490	98 175 077	93,6%	114,2%
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	2 755 601	2 125 898	1 859 683	87,5%	67,5%
Transport i łączność	6 994 562	7 873 421	6 874 680	87,3%	98,3%
Gospodarka mieszkaniowa	2 553 776	2 821 429	2 404 149	85,2%	94,1%
Administracja publiczna	8 893 398	9 723 394	9 044 183	93,0%	101,7%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 068 060	1 173 069	1 021 151	87,0%	95,6%
Oświata i wychowanie	31 494 607	33 524 552	32 289 044	96,3%	102,5%
Pomoc społeczna	13 717 981	28 818 520	28 262 828	98,1%	206,0%
Edukacyjna opieka wychowawcza	1 064 914	1 127 655	1 054 013	93,5%	99,0%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	8 627 553	8 225 721	7 267 290	88,3%	84,2%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 942 310	3 086 140	2 920 797	94,6%	99,3%
Kultura fizyczna	2 124 320	2 413 874	2 206 559	91,4%	103,9%

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. gminy największą kwotę wydatków przeznaczyły na oświatę i wychowanie.

Wydatki w dziale Oświata i wychowanie wzrosły, w stosunku do 2015 roku, o 2,5%.

W dziale tym 54,1% stanowiły wydatki na wynagrodzenia osobowe pracowników i 10,0% składki na ubezpieczenia społeczne.

Najwyższa dynamika wykonanych wydatków była w dziale Pomoc społeczna. Wydatki w tym dziale zwiększyły się o 106,0% w stosunku do 2015 r. W dziale Pomoc społeczna 84,4% wydatków stanowiły świadczenia społeczne, a 6,3% wynagrodzenia osobowe pracowników.

W stosunku do roku 2015 wzrosły także wydatki w działach Kultura fizyczna i Administracja publiczna.

Wydatki w pozostałych działach zostały zrealizowane w kwotach niższych niż w roku 2015.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków gmin według działów zamieszczono w tablicach załączonych do sprawozdania.

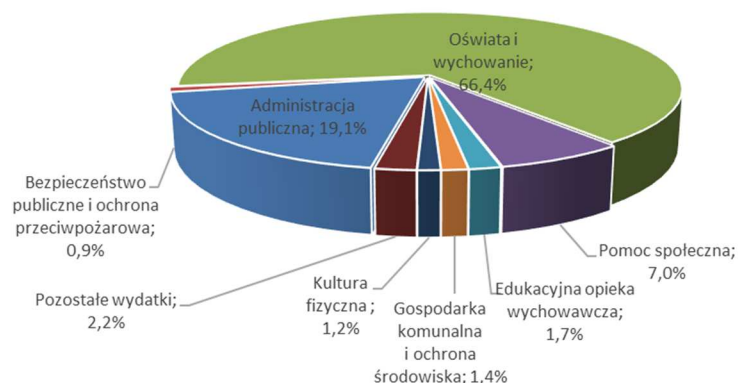
W 2016 r. 94 gminy dokonały wpłat do budżetu państwa, przeznaczonych na część równoważącą subwencji ogólnej dla gmin w kwocie 263.978 tys. zł, tj. 100,0% kwoty zaplanowanej na rok 2016.

Wydatki związane z dokonywaniem wpłat stanowiły 74,1% wydatków działu Różne rozliczenia. W strukturze wydatków dział ten stanowił 0,4%.

Wykaz gmin dokonujących wpłat do budżetu państwa zamieszczono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów

STRUKTURA WYDATKÓW GMIN NA WYNAGRODZENIA WG DZIAŁÓW W 2016 ROKU

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., jak i w latach poprzednich, wydatki gmin na wynagrodzenia w trzech działach, tj. Oświata i wychowanie, Administracja publiczna oraz Pomoc społeczna, stanowiły 92,5% ogółu wydatków na wynagrodzenia.

W 2016 r. gminy wykonały wydatki na wynagrodzenia w wysokości 28.456.767 tys. zł i były one wyższe o 2,8% od wydatków na wynagrodzenia wykonanych w 2015 r.

Wykonanie i dynamika wydatków na wynagrodzenia gmin według ważniejszych działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	27 674 771	29 213 352	28 456 767	97,4%	102,8%
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	31 636	37 119	35 113	94,6%	111,0%
Transport i łączność	69 565	81 703	74 007	90,6%	106,4%
Gospodarka mieszkaniowa	87 620	97 117	92 079	94,8%	105,1%
Administracja publiczna	5 270 846	5 667 217	5 437 698	96,0%	103,2%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	266 725	260 962	249 971	95,8%	93,7%
Oświata i wychowanie	18 529 990	19 227 642	18 905 542	98,3%	102,0%
Pomoc społeczna	1 774 858	2 080 321	1 992 539	95,8%	112,3%
Edukacyjna opieka wychowawcza	457 990	504 723	487 099	96,5%	106,4%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	377 566	432 559	405 099	93,7%	107,3%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	40 768	45 545	41 409	90,9%	101,6%
Kultura fizyczna	330 339	356 163	348 038	97,7%	105,4%

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. wydatki na wynagrodzenia w najważniejszych działach były wyższe niż wydatki na wynagrodzenia wykonane w 2015 r., z wyjątkiem działu Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa.

W 2016 r. wydatki na wynagrodzenia gmin w 66,4% przeznaczone były na wydatki w dziale Oświata i wychowanie. W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., wydatki na wynagrodzenia w dziale Oświata i wychowanie były wyższe o 2,0%.

Wydatki na wynagrodzenia w dziale Administracja publiczna stanowiły 19,1% wydatków na wynagrodzenia gmin, a ich realizacja, w porównaniu do roku poprzedniego była wyższa o 3,2%.

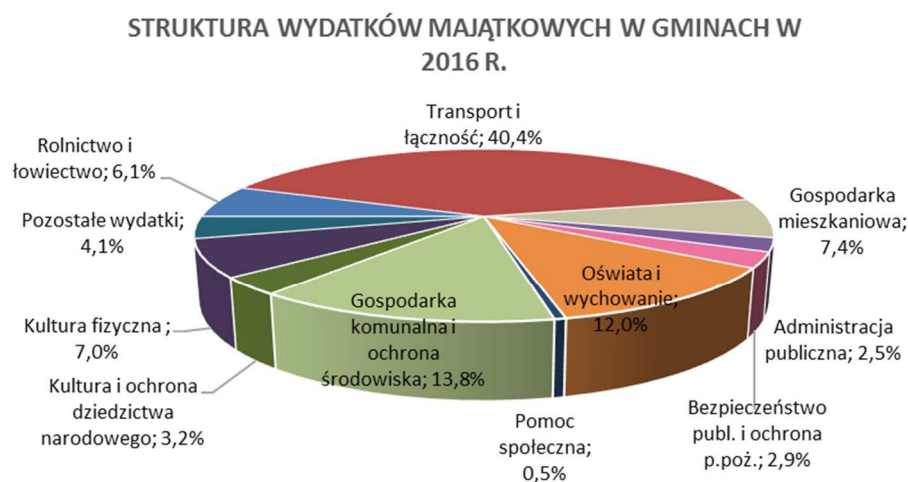
Wydatki na wynagrodzenia w dziale Pomoc społeczna stanowiły 7,0% wydatków na wynagrodzenia gmin, a ich realizacja, w porównaniu do roku poprzedniego była wyższa o 12,3% i głównie były związane z realizacją ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków na wynagrodzenia w poszczególnych działach zamieszczono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.2. Wydatki majątkowe według działów

Przeważająca część środków budżetowych przeznaczonych w gminach na wydatki majątkowe dotyczyła działu Transport i łączność (40,4%), Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (13,8%), Oświata i wychowanie (12,0%), Gospodarka mieszkaniowa (7,4%), Kultura fizyczna (7,0%).

Wydatki majątkowe w tych działach stanowiły 80,7% wydatków majątkowych ogółem gmin.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

Wykonanie i dynamika wydatków majątkowych gmin według ważniejszych działów:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	14 489 235	13 333 699	10 953 539	82,1%	75,6%
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	1 656 032	896 158	668 966	74,6%	40,4%
Transport i łączność	4 627 865	5 180 842	4 427 749	85,5%	95,7%
Gospodarka mieszkaniowa	819 013	1 019 979	813 334	79,7%	99,3%
Administracja publiczna	349 536	344 869	274 204	79,5%	78,4%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	329 263	365 992	313 655	85,7%	95,3%
Oświata i wychowanie	1 301 805	1 540 720	1 318 334	85,6%	101,3%
Pomoc społeczna	70 266	68 562	57 650	84,1%	82,0%
Edukacyjna opieka wychowawcza	7 902	4 955	4 585	92,5%	58,0%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 163 130	1 935 389	1 509 813	78,0%	47,7%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	529 013	451 888	354 373	78,4%	67,0%
Kultura fizyczna	759 803	906 068	765 035	84,4%	100,7%

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. gminy zrealizowały wydatki majątkowe w wysokości 10.953.539 tys. zł.

Realizacja planu wydatków majątkowych w ważniejszych działach kształtowała się na poziomie od 74,6% w dziale Rolnictwo i łowiectwo do 92,5% w dziale Edukacyjna opieka wychowawcza.

Najwyższa dynamika wydatków majątkowych była w dziale Oświata i wychowanie (101,3%), które w strukturze wydatków majątkowych gmin stanowiły 12,0%, oraz w dziale Kultura fizyczna (100,7%).

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

Najniższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem był w gminach województwa świętokrzyskiego (8,2%) a najwyższy w gminach województwa mazowieckiego (13,4%).

Zestawienie wydatków majątkowych i inwestycyjnych gmin według województw przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca

Wydatki ogółem zrealizowane w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach, według głównych kierunków ich rozdysponowania prezentuje tabela poniżej

Wyszczególnienie	Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)			
	2015		2016	
	Gminy ogółem	w tym: gminy wiejskie	Gminy ogółem	w tym: gminy wiejskie
1	2	3	4	5
Wydatki ogółem	3 327,68	3 430,78	3 802,69	3 912,81
z tego:				
Wydatki majątkowe	561,01	622,48	424,27	447,06
Wydatki bieżące	2 766,67	2 808,30	3 378,42	3 465,75

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na 31 grudnia 2015 r.

Wydatki ogółem, w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach w 2016 r. wyniosły 3.802,69 zł i były o 14,3% wyższe niż w 2015 r.

W 2016 r. wydatki majątkowe gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca były w porównaniu z rokiem poprzednim niższe o 24,4%, zaś wydatki bieżące wyższe o 22,1%. W 2016 r. najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie wynosiły 40.939,06 zł, a najniższe 2.729,36 zł.

W 2016 r. na spadek wydatków majątkowych na mieszkańca w gminach miały wpływ niższe niż w 2015 r. wydatki majątkowe m. in. w działach: Rolnictwo i łowiectwo i Gospodarka komunalna i ochrona środowiska.

Zestawienie wydatków na 1 mieszkańca w 2016 r. w gminach w układzie wojewódzkim zaprezentowano w tablicach załączonych do sprawozdania.

3. Wynik budżetów gmin

W 2016 r. budżety gmin zamknęły się zbiorczo nadwyżką budżetową w wysokości 3.619.754 tys. zł, przy planowanym deficycie w kwocie 2.711.842 tys. zł.

Wynik gmin w latach 2015-2016

Wyszczególnienie	Wynik gmin		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016
	tys. zł		
1	2	3	4
Gminy ogółem,	1 722 862	-2 711 842	3 619 754
w tym: Gminy wiejskie	932 328	-1 372 723	1 633 699

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Nadwyżkę budżetową wypracowały 1.924 gminy, tj. 79,8% ogólnej liczby gmin. W gminach wiejskich nadwyżkę budżetową wypracowało 1.245 jednostek, tj. 79,9% gmin wiejskich.

Liczbę gmin, z uwzględnieniem zrealizowanego przez nie wyniku w 2016 r., przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Gminy	
	Ogółem	w tym: wiejskie
	w zł	
1	2	3
Gminy ogółem	2 412	1 559
Gminy z nadwyżką budżetową	1 924	1 245
Gminy z deficytem budżetowym	488	314
Udział gmin deficytowych w ogólnej liczbie gmin dla danej kategorii gmin (w %)	20,2	20,1

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

Deficyt wystąpił w 488 gminach, tj. 20,2% ogólnej liczby gmin. W gminach wiejskich deficyt wystąpił w 314 jednostkach, tj. 20,1% gmin wiejskich.

Liczbę gmin, według relacji wyniku do ich dochodów w 2016 r., przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Relacja wyniku do dochodów gmin					
	Razem	poniżej 5%	5%-10%	10%-15%	15%-20%	powyżej 20%
Gminy z nadwyżką budżetową	1 924	1 065	680	128	41	10
Gminy z deficytem budżetowym	488	394	75	12	6	1

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

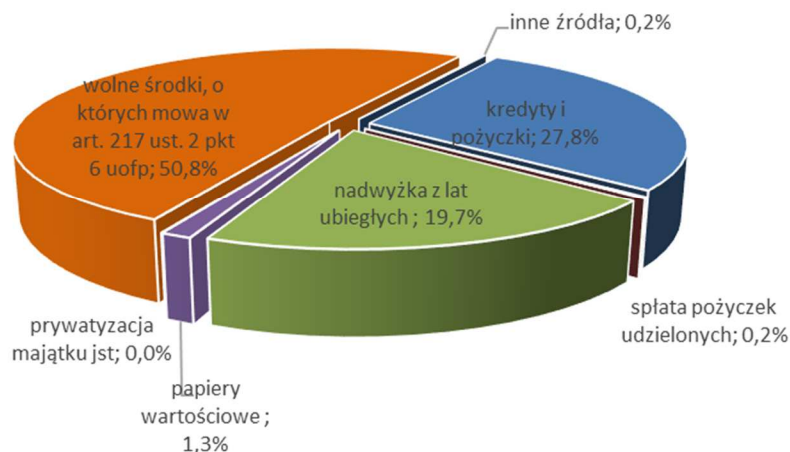
Wśród gmin, które wypracowały nadwyżkę, najliczniejszą grupę stanowiły gminy o relacji wyniku do dochodów poniżej 10%. Również wśród gmin, których budżety zamknęły się deficytem, najliczniejszą grupę stanowiły gminy o relacji wyniku do dochodów do 10%.

4. Przychody i rozchody gmin

W 2016 r. gminy ogółem osiągnęły przychody w łącznej kwocie 8.474.026 tys. zł, natomiast rozchody w łącznej kwocie 4.609.084 tys. zł.

STRUKTURA PRZYCHODÓW GMIN W 2016 ROKU

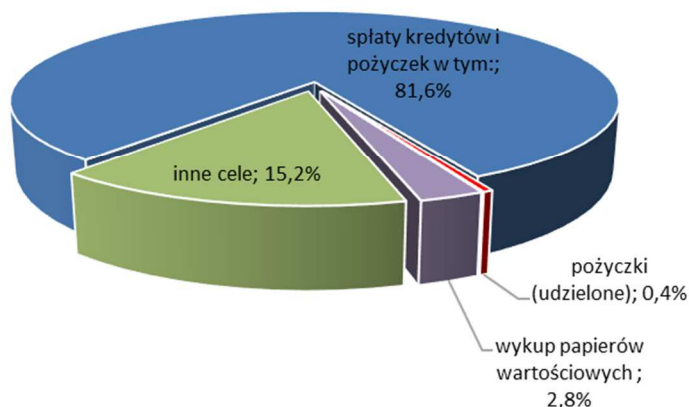

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. gminy wykazały największe przychody z tytułu wolnych środków tj. 50,8% przychodów ogółem. Zgodnie z art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy o finansach publicznych wolne środki należy rozumieć jako nadwyżki środków pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu jednostki samorządu terytorialnego, wynikające z rozliczeń wyemitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek z lat ubiegłych.

Natomiast 27,8% przychodów gmin stanowiły spłaty udzielonych kredytów i pożyczek.

STRUKTURA ROZCHODÓW GMIN W 2016 ROKU

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

W rozchodach gmin największy udział miały spłaty kredytów i pożyczek, które stanowiły 81,6% rozchodów.

W 2016 r. gminy spłaciły kredyty i pożyczki w wysokości 3.761.509 tys. zł, natomiast przychody z tytułu kredytów i pożyczek wyniosły 2.357.574 tys. zł.

W 2016 r. gminy wiejskie osiągnęły przychody w łącznej kwocie 4.258.640 tys. zł.

Przychody z tytułu kredytów i pożyczek stanowiły 25,8%. Gminy wiejskie wykonały rozchody w łącznej kwocie 2.348.556 tys. zł. W strukturze rozchodów gmin wiejskich, spłaty kredytów i pożyczek stanowiły 73,4% rozchodów.

W gminach wiejskich również przychody z tytułu kredytów i pożyczek były niższe niż rozchody z tytułu spłaty kredytów i pożyczek.

5. Zobowiązania według tytułów dłużnych gmin

W 2016 r. zadłużenie ogółem gmin wyniosło 23.863.530 tys. zł.

Zobowiązania gmin ogółem, w tym gmin wiejskich przedstawia poniższe zestawienie:

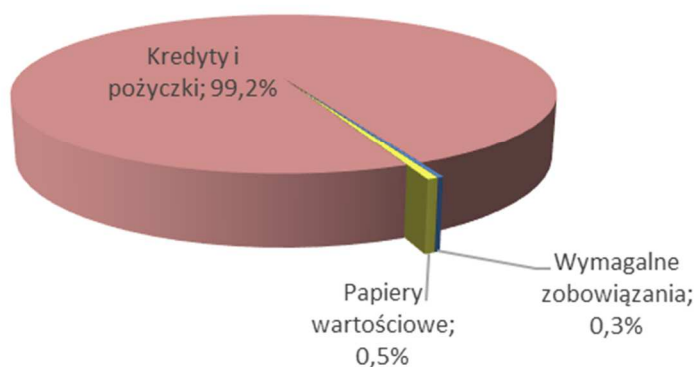
Wyszczególnienie	2015	2016	Dynamika (3:2)
	tys. zł		%
1	2	3	4
GMINY OGÓŁEM,	25 428 678	23 863 530	93,8
w tym: GMINY WIEJSKIE	10 013 477	9 245 901	92,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r., zadłużenie ogółem gmin było niższe o 6,2%, a gmin wiejskich było niższe o 7,7%.

W 2016 r. w strukturze zadłużenia gmin 99,2% stanowiły zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek.

STRUKTURA ZOBOWIĄZAŃ GMIN W 2016 ROK

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2016 r. (Min. Fin.)

Zobowiązania gmin według tytułów dłużnych w latach 2015 – 2016 przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	2015	2016	Dynamika (3:2)
	tys. zł		%
1	2	3	4
Zobowiązania według tytułów dłużnych, z tego:	25 428 678	23 863 530	93,8%
Papiery wartościowe	172 862	129 940	75,2%
w tym: długoterminowe	171 262	129 940	75,9%
Kredyty i pożyczki	25 137 886	23 673 864	94,2%
w tym: długoterminowe	25 026 634	23 608 847	94,3%
Wymagalne zobowiązania	117 930	59 726	50,6%
w tym z tytułu: dostaw towarów i usług	60 724	31 762	52,3%

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Wartość kredytów i pożyczek, które stanowią najistotniejszą pozycją w strukturze zadłużenia, zmniejszyła się o 5,8% w stosunku do roku 2015.

W 2016 r. zadłużenie wystąpiło w 2.322 gminach, a udział zadłużenia gmin w dochodach ogółem gmin wynosił 23,4%.

Udział zobowiązań ogółem bez zobowiązań związanych z realizacją programów i projektów z udziałem środków unijnych w dochodach ogółem gmin w 2016 r. wynosił 22,1%.

Zadłużenie bez zobowiązań związanych z realizacją programów i projektów z udziałem środków unijnych wystąpiło w 2.289 gminach, tj. 94,9% gmin.

Liczba gmin wg poziomu zadłużenia bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych do wykonanych dochodów tych jednostek

Lata	Liczba jednostek								
	ogółem	zadłużonych	poniżej 10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	powyżej 60%
2015	2 412	2 315	403	484	573	445	251	94	65
2016	2 412	2 289	508	654	579	334	135	42	37

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów gmin za 2015 i 2016 r. (Min. Fin.)

Liczba gmin o zadłużeniu do 40% dochodów ogółem stanowiła 89,0% gmin zadłużonych.

W 2016 r., według danych zawartych w uchwałach jednostek samorządu terytorialnego w sprawie wieloletnich prognoz finansowych (stan bazy na 22 listopada 2016 r.), indywidualnego wskaźnika spłaty zadłużenia, określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych, nie spełniało 36 gmin (1,5% gmin), w tym: 20 gmin wiejskich, 14 gmin miejsko-wiejskich i 2 gminy miejskie.

Z informacji uzyskanych z regionalnych izb obrachunkowych wynika, że w instytucjach, które nie będąc bankami, wykonują czynności podobne do czynności bankowych zadłużone były, według stanu na 31 grudnia 2016 r., 33 gminy na kwotę 156.960 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. łączna kwota odsetek od zaciągniętych zobowiązań przewidywana za cały okres kredytowania wg harmonogramu spłat wyniesie 45.369 tys. zł.

Zobowiązania finansowe, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wystąpiły, wg stanu na 31 grudnia 2016 r., w 229 gminach na łączną kwotę 695.308 tys. zł.

Sprzedaż zwrotna występująca w zobowiązaniach finansowych, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wystąpiła w 17 gminach na łączną kwotę 53.263 tys. zł.

6. Przychody i koszty gminnych samorządowych zakładów budżetowych

Zgodnie z art. 9 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych samorządowe zakłady budżetowe są zaliczone do sektora finansów publicznych.

Samorządowe zakłady budżetowe mogą realizować zadania własne jednostek samorządu terytorialnego w zakresie określonym w art.14 ww. ustawy.

W 2016 r. działalność w formie samorządowego zakładu budżetowego prowadziło 741 gmin tj. 30,7% ogółu gmin.

W formie zakładów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego mogły realizować zadania własne w zakresie:

- gospodarki mieszkaniowej i gospodarowania lokalami użytkowymi,
- dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- lokalnego transportu zbiorowego,
- targowisk i hal targowych,
- zieleni gminnej i zadrzewień,
- kultury fizycznej i sportu, w tym utrzymywania terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- pomocy społecznej, reintegracji zawodowej i społecznej oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,

- utrzymywania różnych gatunków egzotycznych i krajowych zwierząt, w tym w szczególności prowadzenia hodowli zwierząt zagrożonych wyginięciem, w celu ich ochrony poza miejscem naturalnego występowania,
- cmentarzy.

Przychody i koszty gminnych samorządowych zakładów budżetowych przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Przychody	2 764 905	2 609 538	2 713 078	104,0%	98,1%
w tym: dotacje z budżetu	307 128	314 967	300 676	95,5%	97,9%
Koszty	2 745 736	2 601 036	2 677 844	103,0%	97,5%
Podatek dochodowy od osób prawnych	13 876	7 911	14 731	186,2%	106,2%
Wpłaty do budżetu gmin	16 962	2 469	20 390	825,8%	120,2%

Źródło: Sprawozdania roczne gmin z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Przychody gminnych samorządowych zakładów budżetowych w 2016 r. wyniosły 2.713.078 tys. zł, w tym dotacje z budżetu wyniosły 300.676 tys. zł.

Plan przychodów został zrealizowany w 104,0%, a dotacji w 95,5%.

Koszty gminnych zakładów budżetowych wyniosły 2.677.844 tys. zł, a wpłaty do budżetu gmin wyniosły 20.390 tys. zł przy zaplanowanej kwocie wpłat 2.469 tys. zł.

W 2016 r., w relacji do 2015 r. koszty gminnych zakładów budżetowych były niższe o 2,5%. Wpłaty gminnych zakładów budżetowych do budżetów gmin wzrosły o 20,2%, w stosunku do 2015 r.

Dane ze sprawozdań rocznych gmin za 2016 r. z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych wskazują, że w gminach, w formie samorządowego zakładu budżetowego realizowano głównie zadania z zakresu gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (44,3% przychodów ogółem), gospodarki mieszkaniowej (21,8% przychodów ogółem), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę (19,1% przychodów ogółem), kultury fizycznej (8,5% przychodów ogółem) oraz transportu i łączności (2,5% przychodów ogółem).

Pozostałe rodzaje działalności jak m.in. rolnictwo i łowiectwo, pomoc społeczna, działalność usługowa, prowadzenie ogrodów zoologicznych i botanicznych czy handel stanowiły 3,8% przychodów ogółem.

Przychody gminnych samorządowych zakładów budżetowych wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	4:3	4:2
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	2 764 905	2 609 538	2 713 078	104,0	98,1%
w tym:					
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 238 809	1 128 488	1 201 932	106,5	97,0%
Gospodarka mieszkaniowa	604 857	590 113	591 060	100,2	97,7%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	514 663	485 476	519 293	107,0	100,9%
Kultura fizyczna	226 459	228 449	230 578	100,9	101,8%
Transport i łączność	84 104	75 284	66 660	88,5	79,3%

Źródło: Sprawozdania roczne gmin z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Najwyższe koszty zanotowano w zadaniach z zakresu gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (44,3% kosztów ogółem), gospodarki mieszkaniowej (21,8% kosztów ogółem), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę (19,1% kosztów ogółem), kultury fizycznej (8,6% kosztów ogółem) oraz transportu i łączności (2,5%). Koszty pozostałych rodzajów działalności jak m.in. rolnictwo i łowiectwo, pomoc społeczna, działalność usługowa, prowadzenie ogrodów zoologicznych i botanicznych czy handel stanowiły 3,8% kosztów ogółem.

Koszty gminnych samorządowych zakładów budżetowych wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	2 745 736	2 601 036	2 677 844	103,0	97,5
w tym:					
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 225 269	1 124 476	1 185 026	105,4	96,7
Gospodarka mieszkaniowa	611 032	590 092	582 934	98,8	95,4
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną i gaz	506 382	483 037	511 140	105,8	100,9
Kultura fizyczna	224 395	228 379	229 611	100,5	102,3
Transport i łączność	84 116	73 710	67 420	91,5	80,2

Źródło: Sprawozdania roczne gmin z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Stan środków obrotowych gminnych samorządowych zakładów budżetowych zwiększył się z 79.691 tys. zł na początku roku do 85.414 tys. zł na koniec roku, tj. o 7,2%.

7. Wydzielony rachunek dochodów gminnych jednostek budżetowych

Zgodnie z art. 223 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych samorządowe jednostki budżetowe prowadzące działalność określoną w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty gromadzą na wydzielonym rachunku dochody określone w uchwale przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, pochodzące w szczególności:

- ze spadków i darowizn w postaci pieniężnej na rzecz jednostki budżetowej;
- z odszkodowań i wpłat za utracone lub uszkodzone mienie będące w zarządzie albo użytkowaniu jednostki budżetowej.

Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa w szczególności:

- jednostki budżetowe, które gromadzą dochody;
- źródła, z których dochody są gromadzone na rachunku;
- przeznaczenie dochodów, z tym, że dochody wraz z odsetkami nie mogą być przeznaczone na finansowanie wynagrodzeń osobowych;
- sposób i tryb sporządzania planu finansowego dochodów i wydatków nimi finansowanych, dokonywania zmian w tym planie oraz ich zatwierdzania.

Wydatki z rachunku mogą być dokonywane do wysokości kwot zgromadzonych dochodów, w ramach planu finansowego. Środki finansowe pozostające na rachunku na dzień 31 grudnia roku budżetowego podlegają odprowadzeniu na rachunek budżetu jednostki samorządu terytorialnego w terminie do dnia 5 stycznia następnego roku.

W 2016 r. wydzielone rachunki dochodów utworzyło 800 gmin tj. 33,2% ogółu gmin.

W ramach ww. rachunków gminy zrealizowały w 2016 r. dochody w wysokości 343.012 tys. zł. W stosunku do planu zostały one wykonane w 81,4% i były wyższe o 0,3% od dochodów wykonanych w 2015 r.

Dochody i wydatki na rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	341 944	421 353	343 012	81,4	100,3
Wydatki	341 816	422 090	342 998	81,3	100,3
w tym : wpłaty do budżetu	4 114	3 197	4 264	133,4	103,6

Źródło: Sprawozdania roczne gmin z wykonania dochodów i wydatków na rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych za 2015 r. i 2016 rok. (Min. Fin.)

W 2016 r. zrealizowane wydatki z rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych wyniosły 342. 998 tys. zł i były niższe o 18,7% niż planowano. W porównaniu z 2015 r. wydatki zwiększyły się o 0,3%, w tym wpłaty do budżetów gmin były wyższe o 3,6%.

Na koniec 2016 roku stan środków pieniężnych na wydzielonych rachunkach dochodów zwiększył się z 1.726 tys. zł do kwoty 1.741 tys. zł, tj. o 0,8%.

III. Wykonanie budżetów powiatów

W 2016 r. powiaty zrealizowały dochody ogółem w wysokości 23.948.339 tys. zł, a wydatki w wysokości 23.300.596 tys. zł.

Budżety powiatów zamknęły się nadwyżką w wysokości 647.743 tys. zł, przy planowanym deficycie 559.440 tys. zł.

Zbiorcze dane dotyczące wykonania budżetów powiatów

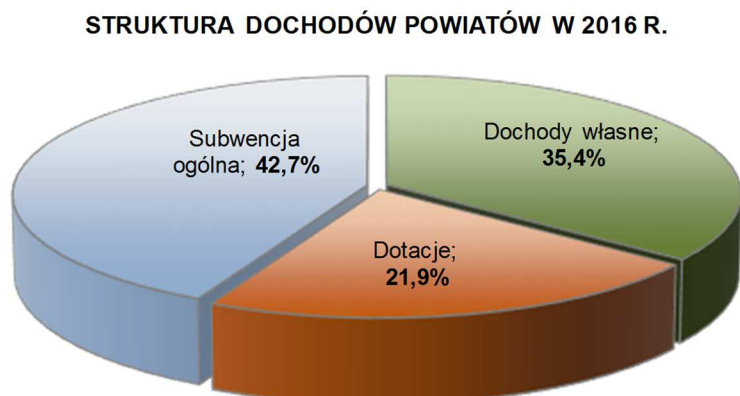
Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	23 681 476	24 004 246	23 948 339	99,8	101,1
Wydatki	23 444 107	24 563 686	23 300 596	94,9	99,4
Wynik	237 369	-559 440	647 743	-	-

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

1. Dochody powiatów

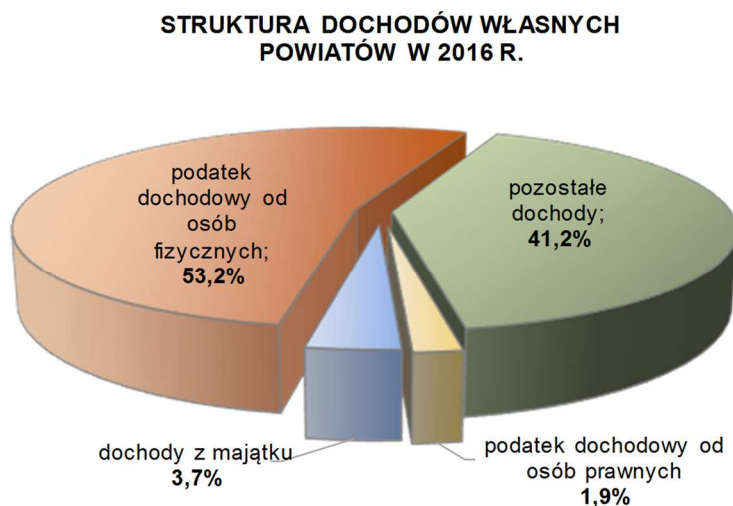
1.1. Struktura dochodów

W 2016 roku, w strukturze dochodów ogółem powiatów subwencja ogólna stanowiła 42,7%, dochody własne 35,4%, a dotacje 21,9%.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 roku, w stosunku do roku 2015, w dochodach ogółem zwiększył się udział dochodów własnych o 1,8 punktu procentowego i udział subwencji ogólnej o 0,3 punktu procentowego, natomiast udział dotacji zmniejszył się o 2,1 punktu procentowego.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w powiatach najistotniejszym źródłem dochodów własnych był podatek dochodowy od osób fizycznych stanowiący 53,2% dochodów własnych. Udział dochodu z tego tytułu w dochodach własnych zwiększył się, w porównaniu do 2015 r., o 0,8 punktu procentowego.

1.2. Dochody według źródeł pochodzenia

W 2016 r. powiaty wykonały dochody ogółem w wysokości 23.948.339 tys. zł i w porównaniu do 2015 r. były one wyższe o 1,1%.

Dochody własne zostały wykonane w 101,4% planu, dotacje w 96,7% planu, a subwencja ogólna w 100,0% planu.

W porównaniu do 2015 r., dochody własne powiatów wzrosły o 6,7%, subwencja ogólna wzrosła o 1,8%, a dotacje ogółem zmniejszyły się o 7,8%.

Dochody powiatów według źródeł ich pochodzenia przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Dochody wykonane 2015	Plan (po zmianach) 2016	Dochody wykonane 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	w tys. zł			w %%		
1	2	3	4	5	6	7
DOCHODY OGÓŁEM	23 681 476	24 004 246	23 948 339	99,8	100,0	101,1
Razem dochody własne z tego:	7 943 152	8 353 476	8 474 296	101,4	35,4	106,7
podatek dochodowy od osób fizycznych	4 165 737	4 413 896	4 508 783	102,1	18,8	108,2
podatek dochodowy od osób prawnych	157 931	159 898	161 795	101,2	0,7	102,4
dochody z majątku	305 289	374 171	310 019	82,9	1,3	101,5
pozostałe dochody	3 314 196	3 405 511	3 493 699	102,6	14,6	105,4
Dotacje ogółem z tego:	5 689 155	5 425 302	5 245 107	96,7	21,9	92,2
Dotacje celowe	4 885 200	4 992 682	4 907 703	98,3	20,5	100,5
Dotacje przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu	803 956	432 620	337 404	78,0	1,4	42,0
Subwencja ogólna	10 049 169	10 225 468	10 228 936	100,0	42,7	101,8

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. na rachunki powiatów przekazane zostały udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych w wysokości 4.508.783 tys. zł. W porównaniu do 2015 r., dochody powiatów z tego tytułu wzrosły o 8,2%.

W 2016 r. powiaty otrzymały dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych w wysokości 161.795 tys. zł tj. w 101,2% planu. W porównaniu do 2015 r., dochody powiatów z omawianego tytułu były wyższe o 2,4%.

W 2016 r. pozostałe dochody w strukturze dochodów własnych stanowiły 41,2% i w porównaniu do 2015 r. były wyższe o 5,4%.

W strukturze pozostałych dochodów dominujący udział miały: wpływy z usług (42,0%), wpływy z opłaty komunikacyjnej (16,3%), wpływy z różnych opłat (9,9%) oraz wpływy z różnych dochodów (5,9%).

1.2.1. Subwencja ogólna

Zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wszystkie powiaty otrzymują z budżetu państwa subwencję ogólną.

Subwencja ogólna dla powiatu składa się z części: oświatowej, wyrównawczej i równoważącej.

W 2016 r. - według danych Ministerstwa Finansów - na rachunki powiatów przekazano środki z tytułu subwencji ogólnej w łącznej wysokości 10.092.106 tys. zł, z tego z tytułu:

- części oświatowej subwencji ogólnej   - 7.822.795 tys. zł,
- części wyrównawczej subwencji ogólnej   - 1.671.434 tys. zł,
- części równoważącej subwencji ogólnej   - 597.877 tys. zł.

Oznacza to, że na rachunki powiatów przekazano 100,0% środków zaplanowanych na ten cel dla tych jednostek i 101,5% analogicznych kwot przekazanych w 2015 r.

Stosownie do art. 22 ww. ustawy, część wyrównawcza subwencji ogólnej dla powiatów składa się z kwoty podstawowej i kwoty uzupełniającej.

Kwotę podstawową części wyrównawczej subwencji ogólnej otrzymały powiaty, w których dochód podatkowy na jednego mieszkańca w powiecie był niższy od średniego dochodu podatkowego na 1 mieszkańca wszystkich powiatów (199,59 zł).

Kwotę uzupełniającą części wyrównawczej subwencji ogólnej otrzymały powiaty, w których wskaźnik bezrobocia w powiecie, obliczony jako iloraz stopy bezrobocia w powiecie i stopy bezrobocia w kraju, był wyższy od 1,10. Im wyższy był ten wskaźnik, tym wyższa była kwota uzupełniająca w przeliczeniu na jednego mieszkańca danego powiatu.

W 2016 r. część wyrównawczą otrzymało 287 powiatów.

Część równoważącą subwencji ogólnej, zgodnie z art. 23a wyżej wymienionej ustawy, została rozdzielona między 312 powiatów:

- 1) z uwzględnieniem wydatków na rodziny zastępcze wykonanych w 2014 r., które w roku tym nie były objęte obowiązkiem dokonywania wpłat do budżetu państwa, lub dla których taka wpłata ustalona była w kwocie niższej od 1.000.000 zł,
- 2) w których nie działał powiatowy urząd pracy, a zadania tej jednostki realizowane były przez inny powiat,
- 3) w których długość dróg powiatowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu była wyższa od średniej długości dróg powiatowych w kraju w przeliczeniu na jednego mieszkańca w kraju,

- 4) w których kwota planowanych dochodów powiatu na 2016 r., ustalona jako suma części wyrównawczej subwencji ogólnej i poszczególnych kwot części równoważącej subwencji ogólnej, pomniejszona o planowaną kwotę wpłaty do budżetu państwa, była niższa od kwoty planowanych dochodów powiatu na 2015 r., obliczonych w analogiczny sposób,
- 5) miasta na prawach powiatu w zależności od długości dróg wojewódzkich i krajowych znajdujących się w granicach tych miast.

W 2016 r. środki z rezerwy subwencji ogólnej, o której mowa w art. 36 ust. 4 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w łącznej wysokości 16.195 tys. zł, zostały rozdysponowane pomiędzy 236 powiatów. Środki te otrzymały powiaty, które w 2015 r. otrzymały z budżetu państwa dotacje celowe na realizację bieżących zadań własnych z zakresu domów pomocy społecznej.

Sposób podziału omawianej rezerwy został uzgodniony z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Ponadto, na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, z rezerwy subwencji ogólnej na rachunki budżetów powiatów została przekazana kwota 120.635 tys. zł z przeznaczeniem na dofinansowanie inwestycji na drogach publicznych powiatowych, obejmujących budowę lub przebudowę obiektów inżynierskich.

Powyższa rezerwa została rozdysponowana między 119 powiatów, w sposób uzgodniony z ministrem właściwym do spraw transportu oraz stroną samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

1.2.2. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe

Zgodnie z algorytmem podziału części oświatowej subwencji ogólnej, na finansowanie zadań oświatowych, prowadzonych przez powiaty w 2016 r., przekazana została kwota 7.784.396 tys. zł.

Dodatkowo zgodnie z "Kryteriami podziału 0,4% rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016", przyjętymi przez Zespół ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, zostały rozdysponowane dla poszczególnych powiatów środki w wysokości 38.399 tys. zł (22,2% łącznej kwoty wymienionej rezerwy).

Środki rezerwy zostały przeznaczone na:

- 1) dofinansowanie z tytułu wzrostu zadań szkolnych i pozaszkolnych, polegających na wzroście liczby uczniów przeliczeniowych w stosunku do danych przyjętych do naliczenia algorytmem części oświatowej subwencji ogólnej na 2016 r. – w kwocie 14.059 tys. zł,

- 2) korekty kwot części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 z tytułu błędów statystycznych popełnionych przez kuratoria oświaty przy agregowaniu danych systemu informacji oświatowej oraz błędów powstałych w Ministerstwie Edukacji Narodowej przy agregowaniu oraz weryfikacji danych zgromadzonych w systemie informacji oświatowej – w kwocie 14 tys. zł,
- 3) dofinansowanie wydatków związanych z likwidacją szkód w szkołach i placówkach oświatowych wywołanych zdarzeniami losowymi – w kwocie 381 tys. zł,
- 4) dofinansowanie kosztów związanych z wypłatą odpraw dla nauczycieli zwalnianych w trybie art. 20 ustawy - Karta Nauczyciela, a także dla nauczycieli przechodzących na emeryturę na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela – w kwocie 16.468 tys. zł,
- 5) dofinansowanie jednostek samorządu terytorialnego doposażenia szkół i placówek w zakresie:
  - a) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych do pomieszczeń w szkołach rozpoczynających kształcenie w zawodach, w których szkoły te dotychczas nie prowadziły kształcenia, w tym do przeprowadzania egzaminów praktycznych potwierdzających kwalifikacje w szkołach rozpoczynających kształcenie w roku 2016.
  - b) szkolnych gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej lub gabinetów stomatologicznych w tych szkołach/placówkach, które mają zagwarantowane godziny płatne przez NFZ dla pielęgniarek bądź lekarzy,
  - c) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych pomieszczeń dydaktycznych w nowo wybudowanych obiektach szkół i placówek oświatowych, w tym zakupu sprzętu komputerowego (dotyczyło to również obiektów oddanych w miesiącach VIII-XII roku poprzedniego - dofinansowanie było możliwe w przypadku nabywanego sprzętu i pomocy dydaktycznych do budynków oddanych w miesiącach VIII-XII roku 2015),
  - d) pomocy dydaktycznych dla szkół podstawowych ogólnodostępnych w celu podnoszenia jakości udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych,
– w kwocie 6.643 tys. zł,
- 6) inne zadania o jednorazowym charakterze, nie uwzględnione w części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 – w kwocie 834 tys. zł.

Na rachunki powiatów, według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r., przekazane zostały środki z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej w łącznej wysokości 7.822.795 tys. zł.

Z przeprowadzonej analizy danych ze sprawozdań powiatów wynika, że wydatki wykonane w 2016 r. na zadania bieżące w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka

wychowawcza w relacji do otrzymanych przez powiaty dochodów z tytułu subwencji i dotacji na zadania bieżące stanowiły średnio 108,0%.

W 2016 r. powiaty ze środków części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące finansowały 92,6 % wydatków przeznaczonych na realizację subwencjonowanych zadań bieżących w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza. Zgodnie z art. 5a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.) środki niezbędne na realizację zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie przedszkoli, szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Zatem na ich finansowanie powiaty przeznaczają dochody własne oraz subwencję ogólną i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest więc jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja przez powiaty wydatków bieżących w dziale Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza w 2016 r. kształtowała się średnio na poziomie 97,6% ustalonego przez nie planu. Wydatki majątkowe kształtowały się na poziomie 80,1% planu.

1.2.3. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich

Dochody z tytułu dotacji, w tym dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich* zostały zrealizowane przez powiaty w wysokości 5.245.107 tys. zł, z tego:

- 1) dotacje z budżetu państwa na zadania bieżące:
  - własne finansowane z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
  - pozostałe własne,
  - z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
  - realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej

---

* w tej grupie dotacji zostały ujęte również dotacje rozwojowe, przekazane do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

zrealizowano w kwocie 3.624.076 tys. zł,

2) dotacje z budżetu państwa na zadania inwestycyjne:

- własne finansowane z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
- pozostałe własne,
- z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
- realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,

zrealizowano w kwocie 663.324 tys. zł,

3) dotacje celowe na zadania bieżące wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 305.858 tys. zł,

4) dotacje celowe na zadania inwestycyjne wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 44.156 tys. zł,

5) dotacje celowe realizowane w ramach pomocy finansowej między jednostkami samorządu terytorialnego na zadania bieżące wyniosły 70.122 tys. zł,

6) dotacje celowe realizowane w ramach pomocy finansowej między jednostkami samorządu terytorialnego na zadania inwestycyjne wyniosły 485.838 tys. zł,

7) dotacje z funduszy celowych na zadania bieżące zrealizowano w wysokości 11.400 tys. zł,

8) dotacje z funduszy celowych na zadania inwestycyjne zrealizowano w wysokości 40.332 tys. zł.

W łącznej kwocie zrealizowanych dotacji, na dotacje na zadania bieżące przypadała kwota 4.011.456 tys. zł, co stanowiło 76,5% otrzymanych przez powiaty dotacji. Dotacje na zadania inwestycyjne (1.233.651 tys. zł) stanowiły 23,5% łącznej kwoty dotacji.

W zrealizowanych przez powiaty w 2016 r. dochodach ogółem, dotacje stanowiły 21,9%, z tego:

- dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich – 1,4%,
- dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań powiatów (własne, z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami oraz realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej) – 16,5%,
- dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego – 1,5%,

- dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej między jednostkami samorządu terytorialnego – 2,3%,
- dotacje z funduszy celowych – 0,2%.

Niższa realizacja dochodów z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich ze środków europejskich w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

Wykonanie dotacji oraz płatności z budżetu środków europejskich za 2016 r. przedstawia poniższa tabela.

01.2020 tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015		Wykonanie 2016		(4:2)	(5:3)
	Ogółem	w tym: bieżące	Ogółem	w tym: bieżące		
	tys. zł		tys. zł			
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem dotacje z tego:	5 689 155	3 949 753	5 245 107	4 011 456	92,2	101,6
- przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich*	803 956	288 548	337 404	189 944	42,0	65,8
- na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami	2 657 661	2 520 473	2 691 306	2 649 546	101,3	105,1
- na zadania własne	1 291 567	756 800	1 252 150	778 855	96,9	102,9
- na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	8 590	5 447	6 540	5 731	76,1	105,2
- na zadania realizowane na podstawie porozumień między jedn. samorządu terytorialnego	376 872	314 158	350 014	305 858	92,9	97,4
- na zadania realizowane w ramach pomocy finansowej między jedn. samorządu terytorialnego	471 593	50 552	555 960	70 122	117,9	138,7
- z funduszy celowych	78 916	13 775	51 732	11 400	65,6	82,8

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

* w pozycji tej zostały ujęte również dotacje rozwojowe przekazane powiatom do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

W roku 2016 zwiększeniu uległy dotacje na zadania realizowane w ramach pomocy finansowej między jednostkami samorządu terytorialnego o 17,9%. Zwiększeniu uległy także dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami o 1,3%. Zmniejszeniu natomiast uległy dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich, dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej oraz dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego.

1.2.4. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich

Dochody powiatów z tytułu dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich zrealizowane zostały w wysokości 337.404 tys. zł, z czego na zadania bieżące przeznaczono 56,3%, a na zadania inwestycyjne 43,7% otrzymanych środków.

Wysokość dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich na zadania własne, według ważniejszych działów przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem w tym:	803 954	432 620	337 404	78,0	42,0	223 636	189 944	84,9
Rolnictwo i łowiectwo	26 694	25 654	25 458	99,2	95,4	23 899	23 848	99,8
Przetwórstwo przemysłowe	3 099	251	1 277	508,5	41,2	251	1 277	508,5
Transport i łączność	254 952	95 397	76 932	80,6	30,2	1 544	1 543	99,9
Turystyka	55 647	2 670	2 099	78,6	3,8	176	218	123,6
Gospodarka mieszkaniowa	17 174	11 996	8 711	72,6	50,7	0	0	0
Działalność usługowa	13 749	15 377	4 109	26,7	29,9	4 130	561	13,6
Informatyka	12 399	4 529	1 914	42,3	15,4	744	509	68,4

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	(8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Administracja publiczna	52 854	10 992	7 385	67,2	14,0	4 949	4 082	82,5
Oświata i wychowanie	156 924	128 260	111 548	87,0	71,1	91 287	82 862	90,8
Ochrona zdrowia	52 349	35 727	30 127	84,3	57,6	32 536	26 399	81,1
Pomoc społeczna	31 062	34 424	23 449	68,1	75,5	26 532	20 661	77,9
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	83 329	32 130	26 252	81,7	31,5	31 316	25 688	82,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	7 411	6 968	1 108	15,9	15,0	480	378	78,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	12 699	14 335	8 309	58,0	65,4	1 871	1 015	54,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	8 531	4 613	1 646	35,7	19,3	3 094	140	4,5

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Z ogólnej kwoty otrzymanych w 2016 r. dotacji, środki przeznaczono m.in. na realizację zadań w działach:

- Oświata i wychowanie – 111.548 tys. zł, tj. 33,1% dotacji ogółem, które wykorzystano na zadania realizowane przez szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące oraz na pozostałą działalność;
- Transport i łączność – 76.932 tys. zł, tj. 22,8% dotacji ogółem, które zostały wykorzystane głównie na finansowanie dróg publicznych powiatowych oraz na infrastrukturę portową;
- Ochrona zdrowia – 30.127 tys. zł, tj. 8,9% dotacji ogółem, które przeznaczone zostały na zadania bieżące realizowane w ramach rozdziału Pozostała działalność, zadania bieżące związane z realizacją programów polityki zdrowotnej oraz na inwestycje realizowane w zakresie szpitali ogólnych;
- Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej – 26.252 tys. zł, tj. 7,8% dotacji ogółem, które zostały wykorzystane głównie na zadania bieżące w ramach rozdziału Pozostała działalność oraz na zadania bieżące realizowane przez powiatowe urzędy pracy;
- Rolnictwo i łowiectwo – 25.458 tys. zł, tj. 7,6% dotacji ogółem, które przeznaczone zostały na zadania bieżące i inwestycyjne w zakresie prac geodezyjno-urządzeniowych na potrzeby rolnictwa oraz na zadania inwestycyjne w zakresie melioracji wodnych;

- Pomoc społeczna – 23.449 tys. zł, tj. 7,0% dotacji ogółem, które przeznaczono m. in. na zadania bieżące i inwestycyjne realizowane w ramach rozdziału Pozostała działalność oraz na zadania inwestycyjne w domach pomocy społecznej.

Na realizację zadań w tych działach powiaty przeznaczyły 293.766 tys. zł, tj. 87,1% otrzymanych w 2016 r. dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi i płatności z budżetu środków europejskich.

1.2.5. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami

Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami zostały zrealizowane przez powiaty w wysokości 2.691.306 tys. zł.

W ogólnej kwocie dochodów wykonanych przez powiaty, dotacje te stanowiły 11,2%, z tego dotacje na zadania bieżące – 11,0%, a na zadania inwestycyjne – 0,2%.

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami w 2016 r., według ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016 r	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	2 657 661	2 716 658	2 691 306	99,1	101,3	2 673 512	2 649 546	99,1
Rolnictwo i łowiectwo	143 204	5 511	5 110	92,7	3,6	5 511	5 110	92,7
Gospodarka mieszkaniowa	73 754	73 931	69 105	93,5	93,7	73 161	68 688	93,9
Działalność usługowa	172 291	217 184	215 180	99,1	124,9	213 896	211 932	99,1
Administracja publiczna	58 812	31 209	31 070	99,6	52,8	31 209	31 070	99,6
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 187 863	1 234 363	1 234 165	100,0	103,9	1 216 792	1 216 754	100,00
Ochrona zdrowia	842 713	744 954	731 897	98,2	86,9	726 519	712 953	98,3

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016 r	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Pomoc społeczna	104 944	270 606	268 017	99,0	255,4	267 911	265 664	99,2
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	66 453	66 167	65 915	99,6	99,2	66 042	65 790	99,6

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Wyższe niż w roku 2015 r. wykonanie dotacji ogółem nastąpiło w działach:

- Pomoc społeczna (o 155,4%) z przeznaczeniem na wydatki bieżące dotyczące rodzin zastępczych, w tym na dodatki wychowawcze, wynikające z Programu „Rodzina 500 plus”, ośrodków wsparcia oraz na zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Działalność usługowa (o 24,9%) głównie na realizację zadań bieżących związanych z funkcjonowaniem Powiatowych Inspektoratów Nadzoru Budowlanego oraz zadań z zakresu geodezji i kartografii;
- Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (o 3,9%) głównie na wydatki bieżące związane z podwyżką uposażeń funkcjonariuszy w Komendach Powiatowych Państwowej Straży Pożarnej, wydatki bieżące związane z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych oraz z obroną cywilną w ramach której środki przeznaczono w zasadniczej części na konserwację i utrzymanie systemów alarmowych.

W strukturze wykonania dominowały dotacje na zadania bieżące, których udział wyniósł 98,5% ogólnej kwoty zrealizowanych dotacji celowych na zadania z zakresu administracji rządowej.

W strukturze dotacji na zadania bieżące, największy udział miały dotacje w dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (45,9%), w dziale Ochrona zdrowia (26,9%), w dziale Pomoc społeczna (10,0%) oraz w dziale Działalność usługowa (8,0%). Łącznie na zadania bieżące realizowane w tych działach przekazano dotacje w kwocie 2.408.303 tys. zł, co stanowiło 90,9% zrealizowanych dotacji na zadania bieżące.

Dotacje na zadania bieżące w dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa przekazano w łącznej kwocie 1.216.754 tys. zł.

Dotacje na zadania bieżące w dziale Ochrona zdrowia przekazane zostały w wysokości 713.953 tys. zł. Dotacje w tym dziale zostały przekazane przede wszystkim na opłacenie składek na ubezpieczenia zdrowotne za nieposiadających uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu, tj.: uczniów szkół ponadgimnazjalnych, dzieci przebywające w

placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze , opiekuńcze lub lecznicze oraz za osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku lub stypendium.

Dotacje na zadania bieżące w dziale Pomoc społeczna zostały przekazane w łącznej wysokości 265.664 tys. zł i były przeznaczone głównie na zadania wykonywane przez Ośrodki wsparcia, Rodziny zastępcze oraz zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dotacje na zadania bieżące realizowane w dziale Działalność usługowa zostały przekazane w wysokości 211.932 tys. zł i były przeznaczone głównie na zadania wykonywane przez Powiatowe Inspektoraty Nadzoru Budowlanego oraz na utrzymanie Ośrodków dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej.

W ramach dotacji na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, przekazano powiatom ogółem 41.760 tys. zł. Z kwoty tej 17.944 tys. zł, tj. 43,0% przekazano na zadania w dziale Ochrona zdrowia z przeznaczeniem na zadania w zakresie ratownictwa medycznego. Na zadania inwestycyjne w dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa przekazano kwotę dotacji w wysokości 17.411 tys. zł, tj. 41,7% która była przeznaczona na zadania inwestycyjne w komendach powiatowych Państwowej Straży Pożarnej oraz na działania związane z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych. W dziale Działalność usługowa kwota dotacji wyniosła 3.248 tys. zł i stanowiła 7,8% dotacji przekazanych na realizację zadań inwestycyjnych i została przekazana na zadania inwestycyjne w nadzorze budowlanym oraz w ośrodkach dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej.

Udział dotacji celowych na realizowane przez powiaty zadania z zakresu administracji rządowej w poszczególnych działach w 2016 r., w podziale na zadania bieżące i inwestycyjne oraz strukturę dotacji przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział dotacji celowych		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem, z tego:	100,0	100,0	100,0	100,0	98,4	1,6
Rolnictwo i łowiectwo	0,2	0,2	0,00	100,0	100,0	0,0
Gospodarka mieszkaniowa	2,6	2,6	1,0	100,0	99,4	0,6
Działalność usługowa	8,0	8,0	7,8	100,0	98,5	1,5
Administracja publiczna	1,2	1,2	0,0	100,0	100,0	0,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	45,9	45,9	41,7	100,0	98,6	1,4
Ochrona zdrowia	27,2	26,9	43,0	100,0	97,5	2,6

Wyszczególnienie	Struktura			Udział dotacji celowych		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Pomoc społeczna	10,0	10,0	5,6	100,0	99,1	0,9
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2,4	2,5	0,3	100,0	99,8	0,2
Pozostałe działy	2,6	2,7	0,6	100,0	99,6	0,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych

Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych powiatów zrealizowano ogółem w wysokości 1.252.150 tys. zł.

W ogólnej kwocie dotacji na zadania własne, dotacje do zadań bieżących w wysokości 778.855 tys. zł, stanowiły 62,2% tych dotacji, a dotacje do zadań inwestycyjnych zrealizowane w kwocie 473.295 tys. zł, stanowiły 37,8% tych dotacji.

Dotacje na zadania własne stanowiły 5,2% zrealizowanych dochodów ogółem powiatów, z tego dotacje do zadań bieżących 3,2%, a do zadań inwestycyjnych 2,0%.

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na realizowane zadania własne powiatów, według ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	1 291 567	1 263 978	1 252 150	99,1	96,9	780 492	778 855	99,8
Transport i łączność	583 149	510 061	500 009	98,0	85,7	63 848	63 213	99,0
Oświata i wychowanie	4 698	10 871	10 579	97,3	225,2	5 169	5 145	99,5
Ochrona zdrowia	6 922	26 017	25 832	99,3	373,2	0	0	0,0
Pomoc społeczna	694 918	714 513	713 325	99,8	102,6	711 097	710 120	99,9
Kultura fizyczna	260	1 428	1 428	100,0	549,2	0	0	0,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Dotacje na zadania własne bieżące zrealizowano w kwocie 778.855 tys. zł. Największy udział w tych dotacjach miały dotacje dla działu Pomoc społeczna, stanowiące 91,2% dotacji

na zadania bieżące ogółem. Dotacje na zadania własne bieżące w tym dziale wynosiły 710.120 tys. zł i przeznaczone zostały głównie na:

- utrzymanie domów pomocy społecznej, rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. Powiaty otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na pensjonariuszy, którzy zostali przyjęci do domów pomocy społecznej przed dniem 1 stycznia 2004 r. lub na podstawie skierowań wystawionych przed tym dniem,
- wspieranie rodzin zastępczych, w tym także rodzinne domy dziecka oraz działania wykonywane przez koordynatorów pieczy zastępczej.

Dotacje celowe na realizację inwestycji własnych powiatów przekazano w kwocie 473.295 tys. zł.

Największa część tych dotacji została przekazana w działach:

- Transport i łączność - na inwestycje na drogach powiatowych i inwestycje związane z usuwaniem klęsk żywiołowych przeznaczono kwotę 436.795 tys. zł,
- Ochrona zdrowia – na inwestycje w ramach tego działu przekazano dotacje w kwocie 25.832 tys. zł i zostały one przeznaczone na finansowanie inwestycji w szpitalach ogólnych,
- Oświata i wychowanie – na inwestycje w tym dziale przekazano dotacje w wysokości 5.434 tys. zł i przeznaczono głównie na inwestycje dla szkół zawodowych i liceów ogólnokształcących,
- Pomoc społeczna - na inwestycje realizowane w ramach tego działu przekazano dotacje w kwocie 3.205 tys. zł i przeznaczono je na finansowanie inwestycji w domach pomocy społecznej.

Udział dotacji celowych na realizowane przez powiaty zadania własne w poszczególnych działach w 2016 r., w podziale na zadania bieżące i inwestycyjne oraz strukturę dotacji przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	62,2	37,8
z tego:						
Transport i łączność	39,9	8,1	92,3	100,0	12,6	87,4
Oświata i wychowanie	0,8	0,7	1,2	100,0	48,6	51,4
Ochrona zdrowia	2,1	0,0	5,5	100,0	0,0	100,0
Pomoc społeczna	57,0	91,2	0,7	100,0	99,6	0,4
Kultura fizyczna	0,1	0,0	0,3	100,0	0,0	100,0
Pozostałe działy	0,1	0,0	0,1	100,0	38,6	61,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

1.2.7. Pozostałe dotacje celowe

Poza omówionymi wyżej dotacjami celowymi z budżetu państwa, dochodami powiatów były również dotacje na zadania realizowane przez powiaty na podstawie porozumień z organami administracji rządowej i z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, dotacje przekazane w ramach pomocy finansowej między jednostkami samorządu terytorialnego oraz dotacje otrzymane z funduszy celowych. Udział tych dotacji w zrealizowanych przez powiaty dochodach ogółem wynosił 4,0%.

Kwota otrzymanych przez powiaty w 2016 r. dotacji, o których mowa wyżej, wyniosła 964.247 tys. zł, z tego:

- na zadania własne, na które powiaty otrzymały dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego, powiaty otrzymały 555.960 tys. zł. Dotacje przekazane w ramach pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego dotyczyły przede wszystkim zadań w działach: Transport i łączność – 495.937 tys. zł (89,2%) z przeznaczeniem na drogi powiatowe oraz lokalny transport zbiorowy, Ochrona zdrowia – 16.636 tys. zł (3,0%) z przeznaczeniem na szpitale ogólne, programy polityki zdrowotnej oraz na pozostałą działalność, Oświata i wychowanie – 11.319 tys. zł (2,0%) z przeznaczeniem dla szkół podstawowych specjalnych, liceów ogólnokształcących oraz szkół zawodowych;
- na zadania realizowane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego powiaty otrzymały 350.014 tys. zł. Zawierane porozumienia między jednostkami samorządu terytorialnego dotyczyły przede wszystkim zadań realizowanych w działach: Pomoc społeczna – 159.488 tys. zł (45,6% tych dotacji), szczególnie w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych, Transport i łączność – 70.688 tys. zł (20,2%) głównie w zakresie dróg publicznych wojewódzkich i powiatowych, Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej – 67.303 tys. zł (19,2%) szczególnie na realizację zadań przez powiatowe urzędy pracy, Oświata i wychowanie – 27.842 tys. zł (8,0%) z przeznaczeniem dla gimnazjów oraz szkół zawodowych, Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 6.753 tys. zł (2,0%) głównie w zakresie pozostałej działalności oraz gospodarki odpadami;
- z funduszy celowych powiaty otrzymały 51.732 tys. zł. W kwocie tej największy udział miały dotacje w działach: Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa – 11.189 tys. zł (21,6%) głównie na zadania realizowane przez komendy powiatowe Państwowej Straży Pożarnej, Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej – 9.744 tys. zł (18,8%) na realizację zadań finansowanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz rehabilitację zawodową i społeczną osób

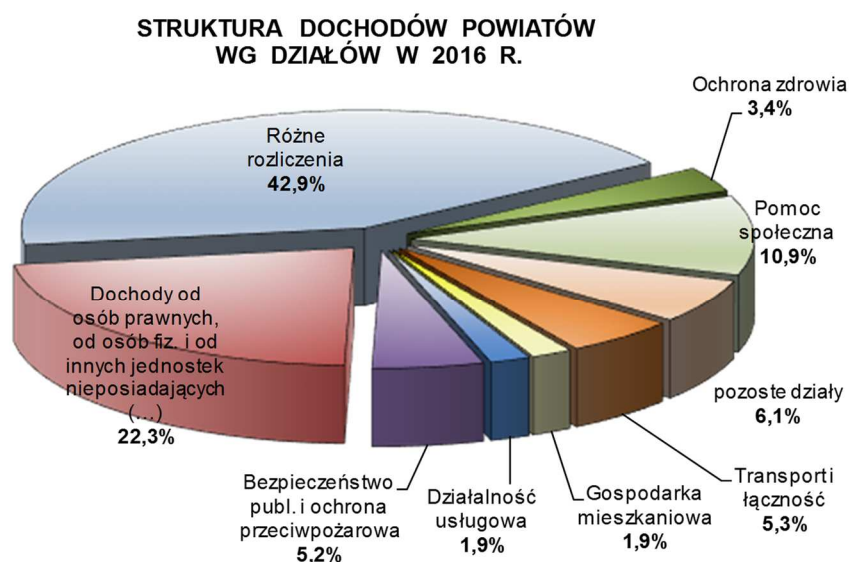
niepełnosprawnych, Oświata i wychowanie – 8.280 tys. zł (16,1%) na realizację zadań w zakresie szkół zawodowych oraz liceów ogólnokształcących, Kultura fizyczna – 7.373 tys. zł (14,3%) głównie na zadania w zakresie pozostała działalność, kultura fizyczna i sport oraz obiekty sportowe, Edukacyjna opieka wychowawcza – 4.890 tys. zł (9,5%) na specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze oraz na ośrodki rewalidacyjno – wychowawcze;

- na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej powiaty otrzymały 6.540 tys. zł. Porozumienia z organami administracji rządowej obejmowały w większości zadania z zakresu działów: Administracja publiczna – 2.734 tys. zł (41,8%), Pomoc społeczna – 1.538 tys. zł (23,5%), Oświata i wychowanie – 1.178 tys. zł (18,2%).

1.3. Dochody według działów

W 2016 r. w strukturze dochodów zrealizowanych przez powiaty, najwyższy udział miały dochody w następujących działach: Różne rozliczenia (42,9%), Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej (22,3%), Pomoc społeczna (10,9%).

Dochody zrealizowane w tych działach stanowiły 76,1% łącznej kwoty dochodów ogółem zrealizowanych przez powiaty.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

Dochody powiatów według ważniejszych działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
DOCHODY OGÓŁEM	23 681 476	24 004 246	23 948 339	99,8	101,1
w tym:					
Transport i łączność	1 425 031	1 331 631	1 262 651	94,8	88,6
Gospodarka mieszkaniowa	481 954	534 425	460 614	86,2	95,6
Działalność usługowa	428 500	461 010	454 378	98,6	106,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 238 826	1 257 919	1 255 238	99,8	101,3
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej	4 937 076	5 213 035	5 340 232	102,4	108,2
Różne rozliczenia	10 088 304	10 271 692	10 278 014	100,1	101,9
Ochrona zdrowia	934 457	837 415	823 708	98,4	88,1
Pomoc społeczna	2 317 239	2 601 489	2 610 507	100,3	112,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Najwyższą dynamikę dochodów w 2016 r. powiaty odnotowały w dziale Pomoc społeczna. Dochody z tego tytułu były wyższe o 12,7% niż dochody wykonane w 2015 r. W dziale Pomoc społeczna 47,0% stanowiły wpływy z usług, 27,2% stanowiły dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu.

Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, w porównaniu do 2015 r., wzrosły o 8,2%, a plan został zrealizowany w 102,4%. W tym dziale ujmowane są dochody z tytułu udziałów w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych, które stanowiły 84,4% dochodów tego działu oraz wpływy z opłaty komunikacyjnej stanowiące 8,9% dochodów tego działu.

W dziale Działalność usługowa dochody były wyższe o 6,0% niż w roku 2015, a plan został wykonany w 98,6%. W tym dziale 46,6% stanowiły dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat, 31,3% stanowiły wpływy z różnych opłat.

Plan dochodów w dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa został zrealizowany w 99,8% i dochody te były wyższe o 1,3% niż wykonane w 2015 r.

W dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa ujmowane są przede wszystkim kwoty dotacji celowej otrzymanej z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat, które stanowiły w tym dziale 96,9%.

W dziale Różne rozliczenia plan dochodów został zrealizowany w 100,1% a dochody te były wyższe o 1,9%, w stosunku do roku 2015. W dziale Różne rozliczenia 99,5% dochodów stanowiły subwencje ogólne z budżetu państwa.

Szczegółowe dane dotyczące dochodów ogółem powiatów według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca

Dochody powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, według głównych źródeł dochodów, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Dochody wykonane powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	
	2015	2016
DOCHODY OGÓŁEM	916,92	927,61
DOCHODY WŁASNE	307,55	328,24
DOTACJE	220,28	203,16
SUBWENCJA OGÓLNA	389,09	396,21

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na 31 grudnia 2015 r.

W 2016 r. dochody powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły średnio 927,61 zł i w stosunku do 2015 r. wzrosły o 1,2%.

Najwyższy dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosił 1.675,39 zł, tj. 180,6% średnich dochodów w powiatach, zaś najniższy dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosił 551,34 zł, tj. 59,4% średnich dochodów w powiatach.

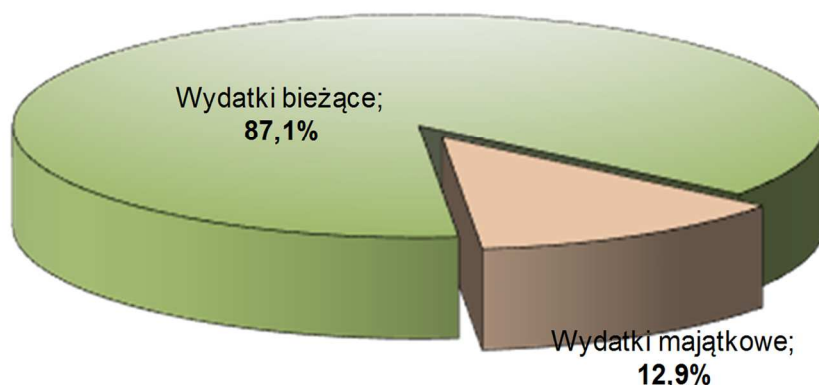
Dochody powiatów na 1 mieszkańca w 2016 r. według województw ujęte zostały w tablicach załączonych do sprawozdania.

2. Wydatki powiatów

2.1. Struktura wydatków

W 2016 r. udział wydatków majątkowych i wydatków bieżących w wydatkach powiatów ogółem wynosił odpowiednio 12,9% i 87,1%.

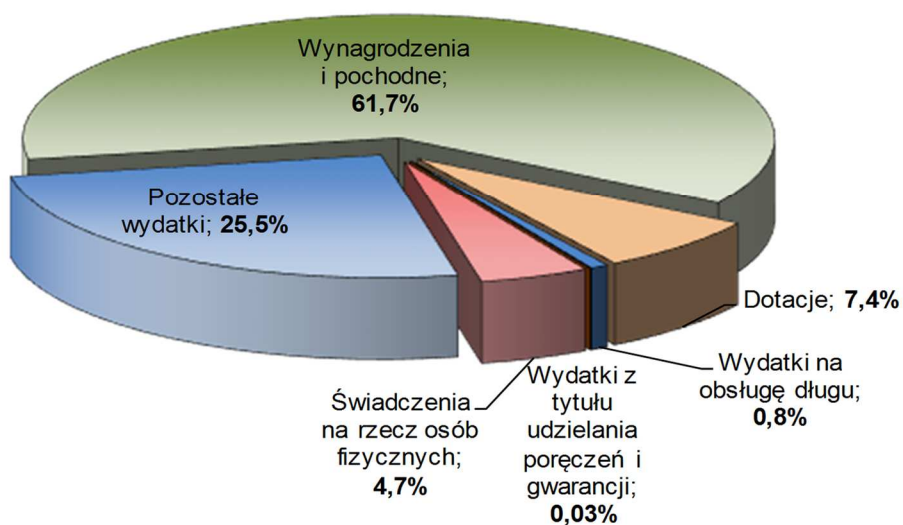
STRUKTURA WYDATKÓW OGÓŁEM POWIATÓW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

Najniższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem był w powiatach województwa lubuskiego (9,1%) a najwyższy w powiatach województw mazowieckiego (15,4%) i podlaskiego (19,7%).

STRUKTURA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH POWIATÓW W 2016 ROKU

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze wydatków bieżących powiatów wydatki na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń stanowiły 61,7% a pozostałe wydatki stanowiły 25,5%.

2.2 Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków

Wydatki powiatów według głównych kierunków ich rozdysponowania

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	w tys. zł			w %		
1	2	3	4	5	6	7
WYDATKI OGÓŁEM	23 444 107	24 563 686	23 300 596	94,9	100,0	99,4
z tego:						
wydatki majątkowe	3 427 087	3 420 562	2 998 165	87,7	12,9	87,5
w tym: wydatki na inwestycje	3 383 882	3 384 012	2 962 646	87,5	12,7	87,6
wydatki bieżące	20 017 020	21 143 124	20 302 430	96,0	87,1	101,4
z tego:						
wydatki na wynagrodzenia	10 530 573	10 844 514	10 727 802	98,9	46,0	101,9
w tym: wynagrodzenia osobowe	9 465 766	9 759 498	9 664 378	99,0	41,5	102,1
pochodne od wynagrodzeń	1 771 328	1 832 434	1 789 843	97,7	7,7	101,0
dotacje	1 394 349	1 576 962	1 497 993	95,0	6,4	107,4
wydatki na obsługę długu	171 501	180 264	156 005	86,5	0,7	91,0
wydatki z tytułu udzielania poręczeń i gwarancji	7 176	25 320	6 174	24,4	0,0	86,0
świadczenia na rzecz osób fizycznych	845 934	990 749	948 387	95,7	4,1	112,1
pozostałe wydatki	5 296 158	5 692 882	5 176 227	90,9	22,2	97,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., wydatki ogółem powiatów były niższe o 0,6%.

Realizacja wydatków majątkowych w 2016 r., w stosunku do 2015 r., była niższa o 12,5%, a wydatków bieżących wyższa o 1,4%.

Wydatki majątkowe zrealizowano w 87,7% kwoty zaplanowanej na 2016 r., przy czym wydatki inwestycyjne stanowiły 98,8% wydatków majątkowych oraz 12,7% wydatków ogółem.

Zrealizowane wydatki majątkowe powiatów dotyczyły w 60,5% wydatków inwestycyjnych jednostek budżetowych na drogi publiczne powiatowe.

W strukturze wydatków ogółem w powiatach największy udział miały wydatki na wynagrodzenia, tj. 46,0% wydatków ogółem oraz 52,8% wydatków bieżących. Wydatki te, w porównaniu do 2015 r., wzrosły o 1,9%.

W 2016 r. wydatki na obsługę długu były niższe o 9,0%, niż w 2015 r. Wydatki te w strukturze wydatków ogółem stanowiły 0,7%.

2.3. Wydatki według działów

W strukturze działowej wydatków powiatów przeważały wydatki w dziale Oświata i wychowanie (30,1% wydatków ogółem), Pomoc społeczna (16,4%), Transport i łączność (14,2%), Administracja publiczna (11,4%). Wydatki w tych działach stanowiły razem 72,1% wydatków ogółem.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki powiatów według ważniejszych działów zawiera poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
WYDATKI OGÓŁEM	23 444 107	24 563 686	23 300 596	94,9	99,4
w tym:					
Transport i łączność	3 333 074	3 572 315	3 312 575	92,7	99,4
Administracja publiczna	2 667 891	2 820 653	2 649 730	93,9	99,3
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 269 256	1 293 527	1 281 037	99,0	100,9
Różne rozliczenia	195 330	338 599	212 460	62,7	108,8
Oświata i wychowanie	7 076 905	7 236 204	7 017 738	97,0	99,2
Ochrona zdrowia	1 183 711	1 089 345	1 036 099	95,1	87,5
Pomoc społeczna	3 562 499	3 952 987	3 825 690	96,8	107,4
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1 022 126	1 003 117	977 699	97,5	95,7
Edukacyjna opieka wychowawcza	1 687 931	1 794 758	1 744 765	97,2	103,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki w dziale Oświata i wychowanie wykonano w 97,0% planu. W dziale tym 58,5% wydatków stanowiły wynagrodzenia osobowe pracowników i 10,6% składki na ubezpieczenia społeczne.

Wydatki w dziale Pomoc społeczna wzrosły o 7,4%, w stosunku do roku 2015, i zrealizowane były w 96,8%. W tym dziale 37,9% wydatków stanowiły wynagrodzenia osobowe pracowników i 16,6% wydatki na świadczenia społeczne.

Wydatki zrealizowane w dziale Transport i łączność były niższe o 0,6% w stosunku do roku 2015, a plan został wykonany w 92,7%, przy czym 58,6% tych wydatków stanowiły wydatki inwestycyjne, 10,1% zakup usług remontowych i 8,6% zakup usług pozostałych.

Wydatki zrealizowane w dziale Administracja publiczna w 2016 r., w stosunku do 2015 r., zmniejszyły się o 0,7%, przy czym 52,1% wydatków stanowiły wynagrodzenia osobowe pracowników, 10,6% zakup usług pozostałych i 9,1% składki na ubezpieczenia społeczne.

Wydatki w dziale Rozliczenia różne wzrosły o 8,8%, w stosunku do roku 2015, a plan został wykonany w 62,7%. W tym dziale 82,2% wydatków stanowiły wpłaty powiatów do budżetu państwa, które wzrosły o 3,6%, w porównaniu z 2015 r. Na wzrost wydatków w tym dziale wpłynęły znacznie: zwroty do budżetu państwa nienależnie pobranej subwencji ogólnej za lata poprzednie (wzrost o 68,8%), zwroty i odsetki od dotacji oraz płatności, wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 ustawy o finansach publicznych, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości.

Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego wpłat dokonywały powiaty, w których dochód podatkowy na 1 mieszkańca był wyższy od 110% średniego dochodu podatkowego na 1 mieszkańca w kraju.

W 2016 r. wpłat do budżetu państwa z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej dokonało 21 powiatów w kwocie 174.730 tys. zł, tj. 100% planowanej kwoty. Wydatki te stanowiły 82,2% wykonanych wydatków w dziale Różne rozliczenia.

W strukturze wydatków dział ten stanowi 0,9%.

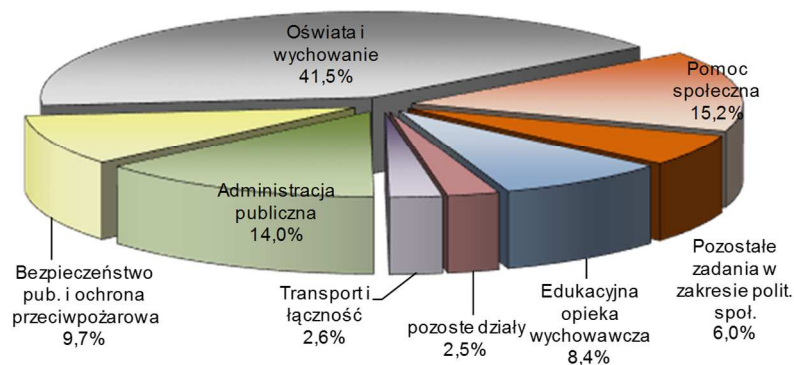
Szczegółowe dane dotyczące wydatków ogółem powiatów według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów

W 2016 r. wydatki powiatów na wynagrodzenia wyniosły 10.727.802 tys. zł i były wyższe o 1,9% niż wykonane w 2015 r.

**STRUKTURA WYDATKÓW NA WYNAGRODZENIA
WG DZIAŁÓW W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze wydatków na wynagrodzenia najwyższy udział stanowiły wydatki w dziale Oświata i wychowanie (41,5%). W strukturze wydatków również istotne działy to Pomoc społeczna (15,2%), Administracja publiczna (14,0%), Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (9,7%), Edukacyjna opieka wychowawcza (8,4%). Łącznie w tych działach powiaty zrealizowały 88,8% ogółu wydatków na wynagrodzenia.

Wydatki na wynagrodzenia w powiatach według ważniejszych działów, prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
OGÓŁEM	10 530 573	10 844 514	10 727 802	98,9	101,9
w tym:					
Transport i łączność	268 293	281 267	277 447	98,6	103,4
Administracja publiczna	1 501 563	1 540 502	1 501 110	97,4	100,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	987 526	1 039 033	1 038 767	100,0	105,2
Oświata i wychowanie	4 505 414	4 486 665	4 454 037	99,3	98,9
Pomoc społeczna	1 541 558	1 655 352	1 635 431	98,8	106,1
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	640 120	655 757	648 668	98,9	101,3
Edukacyjna opieka wychowawcza	884 674	906 196	898 849	99,2	101,6

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

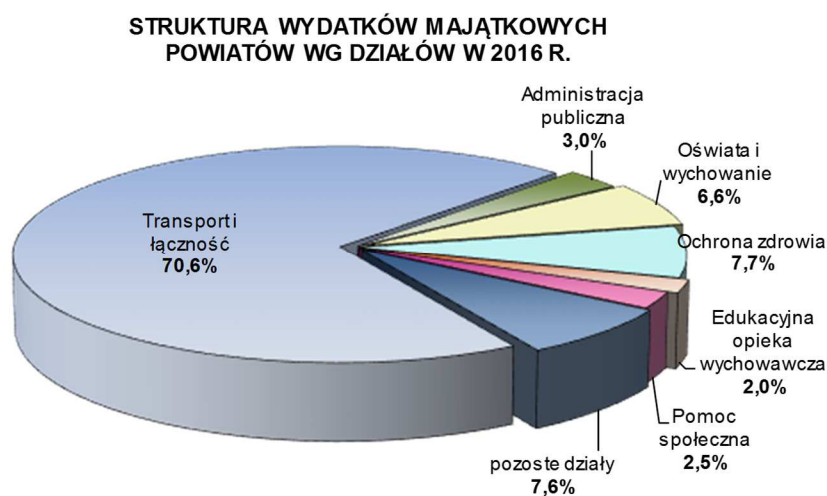
Wydatki na wynagrodzenia wykonane w 2016 r. były wyższe od wykonanych w 2015 r., we wszystkich ważniejszych działach, z wyjątkiem działu Oświata i wychowanie.

Najwyższy wzrost wydatków na wynagrodzenia można zauważyć w dziale Pomoc społeczna (o 6,1%). Wydatki te były związane z funkcjonowaniem domów pomocy społecznej (65,5% tych wydatków), placówek opiekuńczo-wychowawczych (14,4%) i powiatowych centrów pomocy rodzinie (10,2%).

Szczegółowe dane dotyczące wydatków powiatów na wynagrodzenia według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.2. Wydatki majątkowe według działów

W 2016 r. zrealizowano wydatki majątkowe w kwocie 2.998.165 tys. zł i w porównaniu do roku 2015 były niższe o 12,5%.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze wydatków majątkowych powiatów przeważały wydatki w działach: Transport i łączność (70,6%), Ochrona zdrowia (7,7%) oraz Oświata i wychowanie (6,6%). Wydatki w tych działach stanowiły razem 84,9% wydatków majątkowych powiatów.

Wydatki majątkowe w ww. działach zrealizowano poniżej kwot planowanych.

Wydatki majątkowe w powiatach według ważniejszych działów prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
OGÓŁEM	3 427 087	3 420 562	2 998 165	87,7	87,5
w tym:					
Transport i łączność	2 211 724	2 305 921	2 115 401	91,7	95,6
Gospodarka mieszkaniowa	88 106	69 127	54 293	78,5	61,6
Administracja publiczna	122 615	122 133	90 725	74,3	74,0
Oświata i wychowanie	170 763	244 872	196 942	80,4	115,3
Ochrona zdrowia	215 890	260 254	231 860	89,1	107,4
Pomoc społeczna	87 259	90 340	74 394	82,3	85,3
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	56 745	72 869	49 899	68,5	87,9

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Wzrost wydatków majątkowych w powiatach w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., wystąpił w dziale Oświata i wychowanie (o 15,3%) oraz w dziale Ochrona zdrowia (7,4%).

W dziale Oświata i wychowanie powiaty wydatki majątkowe przeznaczyły na licea ogólnokształcące i szkoły zawodowe, zaś w dziale Ochrona zdrowia na szpitale.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków majątkowych powiatów według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca

Wydatki ogółem zrealizowane w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach, według kierunków ich rozdysponowania, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	
	2015	2016
1	2	3
Wydatki ogółem	907,73	902,52
z tego:		
Wydatki majątkowe	132,69	116,13
Wydatki bieżące	775,04	786,39

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na 31 grudnia 2015 r.

W 2016 r. wydatki powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły średnio 902,52 zł i były niższe, w stosunku do 2015 r., o 5,21 zł, przy czym wydatki majątkowe na mieszkańca

były niższe o 16,56 zł a wydatki bieżące na 1 mieszkańca były wyższe na 1 mieszkańca o 11,35 zł.

W 2016 r. najwyższe wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiecie wynosiły 1.809,15 zł, tj. 200,5% średnich wydatków w powiatach, a najniższe wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 540,71 zł, co stanowiło 59,9% średnich wydatków w powiatach.

Wydatki powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca według województw ujęte zostały w tablicach załączonych do sprawozdania.

3. Wynik budżetów powiatów

W 2016 r. powiaty planowały deficyt w wysokości 559.440 tys. zł, a ich budżety zamknęły się zbiorczo nadwyżką w kwocie 647.743 tys. zł.

W 2016 r. budżety 257 powiatów zamknęły się nadwyżką, tj. 81,8% ogólnej liczby powiatów. Deficyt wystąpił w 57 powiatach.

Liczbę powiatów, według relacji wyniku do dochodów w 2016 r., przedstawia tablica:

Wyszczególnienie	Relacja wyniku do dochodów powiatów					
	Razem	poniżej 5%	5-10%	10-15%	15-20%	powyżej 20%
1	2	3	4	5	6	7
Powiaty z nadwyżką budżetową	257	186	63	7	0	1
Powiaty z deficytem budżetowym	57	48	5	3	1	0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

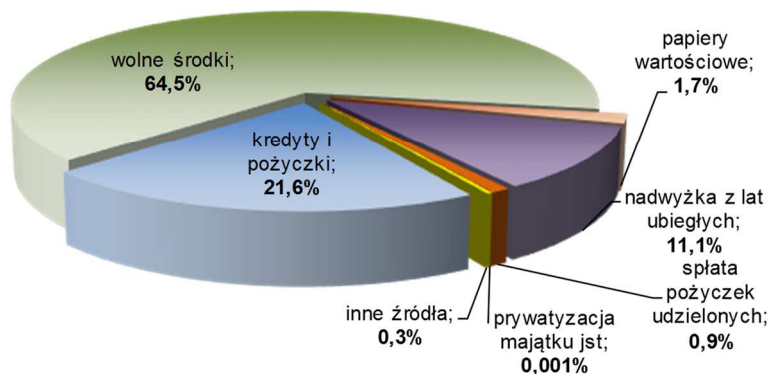
Wśród powiatów, które osiągnęły nadwyżkę budżetową, 96,9% stanowią powiaty, w których wynik w relacji do dochodów jest poniżej 10%.

Natomiast, wśród powiatów z deficytem budżetowym, powiaty, których wynik w relacji do dochodów wynosi poniżej 5%, stanowią 84,2% tych powiatów.

4. Przychody i rozchody powiatów

Powiaty w 2016 r. zrealizowały przychody w łącznej wysokości 1.717.335 tys. zł, natomiast rozchody w łącznej kwocie 732.856 tys. zł.

STRUKTURA PRZYCHODÓW POWIATÓW W 2016 R.

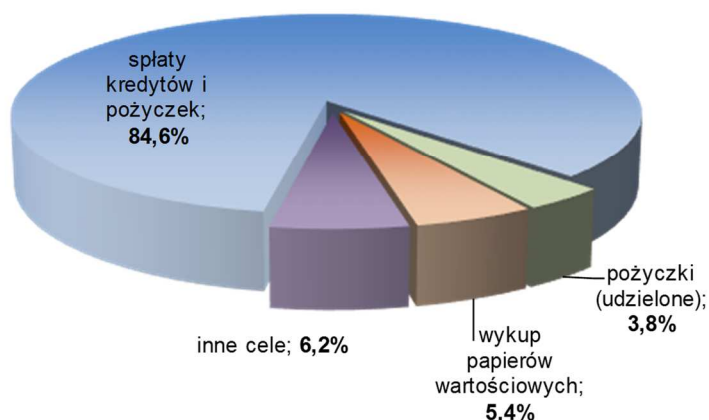

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w strukturze przychodów ogółem, 64,5% stanowiły przychody z tytułu wolnych środków, 21,6% kredyty i pożyczki, 11,1% nadwyżka z lat ubiegłych.

Wolne środki stanowiące główną część przychodów należy rozumieć, zgodnie z art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy o finansach publicznych, jako nadwyżki środków pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu jednostki samorządu terytorialnego, wynikających z rozliczeń wyemitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek z lat ubiegłych.

STRUKTURA ROZCHODÓW POWIATÓW W 2016 R.

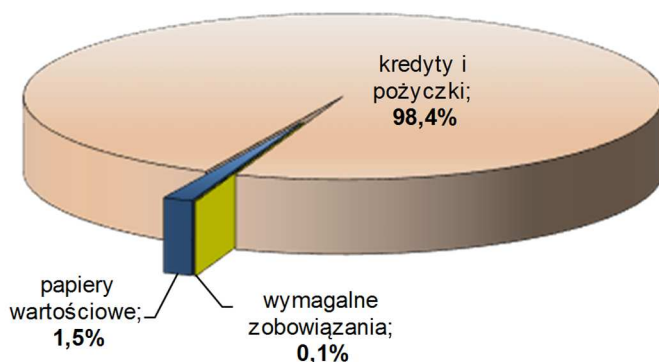
Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

W rozchodach powiatów największy udział miały spłaty kredytów i pożyczek, które stanowiły 84,6% rozchodów ogółem i były wyższe niż przychody z tytułu kredytów i pożyczek o 67,3%.

5. Zobowiązania według tytułów dłużnych powiatów

W 2016 roku zobowiązania powiatów wyniosły 5.565.814 tys. zł. W strukturze zobowiązań powiatów największy udział miały kredyty i pożyczki (98,4%).

STRUKTURA ZOBOWIĄZAŃ POWIATÓW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2016 r. (Min. Fin.)

Zobowiązania powiatów według tytułów dłużnych przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	2015	2016	Dynamika (3:2)
	tys. zł		%
1	2	3	4
Zobowiązania według tytułów dłużnych	5 841 183	5 565 814	95,3
papiery wartościowe	81 845	83 645	102,2
w tym: długoterminowe	81 845	83 645	102,2
kredyty i pożyczki	5 755 319	5 476 789	95,2
w tym: długoterminowe	5 746 530	5 464 539	95,1
wymagalne zobowiązania w tym:	4 019	5 380	133,9
z tytułu dostaw towarów i usług	797	699	87,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów powiatów za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., zadłużenie ogółem powiatów było niższe o 4,7%, w tym z tytułu kredytów i pożyczek o 4,8%, zaś wzrosło zadłużenie z tytułu zobowiązań wymagalnych o 33,9% i z tytułu papierów wartościowych o 2,2%.

W 2016 r. udział zadłużenia powiatów w dochodach ogółem powiatów wynosił 23,2%.

Zadłużenie bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych wystąpiło w 307 powiatach.

Udział zobowiązań ogółem bez zobowiązań związanych z realizacją programów i projektów z udziałem środków unijnych w dochodach ogółem powiatów wynosił 22,6%.

Liczba powiatów wg poziomu zadłużenia bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych do wykonanych dochodów tych jednostek.

Lata	Liczba jednostek								
	ogółem	zadłużonych	poniżej 10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	powyżej 60%
2015	314	310	48	88	78	46	35	11	4
2016	314	307	54	92	67	49	31	10	4

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów powiatów za 2015 i 2016 r. (Min. Fin.)

Liczba powiatów w przedziale o zadłużeniu do 30% dochodów ogółem stanowiła 69,4% powiatów zadłużonych.

W 2016 r., według danych zawartych w uchwałach jednostek samorządu terytorialnego w sprawie wieloletnich prognoz finansowych (stan bazy na 22 listopada 2016 r.), indywidualnego wskaźnika spłaty zadłużenia, określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych, nie spełniało 14 powiatów (4,5% powiatów).

Z informacji uzyskanych z regionalnych izb obrachunkowych wynika, że w instytucjach, które nie będąc bankami wykonują czynności podobne do czynności bankowych, według stanu na 31 grudnia 2016 r., zadłużonych było 5 powiatów na kwotę 7.216 tys. zł.

Zobowiązania finansowe, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wystąpiły, wg stanu na 31 grudnia 2016 r., w 43 powiatach na łączną kwotę 174.153 tys. zł. Sprzedaż zwrotną występującą w zobowiązaniach finansowych, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wykazały 3 powiaty na łączną kwotę 33.040 tys. zł.

6. Przychody i koszty powiatowych samorządowych zakładów budżetowych

W 2016 r. działalność w formie samorządowego zakładu budżetowego prowadziło 26 powiatów tj. 8,3% ogółu powiatów.

Przychody i koszty powiatowych samorządowych zakładów budżetowych przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Przychody	53 225	56 866	56 590	99,5	106,3
w tym: dotacje z budżetu	10 962	13 309	12 495	93,9	114,0
Koszty	49 927	56 569	56 186	99,3	112,5
Podatek dochodowy od osób prawnych	19	24	62	258,3	326,3
Wpłaty do budżetu powiatów	6	0	341	-	-

Źródło: Sprawozdania roczne powiatów z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Przychody powiatowych samorządowych zakładów budżetowych w 2016 r. wyniosły 56.590 tys. zł, w tym dotacje z budżetu stanowiły 12.495 tys. zł.

W stosunku do planu, przychody zrealizowano w 99,5%, a dotacje w 93,9%.

W 2016 r., w porównaniu z danymi za 2015 r., przychody powiatowych samorządowych zakładów budżetowych zwiększyły się o 6,3%, a dotacje z budżetu powiatów zwiększyły się o 14,0%.

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., koszty zwiększyły się o 12,5%.

Koszty powiatowych zakładów budżetowych wyniosły 56.186 tys. zł i były niższe o 0,7% od kwot planowanych. W 2016 r. powiatowe samorządowe zakłady budżetowe nie planowały lecz dokonały wpłat nadwyżki środków obrotowych do budżetu w wysokości 341 tys. zł.

W 2016 r. powiaty, w formie samorządowego zakładu budżetowego realizowały przychody w działach: Pozostałe zadania z zakresu polityki społecznej (55,8% przychodów ogółem), Transportu i łączności (15,8% przychodów ogółem), Pomocy społecznej (11,1% przychodów ogółem), Kultury fizycznej (10,7% przychodów ogółem) oraz Gospodarki mieszkaniowej (6,5% przychodów ogółem).

Przychody powiatowych samorządowych zakładów budżetowych wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	53 225	56 866	56 590	99,5	106,3
z tego:					
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	27 301	31 698	31 591	99,7	115,7
Transport i łączność	10 992	8 371	8 968	107,1	81,6
Kultura fizyczna	5 577	7 065	6 280	88,9	112,6
Pomoc społeczna	6 084	6 063	6 072	100,1	99,8
Gospodarka mieszkaniowa	3 270	3 669	3 679	100,3	112,5

Źródło: Sprawozdania roczne powiatów z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Struktura kosztów kształtowała się następująco: w dziale Pozostałe zadania z zakresu polityki społecznej - 55,9%, Transport i łączność - 15,2%, Pomoc społeczna - 11,4% Kultura fizyczna - 10,9% oraz Gospodarka mieszkaniowa - 6,5%.

Koszty powiatowych samorządowych zakładów budżetowych wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	49 927	56 569	56 186	99,3	112,5
z tego:					
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	27 511	31 746	31 434	99,0	114,3
Transport i łączność	7 652	8 241	8 547	103,7	111,7
Kultura fizyczna	6 018	5 849	6 114	104,5	101,6
Pomoc społeczna	5 501	7 065	6 430	91,0	116,9
Gospodarka mieszkaniowa	3 244	3 669	3 660	99,8	112,8

Źródło: Sprawozdania roczne powiatów z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Stan środków obrotowych powiatowych samorządowych zakładów budżetowych zmniejszył się z 1.358 tys. zł na początku roku do wysokości 1.329 tys. zł na koniec roku tj. o 2,1%.

7. Wydzielony rachunek dochodów powiatowych jednostek budżetowych

Wydzielone rachunki dochodów, o których mowa w art. 223 ustawy o finansach publicznych w 2016 r. prowadziło 136 powiatów (43,3% ogółu powiatów).

W ramach ww. rachunku powiaty zrealizowały w 2016 r. dochody w wysokości 71.485 tys. zł. W stosunku do planu zostały one wykonane w 81,7% i były niższe o 4,8% od wykonanych dochodów w 2015 r.

Dochody i wydatki na rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	75 100	87 499	71 485	81,7	95,2
Wydatki	74 621	87 600	71 751	81,9	96,2
w tym : wpłaty do budżetu	3 070	1 971	3 722	188,8	121,2

Źródło: Sprawozdania roczne powiatów z wykonania dochodów i wydatków na rachunku z art. 223 ust.1 za 2015 r. i 2016 rok. (Min. Fin)

Zrealizowane wydatki wyniosły 71.751 tys. zł i były niższe o 18,1% niż planowano, a dokonane wpłaty do budżetu powiatów były wyższe o 88,8% niż zakładano to w planie na 2016 r. W porównaniu do 2015 r., wydatki powiatów na wydzielonych rachunkach zmniejszyły się o 3,8%, a wpłaty do budżetów powiatów wzrosły o 21,2%.

Stan środków obrotowych na wydzielonych rachunkach dochodów na koniec 2016 r. zmniejszył się z 2.645 tys. zł na początku roku do 2.378 tys. zł na koniec 2016 r.

IV. Wykonanie budżetów miast na prawach powiatu

Zbiorcze dane dotyczące wykonania budżetów miast na prawach powiatu przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	70 560 104	74 500 576	74 420 130	99,9	105,5
Wydatki	69 824 168	75 881 724	71 941 500	94,8	103,0
Wynik	735 936	-1 381 148	2 478 630		

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 74.420.130 tys. zł.

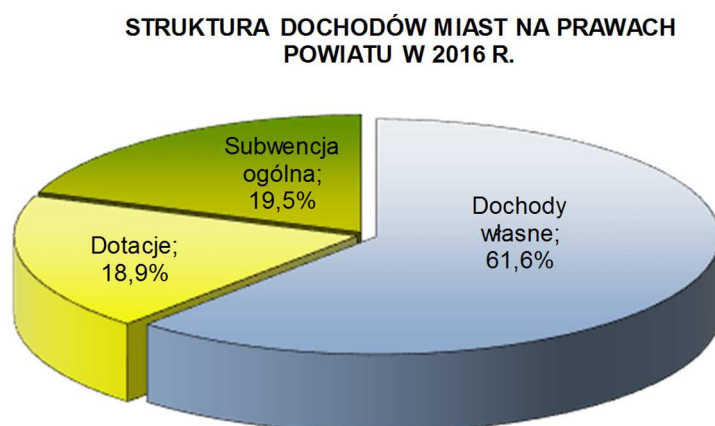
Jednostki te zrealizowały w tym okresie wydatki w wysokości 71.941.500 tys. zł.

Budżety miast na prawach powiatu zamknęły się nadwyżką w wysokości 2.478.630 tys. zł, przy planowanym deficycie w wysokości 1.381.148 tys. zł.

1. Dochody miast na prawach powiatu

1.1. Struktura dochodów

W strukturze dochodów ogółem miast na prawach powiatu, dochody własne stanowiły 61,6%, dotacje – 18,9%, a subwencja ogólna – 19,5%.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w stosunku do roku 2015, zmniejszył się udział w dochodach ogółem dochodów własnych o 1,8 punktu procentowego, subwencji ogólnej o 0,2 punktu procentowego natomiast zwiększył się udział dotacji o 2,0 punktu procentowego.

1.2. Dochody według źródeł pochodzenia

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., wzrosły o 5,5%. Dynamika dochodów własnych, dotacji i subwencji ogólnej wynosiła odpowiednio 102,4%, 118,2% i 104,3%.

Dochody własne miast na prawach powiatu zrealizowane zostały w 100,5% planu rocznego, dochody z tytułu dotacji w 97,8% planu, a z tytułu przekazanej z budżetu państwa łącznej kwoty subwencji ogólnej zostały zrealizowane w 100,0% rocznych kwot zaplanowanych przez te jednostki.

Dochody miast na prawach powiatu, według źródeł ich pochodzenia

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
DOCHODY OGÓŁEM	70 560 104	74 500 576	74 420 130	99,9	100,0	105,5
z tego:						
Dochody własne	44 773 719	45 641 454	45 869 175	100,5	61,6	102,4
z tego:						
podatek dochodowy od osób prawnych	1 601 651	1 564 719	1 698 999	108,6	2,3	106,1
podatek dochodowy od osób fizycznych	17 415 219	18 374 752	18 658 799	101,5	25,1	107,1
podatek rolny	24 014	24 693	22 010	89,1	0,0	91,7
podatek od nieruchomości	7 944 128	8 139 453	8 147 916	100,1	10,9	102,6
podatek leśny	2 535	3 303	4 555	137,9	0,0	179,7
podatek od środków transportowych	319 308	323 895	330 232	102,0	0,4	103,4
podatek od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą opłacaną w formie karty podatkowej	33 941	36 058	32 259	89,5	0,0	95,0
podatek od spadków i darowizn	143 168	155 755	164 490	105,6	0,2	114,9
podatek od czynności cywilnoprawnych	980 878	1 123 251	1 206 924	107,4	1,6	123,0
opłata skarbową	253 805	258 308	267 017	103,4	0,4	105,2
opłata eksploatacyjna	5 127	7 557	7 652	101,3	0,0	149,2
opłata targowa	45 421	31 896	29 286	91,8	0,0	64,5
dochody z majątku	4 337 734	4 404 556	4 005 239	90,9	5,4	92,3
pozostałe dochody	11 666 790	11 193 258	11 293 797	100,9	15,2	96,8

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Dotacje ogółem z tego:	11 904 740	14 382 177	14 069 984	97,8	18,9	118,2
Dotacje celowe ogółem	6 861 590	11 556 938	11 437 273	99,0	15,4	166,7
Przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	5 043 150	2 825 239	2 632 711	93,2	3,5	52,2
Subwencja ogólna	13 881 645	14 476 945	14 480 971	100,0	19,5	104,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. strukturze dochodów własnych w miastach na prawach powiatu istotne były:

- dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, które stanowią 40,7% dochodów własnych,
- dochody z podatku od nieruchomości, które stanowią 17,8% dochodów własnych.

W 2016 r. udział miast na prawach powiatu we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych wynosił: w części gminnej 37,79%, w części powiatowej 10,25%.

W 2016 r. na rachunki miast na prawach powiatu przekazano w części gminnej i w części powiatowej udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych w łącznej kwocie 18.658.799 tys. zł tj. o 7,1% wyższe niż w 2015 r.

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., znaczny wzrost zanotowano we wpływach z podatku leśnego (o 79,7%), podatku od spadków i darowizn (o 14,9%) oraz podatku od czynności cywilnoprawnych (o 23,0%). Na wzrost do budżetów miast na prawach powiatu wpływów z podatku leśnego, podatku od spadków i darowizn oraz podatku od czynności cywilnoprawnych, miało wpływ wejście w życie od 1 stycznia 2016 r. przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1045).

Dochody z podatku od nieruchomości w 2016 r. zostały wykonane w kwocie 8.147.916 tys. zł, tj. w 100,1% planu i były wyższe w porównaniu do 2015 r. o 2,6%.

Pozostałe dochody zostały wykonane w 100,9% planu i w porównaniu do 2015 r. były niższe o 3,2%.

W strukturze pozostałych dochodów zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2016 r. dominujący udział miały: wpływy z usług (33,0%), wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw (22,1%), wpływy z różnych dochodów (12,2%), wpływy z opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości (8,9%), wpływy z różnych opłat (5,1%).

1.2.1. Skutki obniżenia górnych stawek podatków, udzielonych ulg i zwolnień oraz decyzji wydanych przez organ podatkowy na podstawie ustawy - Ordynacja podatkowa, obliczone za okres sprawozdawczy

W wyniku obniżenia górnych stawek podatków, udzielenia ulg i zwolnień (bez ulg i zwolnień ustawowych) oraz podjęcia decyzji o umorzeniu, rozłożeniu na raty i odroczeniu terminu płatności, w 2016 r. do budżetów miast na prawach powiatu nie wpłynęła kwota 647.805 tys. zł, co stanowiło 0,9% dochodów ogółem. Natomiast w odniesieniu do wykonanych dochodów własnych kwota ta stanowi 1,4%.

Skutki udzielonych przez miasta na prawach powiatu w 2016 r. ulg i zwolnień prezentuje poniższe zestawienie:

FORMULARZ 2004-W010101

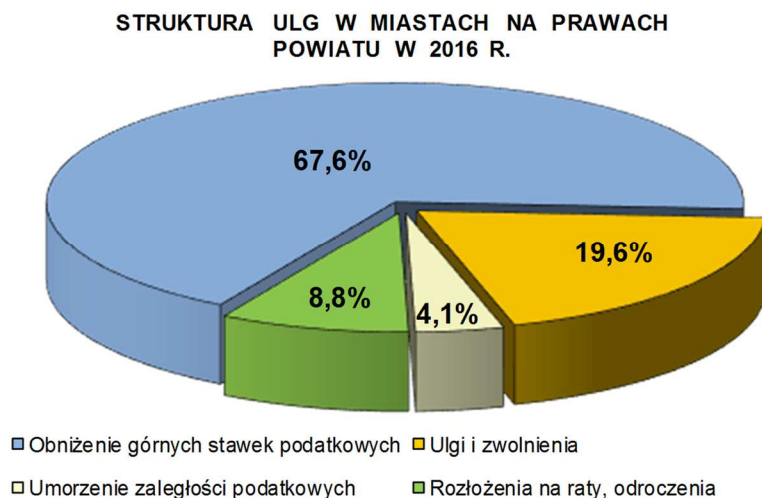
Wyszczególnienie	Wykonanie	RAZEM ULGI (4+5+6+7)	z tego:				Wskaźnik (3:2)
			Obniżenie górných stawek podatków	Ulgi i zwolnienia (bez ulg i zwolnień ustawowych)	Umorzenie zaległości podatkowych	Rozłożenia na raty, odroczenia terminu płatności	
tys. zł							%%
1	2	3	4	5	6	7	8
DOCHODY OGÓŁEM	74 420 130	647 805	437 737	126 825	26 407	56 836	0,9
DOCHODY WŁASNE, w tym:	45 869 175	647 805	437 737	126 825	26 407	56 836	1,4
podatek rolny	22 010	1 134	859	8	104	164	5,2
podatek od nieruchomości	8 147 916	407 442	220 418	125 170	19 974	41 880	5,0
podatek leśny	4 555	15	0	13	2	0	0,3
podatek od środków transportowych	330 232	218 663	215 474	1 393	291	1 504	66,2
podatek od dział. gosp. osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	32 259	474	0	0	48	426	1,5
podatek od spadków i darowizn	164 490	8 044	0	0	1 678	6 366	4,9
podatek od czynności cywilnoprawnych	1 206 924	389	0	0	37	352	0,0
wpływy z opłaty skarbowej	267 017	121	0	0	121	0	0,0

Wyszczególnienie	Wykonanie	z tego:					Wskaźnik (3:2)
		RAZEM ULGI (4+5+6+7)	Obniżenie górných stawek podatków	Ulgi i zwolnienia (bez ulg i zwolnień ustawowych)	Umorzenie zaległości podatkowych	Rozłożenia na raty, odroczenia terminu płatności	
		tys. zł					%%
1	2	3	4	5	6	7	8
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	7 652	1	0	0	0	1	0,0
wpływy z opłaty targowej	29 286	93	0	0	76	16	0,3
dochody z majątku	4 005 239	0	0	0	0	0	0,0
pozostałe dochody	11 293 797	11 430	987	241	4 076	6 126	0,1

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

Z łącznej kwoty udzielonych w 2016 r. przez miasta na prawach powiatu ulg i zwolnień skutki:

- obniżenia górnych stawek podatków stanowiły 67,6%,
- ulgi i zwolnienia (bez ulg i zwolnień ustawowych) stanowiły 19,6%,
- umorzeń stanowiły 4,1%,
- rozłożenia na raty i odroczenia terminu płatności stanowiły 8,8%.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W łącznej kwocie obniżenia górnych stawek podatkowych, 50,4% stanowiły skutki obniżenia stawek w podatku od nieruchomości a 49,2% obniżenie stawek w podatku od środków transportowych.

W łącznej kwocie ulg i zwolnień (bez ulg i zwolnień ustawowych) 98,7% stanowiły skutki ulg i zwolnień w podatku od nieruchomości.

Najwięcej umorzeń zaległości podatkowych miasta na prawach powiatu dokonały w podatku od nieruchomości (75,6%).

W łącznej kwocie rozłożeń na raty, odroczeń terminu płatności największy udział miał podatek od nieruchomości (73,7%), podatek od spadków i darowizn (11,2%).

Łączna kwota udzielonych w 2016 r. ulg i zwolnień, w porównaniu do dochodów wykonanych z danego tytułu, wyniosła w podatku od środków transportowych – 66,2%, w podatku rolnym – 5,2%. w podatku od nieruchomości – 5,0% oraz w podatku od spadków i darowizn – 4,9%.

Przy obliczaniu dochodów podatkowych, stanowiących podstawę do ustalania dla miast na prawach powiatu części wyrównawczej subwencji ogólnej, uwzględniane były skutki - udzielonych przez właściwe organy miast - ulg i zwolnień. W przeciwnym, bowiem razie budżet państwa refundowałby miastu skutki finansowe decyzji jego organów.

1.2.2. Subwencja ogólna

W 2016 r. z tytułu subwencji ogólnej na rachunki miast na prawach powiatu przekazane zostały środki w łącznej wysokości 14.260.702 tys. zł, co stanowiło 100,0% planu i 104,5% analogicznych kwot przekazanych w 2015 r.

Na powyższą kwotę subwencji składały się środki z tytułu:

- części oświatowej w wysokości	-	13.423.762 tys. zł,
- części wyrównawczej w wysokości	-	166.571 tys. zł,
- części równoważącej w wysokości	-	663.123 tys. zł,
- części rekompensującej w wysokości	-	7.246 tys. zł.

Należy mieć na uwadze, iż miasta na prawach powiatu, realizują zadania zarówno gminy, jak i powiatu. Miasta na prawach powiatu uzyskują dochody z analogicznych źródeł jak wszystkie inne gminy, ale również ze źródeł właściwych dla powiatów. Również poszczególne części subwencji ogólnej są ustalane i przekazywane tym miastom jako gminie i jako powiatowi.

W 2016 r. część wyrównawczą subwencji otrzymało 25 miast na prawach powiatu, z tego 15 miast zarówno w części gminnej, jak i powiatowej na kwotę 126.192 tys. zł, 3 miasta wyłącznie w części gminnej na kwotę 24.729 tys. zł i 7 miast wyłącznie w części powiatowej na kwotę 15.650 tys. zł.

Część równoważącą subwencji ogólnej otrzymały wszystkie miasta na prawach powiatu. Wszystkie miasta otrzymały tę część subwencji w części powiatowej na łączną kwotę 525.314 tys. zł, a 51 miast dodatkowo w części gminnej na łączną kwotę 137.809 tys. zł.

Miasta na prawach powiatu, na obszarze których znajdują się specjalne strefy ekonomiczne - na mocy ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw - otrzymały część rekompensującą subwencji ogólnej z przeznaczeniem na wyrównanie ubytku dochodów, wynikającego ze zwolnienia z podatku od nieruchomości gruntów, budowli i budynków, które są zajęte na prowadzenie przez przedsiębiorcę, na podstawie zmienionego zezwolenia, działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych. Według danych Ministerstwa Finansów w 2016 r. z tego tytułu na rachunki 7 miast na prawach powiatu została przekazana kwota 7.246 tys. zł.

W 2016 r. miasta na prawach powiatu otrzymały także środki:

- 1) z rezerwy subwencji ogólnej, o której mowa w art. 36 ust. 4 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, kwotę 32.167 tys. zł - 51 miast na prawach powiatu.

Środki te zostały przeznaczone dla miast na prawach powiatu:

- w których dochody podatkowe za rok 2015 (ustalone z uwzględnieniem art. 32 ust. 3 ww. ustawy), powiększone o część wyrównawczą i część równoważącą subwencji ogólnej ustalone na 2016 r. i pomniejszone o wpłaty ustalone na 2016 r., w przeliczeniu na jednego mieszkańca, były niższe od 80% wyliczonych w analogiczny sposób średnich dochodów wszystkich gmin, w przeliczeniu na jednego mieszkańca kraju,
  - dokonujących wpłat do budżetu państwa z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej dla gmin,
  - które w 2015 r. otrzymały z budżetu państwa dotacje celowe na realizację bieżących zadań własnych z zakresu domów pomocy społecznej.
- 2) z rezerwy subwencji ogólnej, o której mowa w art. 26 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego:
    - na dofinansowanie inwestycji na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych w granicach miast na prawach powiatu, kwotę 149.164 tys. zł – 20 miast na prawach powiatu,
    - na dofinansowanie remontu, utrzymania, ochrony i zarządzania drogami krajowymi i wojewódzkimi w granicach miast na prawach powiatu, kwotę 15.938 tys. zł – 16 miast na prawach powiatu,

- na utrzymanie rzecznej przeprawy promowej w Świnoujściu, kwotę 23.000 tys. zł.

Środki z powyższej rezerwy zostały rozdysponowane przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych w sposób uzgodniony z ministrem właściwym do spraw transportu oraz stroną samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

1.2.3. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe

Zgodnie z algorytmem podziału części oświatowej subwencji ogólnej, na finansowanie zadań oświatowych, prowadzonych przez miasta na prawach powiatu w 2016 r., przekazana została kwota 13.374.531 tys. zł.

Dodatkowo zgodnie z "Kryteriami podziału 0,4% rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016", przyjętymi przez Zespół ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, zostały rozdysponowane dla poszczególnych miast na prawach powiatu środki w wysokości 49.231 tys. zł (28,5% łącznej kwoty wymienionej rezerwy).

Środki rezerwy zostały przeznaczone na:

- 1) dofinansowanie z tytułu wzrostu zadań szkolnych i pozaszkolnych, polegającego na wzroście liczby uczniów przeliczeniowych w stosunku do danych przyjętych do naliczenia algorytmem części oświatowej subwencji ogólnej na 2016 r. – w kwocie 13.809 tys. zł,
- 2) korekty kwot części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 z tytułu błędów statystycznych popełnionych przez kuratoria oświaty przy agregowaniu danych systemu informacji oświatowej oraz błędów powstałych w Ministerstwie Edukacji Narodowej przy agregowaniu oraz weryfikacji danych zgromadzonych w systemie informacji oświatowej – w kwocie 287 tys. zł,
- 3) dofinansowanie kosztów związanych z wypłatą odpraw dla nauczycieli zwalnianych w trybie art. 20 ustawy - Karta Nauczyciela, a także dla nauczycieli przechodzących na emeryturę na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela – w kwocie 17.796 tys. zł,
- 4) dofinansowanie jednostek samorządu terytorialnego doposażenia szkół i placówek w zakresie:
  - a) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych do pomieszczeń w szkołach rozpoczynających kształcenie w zawodach, w których szkoły te dotychczas nie prowadziły kształcenia, w tym do przeprowadzania egzaminów praktycznych potwierdzających kwalifikacje w szkołach rozpoczynających kształcenie w roku 2016.
  - b) szkolnych gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej lub gabinetów stomatologicznych w tych szkołach/placówkach, które mają zagwarantowane godziny płatne przez NFZ dla pielęgniarek bądź lekarzy,
  - c) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych pomieszczeń dydaktycznych w nowo wybudowanych obiektach szkół i placówek oświatowych, w tym zakupu sprzętu

komputerowego (dotyczyło to również obiektów oddanych w miesiącach VIII-XII roku poprzedniego - dofinansowanie było możliwe w przypadku nabywanego sprzętu i pomocy dydaktycznych do budynków oddanych w miesiącach VIII-XII roku 2015),

- d) pomocy dydaktycznych dla szkół podstawowych ogólnodostępnych w celu podnoszenia jakości udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych,

– w kwocie 8.949 tys. zł,

- 5) inne zadania o jednorazowym charakterze, nie uwzględnione w części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 – w kwocie 8.390 tys. zł.

Na rachunki miast na prawach powiatu, według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r., przekazane zostały środki z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej w łącznej wysokości 13.423.762 tys. zł.

Z przeprowadzonej analizy danych ze sprawozdań miast na prawach powiatu wynika, że wydatki wykonane w 2016 r. na zadania bieżące w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza, w relacji do otrzymanych przez miasta na prawach powiatu dochodów z tytułu subwencji i dotacji na zadania bieżące stanowiły średnio 134,5%.

W 2016 r. miasta na prawach powiatu ze środków części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące finansowały 74,4% wydatków przeznaczonych na realizację subwencionowanych zadań bieżących w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza. Zgodnie z art. 5a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.) środki niezbędne na realizację zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie przedszkoli, szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Zatem na ich finansowanie miasta na prawach powiatu przeznaczają dochody własne oraz subwencję ogólną i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest więc jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja przez miasta na prawach powiatu wydatków bieżących w dziale Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza w 2016 r. kształtowała się średnio na poziomie 98,7% ustalonego przez nie planu. Wydatki majątkowe kształtowały się na poziomie 88,4% planu.

1.2.4 Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich

Dochody z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych

niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich*, w 2016 r. zostały zrealizowane przez miasta na prawach powiatu w kwocie 4.069.984 tys. zł, z tego:

1) dotacje z budżetu państwa na zadania bieżące:

- własne realizowane z dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
- pozostałe własne,
- z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
- realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej

zrealizowano w kwocie 10.996.128 tys. zł,

2) dotacje celowe z budżetu państwa na zadania inwestycyjne:

- własne realizowane z dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
- pozostałe własne,
- z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
- realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej

zrealizowano w kwocie 2.522.904 tys. zł,

3) dotacje celowe na zadania bieżące wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 327.459 tys. zł,

4) dotacje celowe na zadania inwestycyjne wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowano w wysokości 6.977 tys. zł,

5) dotacje na pomoc finansową między jednostkami samorządu terytorialnego na zadania bieżące zrealizowano w wysokości 4.504 tys. zł,

6) dotacje na pomoc finansową między jednostkami samorządu terytorialnego na zadania inwestycyjne zrealizowano w wysokości 22 252 tys. zł,

7) dotacje z funduszy celowych na zadania bieżące zrealizowano w wysokości 15.861 tys. zł,

8) dotacje z funduszy celowych na zadania inwestycyjne zrealizowano w wysokości 173.899 tys. zł.

---

* w tej grupie dotacji zostały ujęte również dotacje rozwojowe, przekazane do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

Niższa realizacja dochodów z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich ze środków europejskich w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

Wykonanie dotacji oraz płatności z budżetu środków europejskich za rok 2016 przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015		Wykonanie 2016		4:2	5:3
	Ogółem	w tym: bieżące	Ogółem	w tym: bieżące		
	tys. zł		tys. zł		%%	%%
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem dotacje z tego:	11 904 740	6 671 454	14 069 984	11 343 952	118,2	170,0
- przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich*	5 043 150	234 765	2 632 711	230 360	52,2	98,1
- na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami	4 118 104	4 088 209	8 997 161	8 965 927	218,5	219,3
- na zadania własne, w tym:	1 992 700	1 798 243	1 867 328	1 782 698	93,7	99,1
- dotacje na zadania bieżące gmin z zakresu edukacyjnej opieki wychowawczej z budżetu państwa w ramach programów rządowych	14 446	11 576	5 195	5 195	36,0	44,9
- na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	18 137	15 868	21 832	17 143	120,4	108,0
- na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	325 312	314 149	334 436	327 459	102,8	104,2

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015		Wykonanie 2016		4:2	5:3
	Ogółem	w tym: bieżące	Ogółem	w tym: bieżące		
	tys. zł		tys. zł			
1	2	3	4	5	6	7
- na pomoc finansową udzieloną między jedn. samorządu terytorialnego	30 765	3 985	26 756	4 504	87,0	113,0
- z funduszy celowych	376 572	216 235	189 760	15 861	50,4	7,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

* w pozycji tej zostały ujęte również dotacje rozwojowe przekazane miastom na prawach powiatu do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

Dochody miast na prawach powiatu z tytułu dotacji ogółem zwiększyły się w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., o 18,2%.

Szczególnie wysoki wzrost - o 118,5 % - nastąpił w dotacjach celowych przekazanych miastom na prawach powiatu na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami. Najwyższe wykonanie tych dotacji nastąpiło głównie w związku z realizacją przez miasta na prawach powiatu zadań wynikających z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci oraz świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego a także z tytułu składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego.

Wzrost dotacji nastąpił również na realizację zadań realizowanych na podstawie porozumień z organami administracji rządowej oraz dotacji otrzymanych na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego.

W roku 2016 nastąpił spadek w dotacjach celowych przekazywanych na realizację zadań bieżących z zakresu edukacyjnej opieki wychowawczej oraz na zadania realizowane ze środków z funduszy celowych. Spadek dotacji wystąpił także w dotacjach przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich.

1.2.5. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich

Dochody miast na prawach powiatu z tytułu dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich w roku 2016 zostały zrealizowane w wysokości 2.632.711 tys. zł, z czego dotacje na zadania

bieżące zrealizowane zostały w wysokości 230.361 tys. zł, a na zadania inwestycyjne 2.402.350 tys. zł.

Dotacje na zadania bieżące stanowiły 8,7%, a na zadania inwestycyjne 91,3% otrzymanych środków.

Wysokość dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich na zadania własne, według ważniejszych działów przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016	4:3	4:2	Plan po zmianach 2016	Wykonanie 2016	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	5 043 150	2 825 239	2 632 711	93,2	52,2	253 692	230 361	90,8
Rolnictwo i łowiectwo	17 510	12 126	12 666	104,5	72,3	0	0	-
Transport i łączność	3 770 915	2 064 799	1 991 546	96,5	52,8	41 299	41 707	101,0
Turystyka	37 038	8 884	8 600	96,8	23,2	714	654	91,6
Gospodarka mieszkaniowa	35 299	14 215	13 770	96,9	39,0	1016	2 751	270,9
Działalność usługowa	140 601	47 750	60 293	126,3	42,9	13 927	12 292	88,3
Informatyka	13 020	26 959	27 849	103,3	213,9	73	68	92,2
Administracja publiczna	113 334	46 206	39 498	85,5	34,9	24 091	22 284	92,5
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2 718	1 434	678	47,3	24,9	0	13	5589,7
Oświata i wychowanie	109 322	162 387	122 309	75,3	111,9	82 275	83 039	100,9
Ochrona zdrowia	4 969	10 875	5 825	53,6	117,2	2 989	2 370	79,3
Pomoc społeczna	19 752	36 389	32 058	88,1	162,3	32 206	28 633	88,9
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	55 378	49 468	27 358	55,3	49,4	43 663	23 676	54,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	8 576	2 357	767	32,5	8,9	170	208	122,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	451 098	164 312	129 484	78,8	28,7	5 702	7 049	123,6
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	172 260	120 944	91 594	75,7	53,2	2 490	3 127	125,6
Kultura fizyczna	78 891	17 842	16 612	93,1	21,1	179	290	162,1

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. najwięcej tych środków przekazano w działach:

- Transport i łączność – 1.991.546 tys. zł (75,7% dotacji) z przeznaczeniem głównie na inwestycje na drogach publicznych w miastach na prawach powiatu oraz na organizację lokalnego transportu zbiorowego,
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 129.484 tys. zł (4,9% dotacji) wydatkowano głównie na inwestycje w zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód oraz gospodarki odpadami;
- Oświata i wychowanie – 122.309 tys. zł (4,7% dotacji) w tym głównie na wydatki bieżące i inwestycyjne zrealizowane w zakresie szkół zawodowych, szkół podstawowych oraz centrów kształcenia ustawicznego i praktycznego oraz ośrodki dokształcania zawodowego;
- Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego – 91.594 tys. zł (3,5% dotacji) w tym: przede wszystkim na inwestycje w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz muzeów, filharmonii, chórów, orkiestr i kapel, a także w zakresie domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów oraz na pozostałą działalność;
- Działalność usługowa – 60.293 tys. zł (2,3% dotacji) w tym: środki przeznaczono na pozostałą działalność oraz organizację targów i wystaw;

Przekazane dotacje w ww. działach wynosiły 2.395.226 tys. zł i stanowiły 90,9% dotacji.

1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, według ważniejszych działów oraz w podziale na zadania gminne i powiatowe w 2016 r., przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015 r.	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem z tego:	4 118 104	9 044 463	8 997 162	99,5	218,5	9 012 094	8 965 928	99,5
Zadania gminne, w tym:	2 707 562	7 511 823	7 476 547	99,5	276,1	7 504 648	7 469 749	99,5
Rolnictwo i łowiectwo	2 867	3 144	3 108	98,9	108,4	3 144	3 108	98,9
Administracja publiczna	125 968	140 797	138 993	98,7	110,3	140 797	138 993	98,7
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony	70 617	9 105	8 620	94,7	12,2	9 105	8 620	94,7

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015 r.	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
prawa oraz sądownictwa								
Oświata i wychowanie	70 738	82 142	78 396	95,4	110,8	82 068	78 331	95,4
Ochrona zdrowia	3 141	3 514	3 434	97,7	109,3	3 514	3 434	97,7
Pomoc społeczna	2 433 949	7 272 922	7 243 804	99,6	297,6	7 265 822	7 237 070	99,6
Zadania powiatowe, w tym	1 410 542	1 532 640	1 520 614	99,2	107,8	1 507 446	1 496 179	99,3
Gospodarka mieszkaniowa	112 874	152 787	147 847	96,8	131,0	148 108	143 398	96,8
Działalność usługowa	51 366	64 085	63 762	99,5	124,1	63 841	63 520	99,5
Administracja publiczna	21 516	11 905	11 840	99,5	55,0	11 905	11 840	99,5
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	867 167	903 043	902 660	100,0	104,1	886 252	885 886	100,0
Ochrona zdrowia	252 821	217 444	214 431	98,6	84,8	216 764	213 751	98,6
Pomoc społeczna	39 453	110 843	109 480	98,8	277,5	110 109	108 994	99,0
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	35 948	34 136	33 806	99,0	94,0	34 028	33 700	99,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.).

Z powyższego zestawienia wynika, iż w 2016 r. uzyskane dochody z tytułu dotacji na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami w części dotyczącej zadań gminnych wynosiły 7.476.547 tys. zł, przy czym:

- dotacje na zadania bieżące przekazano w wysokości 7.469.749 tys. zł,
- dotacje na zadania inwestycyjne przekazano w wysokości 6.799 tys. zł.

Dotacje celowe z budżetu państwa w roku 2016 na zadania z zakresu administracji rządowej w miastach na prawach powiatu, w porównaniu do roku 2015 wzrosły o 118,5%.

Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami zostały zrealizowane przez miasta na prawach powiatu w 99,5 % planu.

W dotacjach na realizację zadań z zakresu administracji rządowej w części gminnej, najwięcej środków przeznaczono na zadania z zakresu pomocy społecznej (96,9%).

W 2016 r. dotacje te przekazano w kwocie 7.243.804 tys. zł.

Dotacje te przeznaczone zostały głównie na wypłatę świadczeń wychowawczych wynikających z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci,

świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, a także na ośrodki wsparcia i usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Na zadania realizowane w części gminnej w ramach powyższych dotacji w dziale Administracja publiczna przekazano z budżetu państwa kwotę 138.993 tys. zł z przeznaczeniem wyłącznie na wydatki bieżące o charakterze administracyjnym.

W dziale Oświata i wychowanie przekazano z budżetu państwa kwotę 78.396 tys. zł, głównie na realizację zadań bieżących w zakresie szkół podstawowych i gimnazjów oraz na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych oraz szkołach artystycznych.

W dziale Ochrona zdrowia wyższe niż w 2015 r. wykonanie dotacji związane było z finansowaniem w 2016 r. wydatków realizowanych w rozdziale – Pozostała działalność oraz w rozdziale – Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego.

Dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej w części powiatowej zrealizowano w kwocie 1.520.614 tys. zł, przy czym dotacje na zadania bieżące wyniosły 1.496.179 tys. zł, a na zadania inwestycyjne 24.435 tys. zł.

W dotacjach na zadania z zakresu administracji rządowej i inne zadania zlecone ustawami w części powiatowej, największe kwoty przekazano w dziale Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (59,4% dotacji ogółem). Miasta na prawach powiatu w tym dziale otrzymały dotacje w kwocie 902.660 tys. zł. Były one przeznaczone głównie na utrzymanie komend powiatowych Państwowej Straży Pożarnej, usuwanie skutków klęsk żywiołowych oraz na obronę cywilną w ramach której środki przeznaczono na konserwację i utrzymanie systemów alarmowych oraz modernizację magazynów i konserwację sprzętu obrony cywilnej. W kwocie tej uwzględniono także podwyżki wynagrodzeń w komendach powiatowych Państwowej Straży Pożarnej.

W dziale Ochrona zdrowia, dotacje przekazano w kwocie 214.431 tys. zł (14,1%), z przeznaczeniem głównie na składki na ubezpieczenia zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego tj. uczniów szkół ponadgimnazjalnych, dzieci przebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze, opiekuńcze lub lecznicze oraz za osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku lub stypendium a także na wydatki inwestycyjne w zakresie ratownictwa medycznego.

W dziale Gospodarka mieszkaniowa przekazano dotacje w wysokości 147.847 tys. zł (9,7%), które przeznaczone zostały głównie na realizację zadań związanych z gospodarką gruntami i nieruchomościami.

Udział dotacji celowych na zadania inwestycyjne i bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami w kwocie dotacji ogółem z zakresu administracji rządowej w poszczególnych działach gospodarki narodowej, w miastach na prawach powiatu w 2016 r., w podziale na zadania gminne i powiatowe przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział		
	Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Zadania gminne	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	0,1
Rolnictwo i łowiectwo	0,0	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Administracja publiczna	1,9	1,9	0,0	100,0	100,0	0,0
Urzędy naczelników organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,1	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Oświata i wychowanie	1,0	1,0	1,0	100,0	99,9	0,1
Ochrona zdrowia	0,1	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Pomoc społeczna	96,9	96,9	99,0	100,0	99,9	0,1
Zadania powiatowe	100,0	100,0	100,0	100,0	98,4	1,6
Gospodarka mieszkaniowa	9,7	9,6	18,2	100,0	97,0	3,0
Działalność usługowa	4,2	4,2	1,0	100,0	99,6	0,4
Administracja publiczna	0,8	0,8	0,0	100,0	100,0	0,0
Obrona narodowa	0,2	0,1	6,9	100,0	32,9	67,1
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	59,4	59,2	68,6	100,0	98,1	1,9
Wymiar sprawiedliwości	1,9	1,9	0,0	100,0	100,0	0,0
Różne rozliczenia	0,1	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Oświata i wychowanie	0,2	0,2	0,0	100,0	99,7	0,3
Ochrona zdrowia	14,1	14,3	2,8	100,0	99,7	0,3
Pomoc społeczna	7,2	7,3	2,0	100,0	99,6	0,4
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2,2	2,2	0,4	100,0	99,7	0,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016r. (Min. Fin.)

1.2.7. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na realizację zadań własnych miast na prawach powiatu w 2016 r., według działów oraz w podziale na zadania gminy i powiatu, przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015 r.	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	8:7
	tys. zł			%%	%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem z tego:	1 992 700	1 896 749	1 867 328	98,4	93,7	1 805 652	1 782 699	98,7
Zadania gminne w tym:	1 687 937	1 687 237	1 660 844	98,4	98,4	1 631 873	1 610 270	98,7
Transport i łączność	70 345	32 559	29 159	89,6	41,5	14 087	13 940	99,0
Różne rozliczenia	8 005	8 621	8 460	98,1	105,7	8 609	8 448	98,1
Oświata i wychowanie	553 348	553 441	552 315	99,8	99,8	551 792	550 650	99,8
Pomoc społeczna	918 499	955 075	944 427	98,9	102,8	955 075	944 427	98,9
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	41 824	28 998	28 641	98,8	68,5	12 928	12 899	99,8
Edukacyjna opieka wychowawcza	78 097	76 243	67 281	88,2	86,2	76 243	67 281	88,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	258	22 427	21 125	94,2	8188,0	11 441	11 145	97,4
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 297	1 104	1 091	98,8	47,5	104	91	87,7
Zadania powiatowe w tym:	304 763	209 513	206 484	98,6	67,8	173 779	172 429	99,2
Transport i łączność	121 559	37 103	34 719	93,6	28,6	1 536	831	54,1
Oświata i wychowanie	570	2 516	2 482	98,7	435,4	2 516	2 482	98,7
Ochrona zdrowia	12 214	8	8	100,0	0,1	8	8	100,0
Pomoc społeczna	166 092	169 850	169 241	99,6	101,9	169 683	169 074	99,6
Edukacyjna opieka wychowawcza	3 312	36	35	97,2	1,0	36	35	97,2

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Otrzymane przez miasta na prawach powiatu w 2016 r. dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne w części dotyczącej zadań gminnych wyniosły 1.660.844 tys. zł.

Z kwoty tej 1.610.270 tys. zł, tj. 97,0 % stanowiły dotacje na zadania bieżące, a dotacje na zadania inwestycyjne stanowiły – 50.575 tys. zł, tj. 3,0%.

Biorąc pod uwagę strukturę otrzymanych przez miasta na prawach powiatu dotacji pod względem podziału na zadania gminne i powiatowe, 88,9% dotacji dotyczyło zadań gminnych, a 11,1% zadań powiatowych.

W łącznej kwocie dotacji na bieżące zadania własne miast na prawach powiatu, dotacje na zadania gminne stanowiły 90,3%, a na zadania powiatowe 9,7%.

Otrzymane przez miasta na prawach powiatu w części gminnej dotacje na bieżące zadania własne, przeznaczone były przede wszystkim na pomoc społeczną – 955.075 tys. zł (58,5% kwoty dotacji na bieżące zadania własne w części gminnej). Dotacje te, w ramach dotacji na zadania gminne, stanowiły 57,5% łącznej kwoty tych dotacji. Dotacje na zadania gminne w dziale Pomoc społeczna przeznaczone zostały przede wszystkim na wypłatę zasiłków stałych z pomocy społecznej, wypłatę zasiłków i pomocy w naturze oraz na realizację zadań w zakresie ośrodków pomocy społecznej i na pozostałą działalność.

W dziale Oświata i wychowanie dotacje na zadania gminne zostały wykonane w wysokości 552.441 tys. zł (33,8% dotacji) i przeznaczone na zadania realizowane przez przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych a także na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego.

W dziale Edukacyjna opieka wychowawcza dotacje na zadania gminne zostały wykonane w wysokości 67.281 tys. zł (4,2% dotacji) i przeznaczone na pomoc materialną dla uczniów.

W części powiatowej dotacje w dziale Pomoc społeczna na bieżące zadania własne miast na prawach powiatu przekazane zostały w wysokości 169 241 tys. zł i stanowiły 81,9% kwoty dotacji. Przeznaczone zostały głównie na utrzymanie ponadgminnych domów pomocy społecznej oraz na rodziny zastępcze.

Dotacje na własne zadania inwestycyjne przekazano miastom na prawach powiatu w kwocie 84.630 tys. zł, z tego:

- na zadania gminne – 50.575 tys. zł, największe środki przeznaczone zostały na dofinansowanie inwestycji, w dziale Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej 15.742 tys. zł (31,1%) z przeznaczeniem na zadania inwestycyjne realizowane w zakresie żłobków, Transport i łączność na zadania w zakresie dróg publicznych gminnych oraz usuwanie skutków klęsk żywiołowych – 15.219 tys. zł (30,1%), oraz w dziale Kultura fizyczna – 3.587 tys. zł z przeznaczeniem na inwestycje na obiektach sportowych i instytucjach kultury fizycznej;
- na zadania powiatowe – 34.055 tys. zł, największą pozycję stanowiły dotacje w dziale Transport i łączność – 33.888 tys. zł (99,5% dotacji na zadania inwestycyjne) na realizację inwestycji na drogach publicznych w miastach na prawach powiatu oraz na drogach powiatowych.

Strukturę dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych miast na prawach powiatu oraz udział dotacji celowych na zadania inwestycyjne i bieżące przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział		
	Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%					
1	2	3	4	5	6	7
Zadania gminne z tego:	100,0	100,0	100,0	100,0	97,0	3,0
Transport i łączność	1,8	0,9	30,1	100,0	47,8	52,2
Różne rozliczenia	0,5	0,5	0,0	100,0	99,9	0,1
Oświata i wychowanie	33,3	34,2	3,3	100,0	99,7	0,3
Pomoc społeczna	56,9	58,7	0,0	100,0	100,0	0,0
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1,7	0,8	31,1	100,0	45,0	55,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	4,1	4,2	0,0	100,0	100,0	0,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,3	0,7	19,7	100,0	52,8	47,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,1	0,0	2,0	100,0	8,4	91,6
Zadania powiatowe z tego:	100,0	100,0	100,0	100,0	83,5	16,5
Transport i łączność	16,8	0,5	99,5	100,0	2,4	97,6
Oświata i wychowanie	1,2	1,4	0,0	100,0	100,0	0,0
Pomoc społeczna	82,0	98,1	0,5	100,0	99,9	0,1

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

1.2.8. Pozostałe dotacje celowe

Dochodami miast na prawach powiatu są również dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej, dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, dotacje celowe na pomoc finansową udzieloną między jednostkami samorządu terytorialnego oraz dotacje otrzymane z funduszy celowych.

W 2016 r. łączny udział tych dotacji w dochodach zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu wyniósł 0,8%.

Ogólna kwota otrzymanych przez miasta na prawach powiatu dotacji, o których mowa wyżej, wyniosła 572.784 tys. zł, z tego:

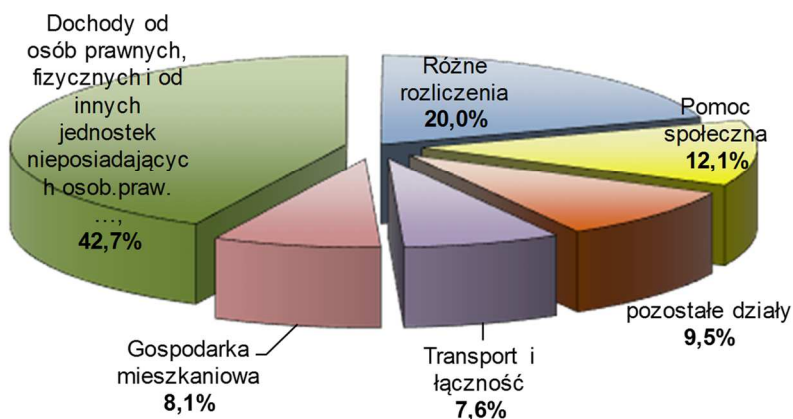
- na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej w kwocie 21.832 tys. zł. Dotacje te przekazano przed wszystkim w działach Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (18,2% tych dotacji) na zadania w zakresie pomocy

dla repatriantów, Administracja publiczna (18,0%) na zadania w zakresie systemu powiadamiania ratunkowego i kwalifikacji wojskowej, Pomoc społeczna (17,5%) na zadania w zakresie pozostałej działalności oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oraz w Dziale Transport i łączność (11,2%) na zadania inwestycyjne realizowane w zakresie dróg publicznych w miastach na prawach powiatu;

- na zadania realizowane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego zostały przekazane dotacje w wysokości 334.436 tys. zł. Zawierane między jednostkami samorządu terytorialnego porozumienia dotyczyły głównie realizacji zadań z zakresu działań: Transportu i łączności (61,2% tych dotacji), w którym porozumienia dotyczyły przede wszystkim zadań związanych z organizowaniem lokalnego transportu zbiorowego i dróg publicznych wojewódzkich, Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (11,1%) przekazane w szczególności na działalność powiatowych urzędów pracy, zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności oraz na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, Pomocy społecznej (10,3%) dotacje przeznaczone były na pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych oraz na jednostki poradnictwa specjalistycznego, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej, Oświata i wychowanie (7,3%) przekazanych głównie na zadania realizowane przez przedszkola i gimnazja;
- na pomoc finansową między jednostkami samorządu terytorialnego przeznaczono dotacje w wysokości 26.756 tys. zł i dotyczyły realizacji zadań przede wszystkim w działach: Transport i łączność (60,3% tych dotacji), w ramach którego środki wydatkowano przede wszystkim na drogi publiczne w miastach na prawach powiatu, Gospodarka mieszkaniowa (14,4%) wydatkowano na inwestycje realizowane przez jednostki obsługi gospodarki mieszkaniowej, Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (10,1%) dotacje przeznaczono głównie na zadania realizowane przez teatry, galerie i biura wystaw artystycznych oraz na pozostałe zadania w zakresie kultury;
- z funduszy celowych zostały przekazane dotacje w wysokości 189.760 tys. zł. W kwocie tych dotacji, największy udział miały dotacje w działach: Kultura fizyczna (37,1% tych dotacji), które przeznaczone zostały głównie na inwestycje w zakresie obiektów sportowych oraz na pozostałą działalność, Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (35,2%) głównie na zadania inwestycyjne związane z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na oświetlenie ulic, placów i dróg, oraz w dziale Oświata i wychowanie (12,0%) na zadania w zakresie szkół podstawowych, gimnazjów oraz pozostałej działalności.

1.3. Dochody według działów

**STRUKTURA DOCHODÓW MIAST NA PRAWACH POWIATU
WG DZIAŁÓW W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze dochodów zrealizowanych w 2016 roku przez miasta na prawach powiatu, najwyższy udział miały następujące działy: Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej (42,7%), Różne rozliczenia (20,0%), Pomoc społeczna (12,1%), Gospodarka mieszkaniowa (8,1%), Transport i łączność (7,6%). Dochody zrealizowane w tych działach stanowiły 90,5% łącznej kwoty zrealizowanych dochodów przez miasta na prawach powiatu.

Dochody miast na prawach powiatu, według ważniejszych działów przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	70 560 104	74 500 576	74 420 130	99,9	105,5
w tym:					
Transport i łączność	7 512 595	5 752 906	5 650 103	98,2	75,2
Gospodarka mieszkaniowa	6 590 675	6 363 407	6 021 785	94,6	91,4
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej	30 336 412	31 232 976	31 793 129	101,8	104,8
Różne rozliczenia	14 311 745	14 865 310	14 873 316	100,1	103,9
Pomoc społeczna	4 051 978	9 029 724	8 984 761	99,5	221,7

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. dochody w dziale Pomoc społeczna zostały zrealizowane w 99,5% planu, a w stosunku do 2015 r., wzrosły o 121,7%. W dziale tym:

- 48,4% stanowiły dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej zlecone gminom (związkom gmin, związkom powiatowo-gminnym), związane z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowywaniu dzieci,
- 32,1% stanowiły dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie
- 10,5% stanowiły dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin.

W dziale Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej w 2016 r. miasta na prawach powiatu zrealizowały dochody wyższe o 4,8% niż w 2015 r. W dochodach tego działu 58,7% stanowił podatek dochodowy od osób fizycznych oraz 25,6% podatek od nieruchomości.

Dochody zrealizowane w dziale Różne rozliczenia w 2016 r., w stosunku do 2015 r., wzrosły o 3,9%. W tym dziale 95,9% dochodów stanowiła subwencja ogólna z budżetu państwa.

Dochody miast na prawach powiatu w dziale Transport i łączność w 34,6% stanowiły dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności w ramach budżetu środków europejskich oraz w 39,6% stanowiły wpływy z usług.

W 2016 r. dochody w dziale Gospodarka mieszkaniowa zostały zrealizowane w 94,6%.

W dziale tym:

- wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze stanowiły 28,1%,
- wpłaty z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności oraz użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiły 27,0%,
- wpływy z opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiły 16,6%,
- wpływy z usług stanowiły 10,8%.

Szczegółowe dane dotyczące dochodów ogółem miast na prawach powiatu według działów klasyfikacji budżetowej zostały przedstawione w załączniku do sprawozdania.

1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca

Dochody miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, według głównych źródeł dochodów, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Dochody wykonane miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	
	2015	2016
OGÓŁEM	5 577,21	5 897,01
z tego:		
DOCHODY WŁASNE	3 539,00	3 634,65
DOTACJE	940,97	1 114,90
SUBWENCJA OGÓLNA	1 097,23	1 147,46

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na 31 grudnia 2015 r.

W 2016 r. w miastach na prawach powiatu dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 5.897,01 zł, w stosunku do roku 2015, wzrosły o 5,7%.

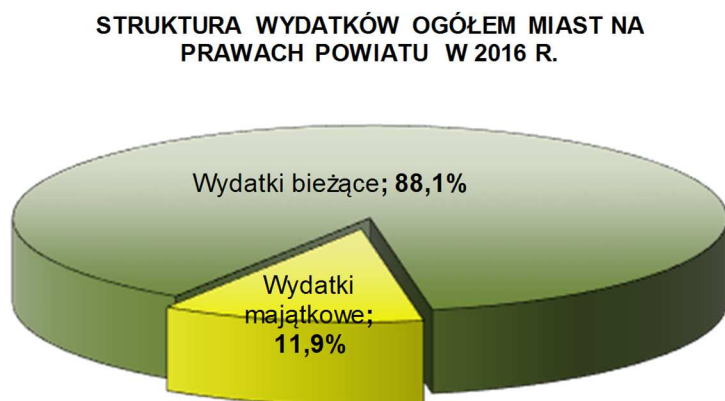
Zrealizowane dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w mieście na prawach powiatu o najwyższym wskaźniku wynosiły 8.439,95 zł tj., 143,1% średnich dochodów, zaś o najniższym wskaźniku wynosiły 4.122,20 zł tj., 69,9% średnich dochodów.

Dochody miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca według województw ujęte zostały w tablicach załączonych do sprawozdania.

2. Wydatki miast na prawach powiatu

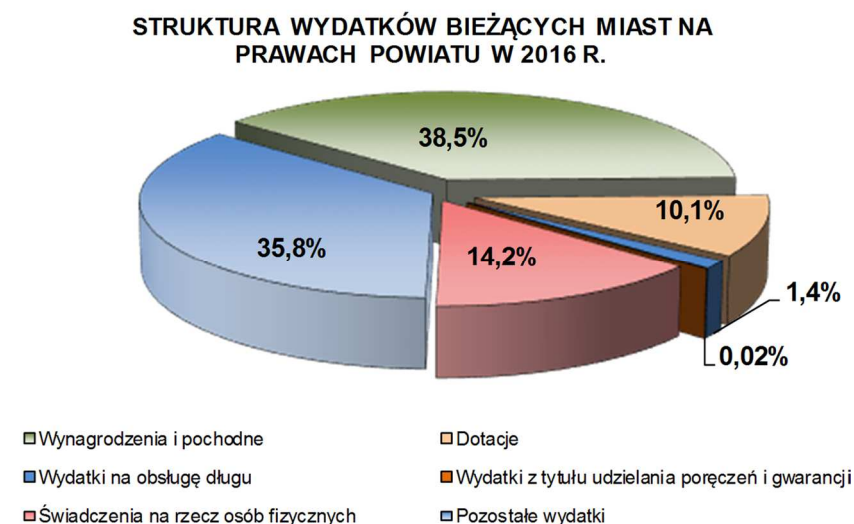
2.1. Struktura wydatków

W 2016 r. w strukturze wydatków ogółem miast na prawach powiatu, wydatki bieżące stanowiły 88,1%, a wydatki majątkowe 11,9%.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

Najniższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem był w miastach na prawach powiatu województwa warmińsko-mazurskiego (7,5%), a najwyższy w miastach na prawach powiatu województw wielkopolskiego i łódzkiego (15,7%).

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W wydatkach bieżących miast na prawach powiatu, wydatki na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń stanowiły 38,5%, pozostałe wydatki 35,8%.

2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków

Łączne wydatki miast na prawach powiatu w 2016 r. zostały zrealizowane w wysokości 71.941.500 tys. zł.

Wydatki miast na prawach powiatu według głównych kierunków ich rozdysponowania, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Wydatki ogółem	69 824 168	75 881 724	71 941 500	94,8	100,0	103,0
z tego:						
Wydatki majątkowe	12 896 574	10 266 959	8 568 554	83,5	11,9	66,4
w tym: inwestycyjne	12 211 671	9 401 468	7 713 096	82,0	10,7	63,2
Wydatki bieżące	56 927 594	65 614 765	63 372 946	96,6	88,1	111,3
z tego:						
wynagrodzenia	19 902 015	20 861 897	20 671 427	99,1	28,7	103,9
w tym: wynagrodzenia osobowe	18 175 812	19 063 751	18 907 945	99,2	26,3	104,0
pochodne od wynagrodzeń	3 581 344	3 794 588	3 724 217	98,1	5,2	104,0

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
dotacje	5 859 950	6 501 691	6 396 839	98,4	8,9	109,2
wydatki na obsługę długu	905 550	998 092	885 901	88,8	1,2	97,8
wydatki z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji	16 545	78 177	9 565	12,2	0,0	57,8
świadczenia na rzecz osób fizycznych	4 343 475	9 122 086	9 022 754	98,9	12,5	207,7
pozostałe wydatki	22 318 714	24 258 233	22 662 243	93,4	31,5	101,5

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Miasta na prawach powiatu zrealizowały wydatki majątkowe w 2016 r. w kwocie 8.568.554 tys. zł. Wydatki majątkowe zrealizowano w 83,5% kwoty zaplanowanej na 2016 r., przy czym wydatki inwestycyjne stanowiły 90,0% wydatków majątkowych oraz 10,7% wydatków ogółem.

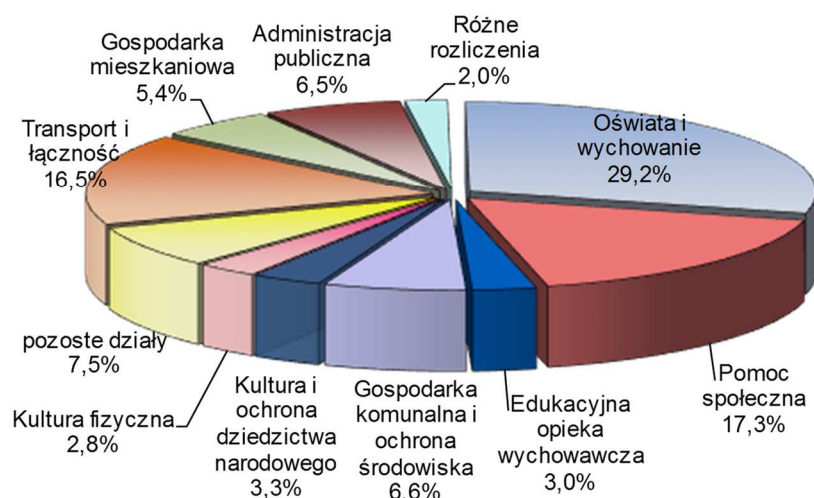
Wydatki bieżące w odniesieniu do kwoty planowanej na 2016 r. zostały zrealizowane w 96,6%, a w porównaniu z 2015 r., były wyższe o 11,3%. W strukturze wydatków bieżących wydatki na wynagrodzenia stanowiły 32,6% i w porównaniu do 2015 r. były wyższe o 3,9%.

W 2016 r. miasta na prawach powiatu wykonały wydatki na obsługę długu niższe o 2,2% niż wykonane w 2015 r.

2.3. Wydatki według działów

W strukturze działowej wydatków ogółem miast na prawach powiatu przeważają wydatki w następujących działach: Oświata i wychowanie (29,2%), Pomoc społeczna (17,3%), Transport i łączność (16,5%), Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (6,6%), Administracja publiczna (6,5%) oraz Gospodarka mieszkaniowa (5,4%). Wydatki miast na prawach powiatu w tych działach stanowiły 81,5% wydatków ogółem.

**STRUKTURA WYDATKÓW MIAST NA PRAWACH POWIATU
WG DZIAŁÓW W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

Wydatki miast na prawach powiatu według ważniejszych działów zawiera poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	69 824 168	75 881 724	71 941 500	94,8	103,0
w tym:					
Transport i łączność	15 009 466	13 036 215	11 893 522	91,2	79,2
Gospodarka mieszkaniowa	4 417 086	4 231 386	3 894 940	92,0	88,2
Administracja publiczna	4 436 578	4 949 412	4 645 251	93,9	104,7
Różne rozliczenia	1 355 312	1 808 504	1 412 946	78,1	104,3
Oświata i wychowanie	20 041 299	21 357 938	20 974 826	98,2	104,7
Pomoc społeczna	7 392 855	12 656 665	12 462 215	98,5	168,6
Edukacyjna opieka wychowawcza	2 046 347	2 172 740	2 128 626	98,0	104,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	4 900 903	5 226 515	4 746 577	90,8	96,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 500 774	2 437 647	2 354 152	96,6	94,1
Kultura fizyczna	2 007 243	2 179 051	2 043 110	93,8	101,8

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w dziale Oświata i wychowanie wydatki wzrosły o 4,7%, w stosunku do 2015 r., i zostały zrealizowane w 98,2% planu. W 52,7% przeznaczone zostały na wynagrodzenia osobowe pracowników.

Wydatki w dziale Transport i łączność zostały zrealizowane w 91,2% planu. Wydatki tego działu przeznaczone zostały głównie na zakup usług pozostałych (58,1%) i na wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych (25,7%).

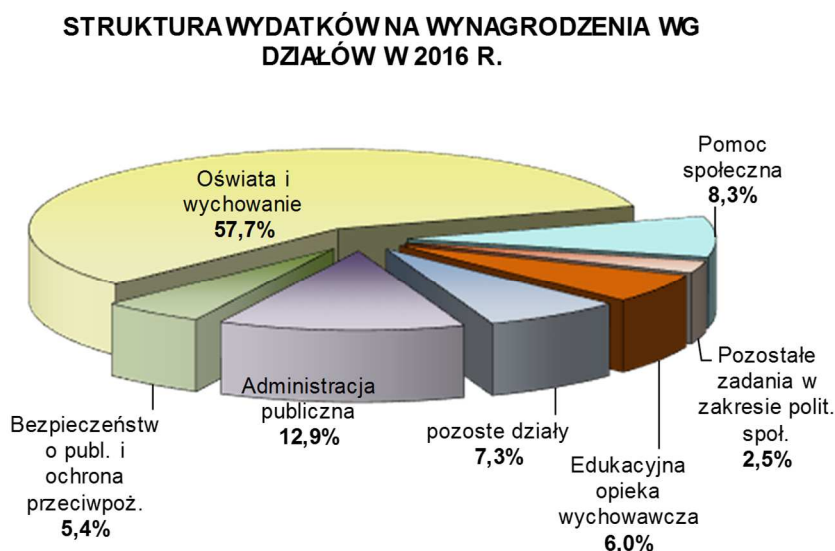
Wydatki zrealizowane w dziale Pomoc społeczna w 2016 r. były wyższe niż w 2015 r., o 68,6%, a plan został wykonany w 98,5%. W tym dziale 69,2% wydatków dotyczyło świadczeń społecznych na rzecz osób fizycznych, które były wyższe o 121,2% niż wykonane w 2015 r.

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., dynamika wydatków w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska wyniosła 96,9%, a plan wykonano w 90,8%. W tym dziale 63,0% wydatków dotyczyło zakupu usług pozostałych i 12,0% wydatków inwestycyjnych jednostek budżetowych.

W 2016 r. obowiązkiem dokonywania wpłat do budżetu państwa było objętych 35 miast na prawach powiatu. Jednostki te dokonały wpłat w kwocie 1.216.352 tys. zł, tj. 100% kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej na 2016 r. Wydatki te stanowiły 86,1% wydatków w dziale Różne rozliczenia.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków ogółem miast na prawach powiatu według działów klasyfikacji budżetowej zostały przedstawione w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze działowej wydatków na wynagrodzenia miast na prawach powiatu przeważają wydatki w działach: Oświata i wychowanie (57,7%), Administracja publiczna (12,9%), Pomoc społeczna (8,3%), Edukacyjna opieka wychowawcza (6,0%) oraz Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (5,4%). Łącznie w tych działach miasta na prawach powiatu zrealizowały 90,3% wszystkich wydatków na wynagrodzenia.

Wydatki na wynagrodzenia miast na prawach powiatu w ważniejszych działach prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	19 902 015	20 861 897	20 671 427	99,1	103,9
w tym:					
Administracja publiczna	2 563 060	2 730 273	2 665 414	97,6	104,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 070 423	1 120 724	1 117 152	99,7	104,4
Oświata i wychowanie	11 619 776	11 980 495	11 924 084	99,5	102,6
Pomoc społeczna	1 571 024	1 727 002	1 708 342	98,9	108,7
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	493 788	523 510	514 454	98,3	104,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	1 181 667	1 247 913	1 240 501	99,4	105,0

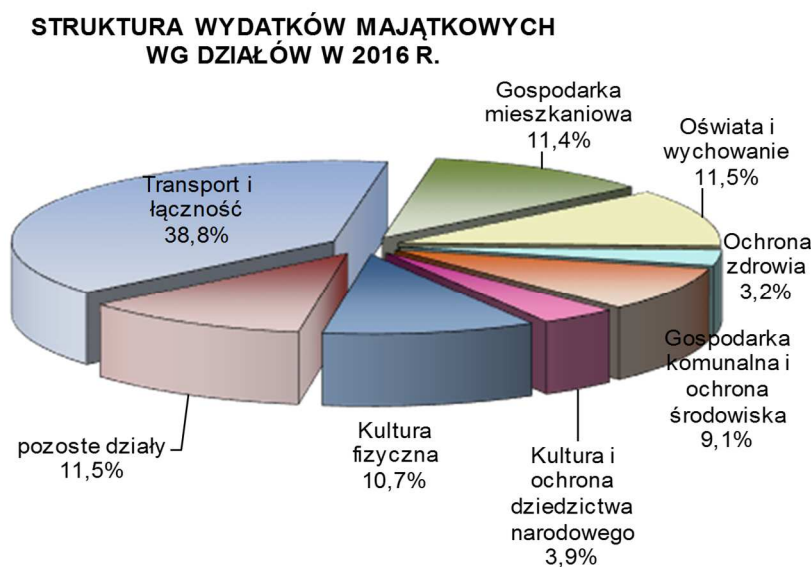
Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. wydatki na wynagrodzenia zostały wykonane w wysokości 20.671.427 tys. zł i były wyższe o 3,9% od wykonanych wydatków na wynagrodzenia w 2015 r.

Najwyższy wzrost wydatków na wynagrodzenia w 2016 r. był w działach: Pomoc społeczna (o 8,7%) oraz Edukacyjna opieka wychowawcza (o 5,0%).

Szczegółowe dane dotyczące wydatków na wynagrodzenia miast na prawach powiatu według działów klasyfikacji budżetowej zostały przedstawione w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.2. Wydatki majątkowe według działów

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

Przeważająca część środków budżetowych przeznaczonych przez miasta na prawach powiatu na wydatki majątkowe dotyczyła działań: Transport i łączność (38,8%), Oświata i wychowanie (11,5%), Gospodarka mieszkaniowa (11,4%), Kultura fizyczna (10,7%), Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (9,1%) oraz Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (3,9%). Łącznie, wydatki majątkowe w tych działach stanowiły 85,4% wszystkich wydatków majątkowych tych jednostek.

Wykonanie wydatków majątkowych w ważniejszych działach prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem w tym:	12 896 574	10 266 959	8 568 554	83,5	66,4
Transport i łączność	6 586 148	4 100 644	3 322 770	81,0	50,5
Gospodarka mieszkaniowa	1 141 622	1 149 282	977 729	85,1	85,6
Oświata i wychowanie	793 806	1 121 273	987 991	88,1	124,5
Ochrona zdrowia	349 948	290 057	270 160	93,1	77,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 260 701	996 010	776 135	77,9	61,6
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	602 189	395 710	332 982	84,1	55,3
Kultura fizyczna	964 188	1 017 633	918 136	90,2	95,2

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Miasta na prawach powiatu w 2016 r. wykonały wydatki majątkowe w wysokości 8.568.554 tys. zł,

Wzrost wydatków majątkowych w miastach na prawach powiatu w 2016 r., w stosunku do 2015 r., wystąpił w dziale Oświata i wychowanie, natomiast w pozostałych istotnych działach wydatki majątkowe zostały zrealizowane w wysokości niższej niż w 2015 r.

W dziale Gospodarka mieszkaniowa wydatki majątkowe zrealizowano w 85,1% planu i dotyczyły w 63,2% gospodarki gruntami i nieruchomościami.

Wydatki majątkowe w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska zrealizowano w 77,9% planu i dotyczyły w 17,2% gospodarki ściekowej i ochrony wód oraz w 16,5% ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu.

W dziale Ochrona zdrowia wydatki majątkowe zrealizowano w 93,1% planu i w 69,5% dotyczyły one szpitali.

W dziale Transport i łączność wydatki majątkowe zostały zrealizowane w 81,0% planu i były przeznaczone na:

- drogi publiczne w miastach na prawach powiatu, które stanowiły 50,3% wydatków majątkowych tego działu,
- drogi publiczne gminne, które stanowiły 25,4% wydatków majątkowych,
- lokalny transport zbiorowy, które stanowiły 14,1% wydatków majątkowych tego działu.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków majątkowych miast na prawach powiatu według działów klasyfikacji budżetowej zostały przedstawione w załączniku do sprawozdania.

2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca

Wydatki ogółem zrealizowane w przeliczeniu na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu, według kierunków ich rozdysponowania, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wydatki wykonane miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	
	2015	2016
1	2	3
Wydatki ogółem z tego:	5 519,04	5 700,61
Wydatki majątkowe	1 019,37	678,97
Wydatki bieżące	4 499,67	5 021,64

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na dzień 31 grudnia 2015 r.

W 2016 r. wydatki miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły średnio 5.700,61 zł i w stosunku do 2015 r. wzrosły o 3,3%, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 11,6%.

Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w mieście na prawach powiatu w 2016 r. o najwyższym wskaźniku ukształtowały się na poziomie 7.905,42 zł tj., 138,7% średnich wydatków, a w mieście na prawach powiatu o najniższym wskaźniku – 3.912,50 zł tj., 68,6% średnich wydatków.

Wydatki miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca według województw ujęte zostały w tablicach załączonych do sprawozdania.

3. Wynik budżetów miast na prawach powiatu

W 2016 r. budżety miast na prawach powiatu zamknęły się zbiorczo nadwyżką w wysokości 2.478.630 tys. zł.

Nadwyżkę budżetową wypracowało 49 miast na prawach powiatu, zaś deficyt wystąpił w 17 miastach na prawach powiatu.

Liczbę miast na prawach powiatu, według relacji wyniku do ich dochodów, przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Relacja wyniku do dochodów miast na prawach powiatu					
	Razem	poniżej 5%	5 - 10%	10 - 15%	15 – 20%	powyżej 20%
1	2	3	4	5	6	7
Miasta na prawach powiatu z nadwyżką budżetową	49	29	16	3	0	1
Miasta na prawach powiatu z deficytem budżetowym	17	15	2	0	0	0

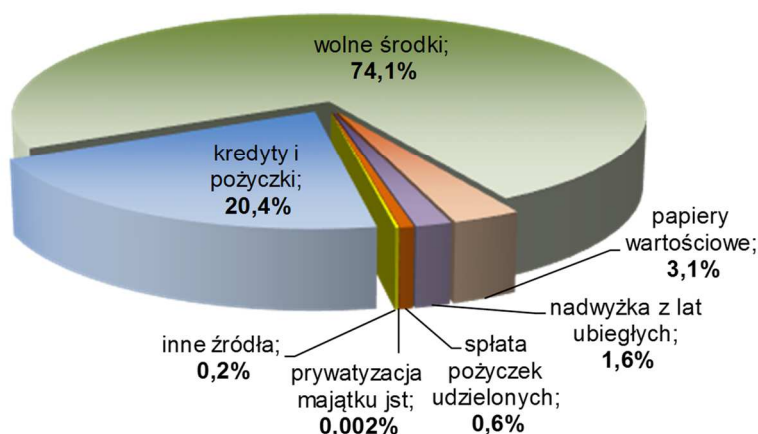
Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W miastach na prawach powiatu, których budżety zamknęły się deficytem budżetowym, wynik w relacji do dochodów ogółem wyniósł poniżej 10,0%.

4. Przychody i rozchody miast na prawach powiatu

Miasta na prawach powiatu w 2016 r. zrealizowały przychody w łącznej wysokości 7.824.698 tys. zł, natomiast rozchody w łącznej kwocie 5.086.578 tys. zł.

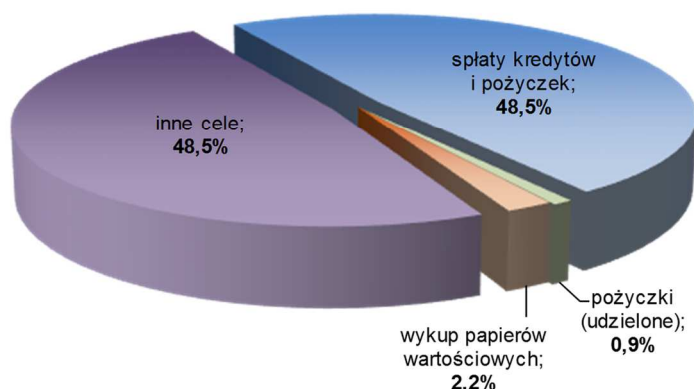
**STRUKTURA PRZYCHODÓW
MIAST NA PRAWACH POWIATU W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w miastach na prawach powiatu 74,1% przychodów ogółem stanowiły przychody z tytułu wolnych środków, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy o finansach publicznych, a 20,4% przychodów ogółem stanowiły przychody z tytułu kredytów i pożyczek. Zgodnie z ww. art., deficyt budżetu jednostka samorządu terytorialnego może sfinansować przychodami pochodzącymi z wolnych środków rozumianych jako nadwyżki środków pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu jednostki samorządu terytorialnego, wynikających z rozliczeń wyemitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek z lat ubiegłych.

**STRUKTURA ROZCHODÓW
MIAST NA PRAWACH POWIATU W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

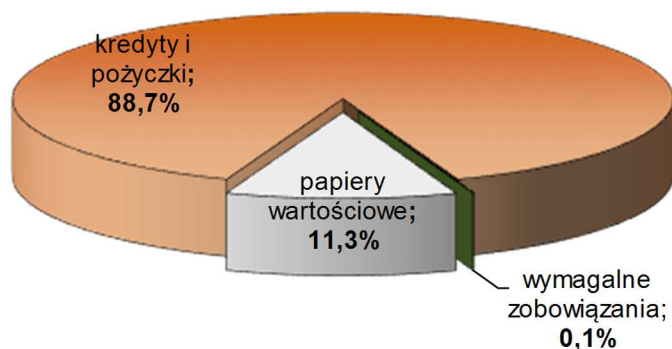
W rozchodach miast na prawach powiatu udział splat kredytów i pożyczek wyniósł 48,5%, wykup papierów wartościowych wyniósł 2,2% rozchodów ogółem.

5. Zobowiązania według tytułów dłużnych miast na prawach powiatu

W 2016 roku zadłużenie ogółem miast na prawach powiatu wyniosło 32.821.721 tys. zł, w porównaniu do roku 2015, było niższe o 1,2%.

W strukturze zobowiązań miast na prawach powiatu w 2016 r. udział kredytów i pożyczek zmniejszył się o 0,6 punktu procentowego.

**STRUKTURA ZOBOWIĄZAŃ MIAST NA PRAWACH
POWIATU W 2016 R.**

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2016 r. (Min. Fin.)

Zobowiązania miast na prawach powiatu według tytułów dłużnych przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	2015	2016	Dynamika (3:2)
	tys. zł		%
1	2	3	4
Zobowiązania według tytułów dłużnych z tego:	33 210 279	32 821 721	98,8
papiery wartościowe	3 553 731	3 696 331	104,0
w tym: długoterminowe	3 553 731	3 696 331	104,0
kredyty i pożyczki	29 631 677	29 097 102	98,2
w tym: długoterminowe	29 600 397	29 069 826	98,2
wymagalne zobowiązania	24 871	28 288	113,7
w tym z tytułu: dostaw towarów i usług	15 441	24 086	156,0

Źródło: Sprawozdanie roczne z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. zobowiązania ogółem wystąpiły we wszystkich miastach na prawach powiatu a udział zadłużenia w dochodach ogółem wynosił 44,1%.

Z łącznej kwoty zobowiązań, na zobowiązania wymagalne przypadało 28.288 tys. zł, tj. 0,1% kwoty zobowiązań ogółem. Zobowiązania wymagalne w 85,1% dotyczyły zobowiązań z tytułu dostaw towarów i usług.

Udział zobowiązań ogółem bez zobowiązań związanych z realizacją programów i projektów z udziałem środków unijnych w dochodach ogółem miast na prawach powiatu w 2016 r. wynosił 41,3%.

Liczba miast na prawach powiatu wg poziomu zadłużenia bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych do wykonanych dochodów tych jednostek

Lata	Liczba jednostek								
	ogółem	zadłużonych	poniżej 10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	powyżej 60%
2015	66	66	2	5	16	11	18	5	9
2016	66	66	2	11	8	20	14	6	5

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., według danych zawartych w uchwałach jednostek samorządu terytorialnego w sprawie wieloletnich prognoz finansowych (stan bazy na 22 listopada 2016 r.), indywidualnego wskaźnika spłaty zadłużenia, określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych, nie spełniało 1 miasto na prawach powiatu.

Z informacji uzyskanych z regionalnych izb obrachunkowych, wg stanu na 31 grudnia 2016 r., wynika, że:

- zobowiązania finansowe, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki

- wykazało 14 miast na prawach powiatu na łączną kwotę 558.915 tys. zł;
- miasta na prawach powiatu nie są zadłużone w instytucjach, które nie będąc bankami wykonują czynności podobne do czynności bankowych.

Szczegółowe dane dotyczące dochodów ogółem miast na prawach powiatu według działów klasyfikacji budżetowej zostały przedstawione w załączniku do sprawozdania.

6. Przychody i koszty samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu

W 2016 r. działalność w formie samorządowego zakładu budżetowego prowadziło 43 miasta na prawach powiatu tj. 65,2% ogółu miast.

Przychody i koszty samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Przychody	1 820 627	1 766 071	1 758 982	99,6	96,6
w tym: dotacje z budżetu	229 248	223 360	222 350	99,5	97,0
Koszty	1 791 041	1 756 034	1 727 043	98,3	96,4
Podatek dochodowy od osób prawnych	11 059	9 459	10 956	115,8	99,1
Wpłaty do budżetu miast na prawach powiatu	6 427	198	11 222	*	174,6

Źródło: Sprawozdania roczne miast na prawach powiatu z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

*wskaźnik powyżej 1.000%

Przychody samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu w 2016 r. wyniosły 1.758.982 tys. zł, w tym dotacje z budżetu stanowiły 222.350 tys. zł.

W stosunku do planu, przychody zrealizowano w 99,6%, a dotacje w 99,5%.

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. przychody samorządowych zakładów budżetowych w miastach na prawach powiatu zmniejszyły się o 3,4%, a dotacje z budżetów miast na prawach powiatu były niższe o 3,0%.

Koszty zakładów budżetowych miast na prawach powiatu wyniosły 1.727.043 tys. zł, stanowiły 98,3% planu i w porównaniu do 2015 r. były niższe o 3,6%.

W 2016 r. samorządowe zakłady budżetowe miast na prawach powiatu dokonały wpłat nadwyżki środków obrotowych w kwocie 11.222 tys. zł wobec planowanej kwoty 198 tys. zł.

Dane ze sprawozdań miast na prawach powiatu za 2016 r. z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych wskazują, że w miastach na prawach powiatu funkcjonują samorządowe zakłady budżetowe realizujące głównie zadania z zakresu gospodarki mieszkaniowej (58,9% przychodów ogółem), kultury fizycznej (16,0% przychodów ogółem), transportu i łączności (16,6% przychodów ogółem), gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (3,4% przychodów ogółem) i działalności usługowej (4,1% przychodów ogółem). Pozostałe zadania – takie jak pomoc społeczna, handel, ochrona zdrowia oraz kultura i ochrona dziedzictwa narodowego obejmują 2,0% ogółu przychodów.

Przychody samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu wg działów:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem w tym:	1 820 627	1 766 071	1 758 982	99,6	96,6
Gospodarka mieszkaniowa	1 058 079	1 025 091	1 035 632	101,0	97,9
Kultura fizyczna	291 181	278 447	291 626	104,7	100,2
Transport i łączność	267 045	291 943	263 880	90,4	98,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	94 423	65 194	60 557	92,9	64,1
Działalność usługowa	72 251	67 875	72 340	106,6	100,1

Źródło: Sprawozdania roczne miast na prawach powiatu z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Analogicznie jak w przychodach najwyższe koszty wystąpiły w zadaniach z zakresu gospodarki mieszkaniowej (59,5% kosztów), kultury fizycznej (16,7% kosztów), transportu i łączności (14,5% kosztów), gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (3,5% kosztów) i działalności usługowej (3,9% kosztów). Pozostałe zadania – takie jak pomoc społeczna, handel, ochrona zdrowia oraz kultura i ochrona dziedzictwa narodowego obejmują 2,0% kosztów.

Koszty samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem w tym:	1 791 041	1 756 034	1 727 043	98,3	96,4
Gospodarka mieszkaniowa	1 044 744	1 023 064	1 026 945	100,4	98,3
Kultura fizyczna	285 192	278 241	288 420	103,7	101,1
Transport i łączność	261 389	285 831	249 645	87,3	95,5
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	94 514	64 813	59 647	92,0	63,1
Działalność usługowa	68 209	66 847	68 043	101,8	99,8

Źródło: Sprawozdania roczne miast na prawach powiatu z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Stan środków obrotowych samorządowych zakładów budżetowych miast na prawach powiatu zwiększył się z 39.197 tys. zł na początku roku do 48.815 tys. zł na koniec 2016 r. tj. o 24,5%.

7. Wydzielony rachunek dochodów jednostek budżetowych miast na prawach powiatu

Wydzielone rachunki dochodów, o których mowa w art. 223 ust.1 ustawy o finansach publicznych, prowadziło w 2016 r. 49 miast na prawach powiatu co stanowi 74,2% ogółu miast na prawach powiatu.

W ramach ww. rachunku miasta na prawach powiatu zrealizowały w 2016 r. dochody w wysokości 590.730 tys. zł. W stosunku do planu zostały one wykonane w 80,1%.

Dochody i wydatki na rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	590 953	737 945	590 730	80,1	100,0
Wydatki	589 823	738 676	589 911	79,9	100,0
w tym: wpłaty do budżetu	6 501	2 077	8 033	386,7	123,6

Źródło: Sprawozdania roczne miast na prawach powiatu z wykonania dochodów i wydatków na rachunku z art. 223 ust.1 za 2015 r. i 2016 rok (Min. Fin.).

Zrealizowane wydatki wyniosły 589.911 tys. zł i były niższe o 20,1% niż planowano.

Natomiast wpłaty do budżetu były wyższe od planowanych prawie czterokrotnie.

Stan środków pieniężnych na wydzielonych rachunkach dochodów zwiększył się z 6.414 tys. zł na początek 2016 roku do 7.233 tys. zł na koniec roku (12,8%).

V. Wykonanie budżetów województw

W 2016 r. województwa zrealizowały dochody ogółem w wysokości 13.505.630 tys. zł, a wydatki w wysokości 12.617.385 tys. zł.

Budżety województw zamknęły się nadwyżką w wysokości 888.245 tys. zł, przy planowanym deficycie w wysokości 179.489 tys. zł.

Wykonanie budżetów województw w 2016 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	17 110 134	13 826 603	13 505 630	97,7	78,9
Wydatki	17 202 651	14 006 091	12 617 385	90,1	73,4
Wynik	- 92 518	- 179 489	888 245	-	-

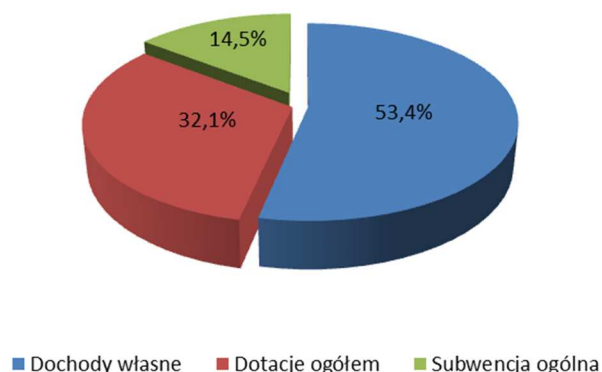
Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

1. Dochody województw

1.1. Struktura dochodów

W 2016 r. w strukturze dochodów ogółem województw dochody własne stanowiły 53,4%, dotacje – 32,1%, a subwencja ogólna – 14,5%.

STRUKTURA DOCHODÓW WOJEWÓDZTW W 2016 R.

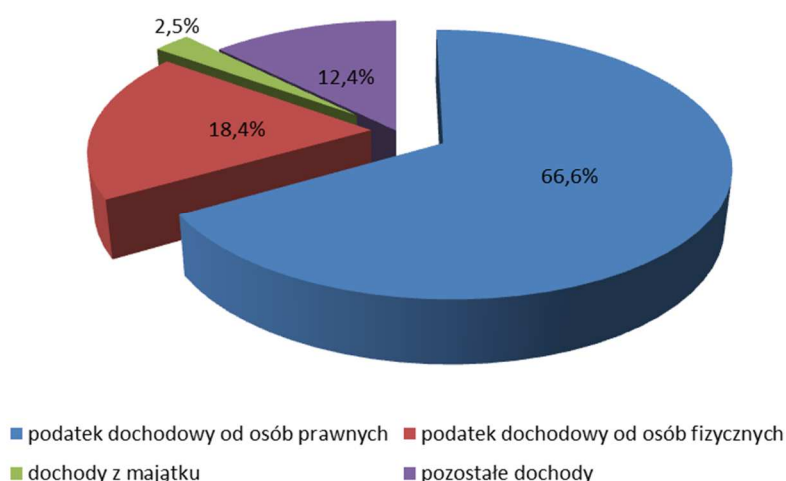

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W porównaniu do 2015 r. zmniejszył się udział dotacji o 14,4 punktu procentowego; zwiększył się natomiast udział dochodów własnych – o 11,6 punktu procentowego i subwencji o 2,9 punktu procentowego.

STRUKTURA DOCHODÓW WŁASNYCH WOJEWÓDZTW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze dochodów własnych w 2016 r. dominującym źródłem dochodów był udział we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych (66,6%). Udział tego źródła dochodu w dochodach własnych, w porównaniu do 2015 r., zwiększył się o 2,8 punktu procentowego.

1.2. Dochody według źródeł pochodzenia

Dochody własne zrealizowane zostały w wysokości 7.205.369 tys. zł; plan dochodów własnych zrealizowano w 102,5%.

Wykonanie, dynamikę oraz strukturę dochodów zrealizowanych przez województwa w 2016 r. według źródeł ich pochodzenia prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
DOCHODY OGÓŁEM, z tego:	17 110 134	13 826 603	13 505 630	97,7	100,0	78,9
Dochody własne, z tego:	7 154 995	7 032 389	7 205 369	102,5	53,4	100,7
podatek dochodowy od osób prawnych	4 563 796	4 673 964	4 802 112	102,7	35,6	105,2
podatek dochodowy od osób fizycznych	1 230 445	1 291 371	1 324 387	102,6	9,8	107,6
dochody z majątku	163 250	213 251	182 162	85,4	1,3	111,6
pozostałe dochody	1 197 503	853 803	896 708	105,0	6,6	74,9

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Dotacje ogółem, z tego:	7 962 024	4 829 380	4 335 330	89,8	32,1	54,5
Dotacje celowe	2 783 871	1 969 977	1 855 944	94,2	13,7	66,7
Przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich	5 178 153	2 859 403	2 479 386	86,7	18,4	47,9
Subwencja ogólna	1 993 115	1 964 834	1 964 932	100,0	14,5	98,6

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Istotnym źródłem dochodów własnych były udziały we wpływach z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (66,6% dochodów własnych), których plan został wykonany w 102,7%, a wykonanie było wyższe o 5,2%, w porównaniu do 2015 r.

Drugim istotnym źródłem dochodów własnych były udziały we wpływach z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (18,4%).

W 2016 r. na rachunki województw przekazane zostały udziały we wpływach z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w łącznej wysokości 1.324.387 tys. zł, tj. o 7,6% wyższej niż w 2015 r.

1.2.1. Subwencja ogólna

W roku 2016, według danych Ministerstwa Finansów, na rachunki województw zostały przekazane środki z tytułu subwencji ogólnej w łącznej wysokości 1.937.670 tys. zł, z tego:

- część oświatowa w wysokości - 646.743 tys. zł,
- część regionalna w wysokości - 317.842 tys. zł,
- część wyrównawcza w wysokości - 973.085 tys. zł.

Zgodnie z art. 24 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, część wyrównawcza subwencji ogólnej dla województw składa się z kwoty podstawowej i z kwoty uzupełniającej.

Kwotę podstawową części wyrównawczej subwencji ogólnej otrzymały województwa, w których dochód podatkowy na jednego mieszkańca w województwie był niższy od średniego dochodu podatkowego w przeliczeniu na jednego mieszkańca wszystkich województw.

Kwotę uzupełniającą części wyrównawczej subwencji ogólnej otrzymały województwa niedokonujące wpłat do budżetu państwa, w których liczba mieszkańców nie przekraczała 3 milionów.

W 2016 r. część wyrównawcza subwencji ogólnej dla danego województwa nie mogła być wyższa niż różnica pomiędzy kwotą ustaloną jako iloczyn 125% wskaźnika dochodów podatkowych wszystkich województw i liczby mieszkańców województwa a dochodami podatkowymi tego województwa za 2014 r.

Część wyrównawcza subwencji ogólnej dla województw na 2016 r., w porównaniu do kwoty tej części subwencji ogólnej na 2015 r., była wyższa o 2,5%. Było to wynikiem zwiększenia kwoty podstawowej, której wysokość uzależniona jest od relacji między dochodami podatkowymi na jednego mieszkańca w poszczególnych województwach a średnimi dochodami podatkowymi na jednego mieszkańca obliczonymi dla wszystkich województw oraz zwiększenia kwoty uzupełniającej, której wysokość uzależniona jest od średnich dochodów podatkowych na jednego mieszkańca.

Średnie dochody podatkowe na jednego mieszkańca wszystkich województw na 2016 r., w wysokości 137,78 zł, zwiększyły się o 3,7%, w porównaniu do analogicznych dochodów na 2015 r., które wynosiły 132,90 zł.

W 2016 r. kwotę uzupełniającą części wyrównawczej subwencji ogólnej otrzymały województwa, w których wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w województwie był niższy od 125% wskaźnika dochodów podatkowych wszystkich województw oraz liczba mieszkańców nie przekraczała 3 milionów.

W 2016 r. część wyrównawczą otrzymało 14 województw.

W 2016 r. podziału części regionalnej subwencji ogólnej między 15 województw dokonano według zasad określonych w art. 70b ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, tj.:

- kwotę stanowiącą 52% części regionalnej - między województwa, w których stopa bezrobocia była wyższa niż 110% średniej stopy bezrobocia w kraju,
- kwotę stanowiącą 48% części regionalnej - między województwa, w których dochody podatkowe za 2014 r., powiększone o część wyrównawczą subwencji ogólnej i kwotę części regionalnej subwencji ogólnej, wyliczoną z zastosowaniem przeliczeniowej liczby bezrobotnych (w przeliczeniu na jednego mieszkańca), były niższe od 125% wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich województw.

Wydatki przeznaczone w 2016 r. na część regionalną subwencji ogólnej stanowiły 98,1% analogicznych wydatków w 2015 r. Niższe wykonanie tych wydatków było wynikiem zmniejszenia, w porównaniu do 2015 r., kwoty wpłat do budżetu państwa dokonanych przez województwa o dochodach przekraczających 125% średnich dochodów podatkowych (w 2016 r. było to województwo mazowieckie) z przeznaczeniem na część regionalną subwencji dla województw.

Wydatki budżetu państwa z tytułu subwencji ogólnej dla województw zostały zrealizowane w pełnej wysokości środków zaplanowanych na 2016 r.

Ponadto, w 2016 r. dla 12 województw przyznano środki z rezerwy subwencji, o której mowa w art. 26 ust. 1 pkt 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, na dofinansowanie inwestycji na drogach publicznych wojewódzkich. Środki, w łącznej wysokości 27.262 tys. zł, zostały przekazane województwom przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych zgodnie z kryteriami podziału rezerwy ustalonymi z ministrem właściwym do spraw transportu oraz stroną samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego

Jednocześnie na podstawie art. 70c ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego utworzono w 2016 r. w budżecie państwa rezerwę celową przeznaczoną na dofinansowanie budowy, przebudowy, remontu, utrzymania, ochrony dróg wojewódzkich i zarządzania tymi drogami. Rezerwa ta na 2016 r. wyniosła 210.000 tys. zł. Wysokość dotacji dla poszczególnych województw była uzależniona od powierzchni dróg w danym województwie w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Dotacje te w 2016 r. otrzymało 12 województw.

Należy zaznaczyć, że mimo zmniejszenia kwoty wpłat województw do budżetu państwa z przeznaczeniem na część regionalną subwencji ogólnej, dochody żadnego z województw uzyskane z tytułu subwencji ogólnej i uzupełnione środkami rezerwy celowej, o której mowa wyżej, nie były niższe od dochodów, jakie uzyskiwałyby województwa z tytułu części wyrównawczej i regionalnej subwencji ogólnej, ustalonych na podstawie przepisów przed wprowadzeniem zmian, tj. obowiązujących do końca 2014 r.

1.2.2. Część oświatowa subwencji ogólnej i dotacje na zadania oświatowe

Zgodnie z algorytmem podziału części oświatowej subwencji ogólnej, na finansowanie zadań oświatowych, prowadzonych przez województwa w 2016 roku, przekazana została kwota 645.815 tys. zł.

Dodatkowo zgodnie z "Kryteriami podziału 0,4% rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016", przyjętymi przez Zespół ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, zostały rozdysponowane dla poszczególnych województw środki w wysokości 928 tys. zł (0,6% łącznej kwoty wymienionej rezerwy).

Środki rezerwy zostały przeznaczone na:

- 1) korekty kwot części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 z tytułu błędów statystycznych popełnionych przez kuratoria oświaty przy agregowaniu danych systemu informacji oświatowej oraz błędów powstałych w Ministerstwie Edukacji Narodowej przy agregowaniu oraz weryfikacji danych zgromadzonych w systemie informacji oświatowej – w kwocie 22 tys. zł,
- 2) dofinansowanie kosztów związanych z wypłatą odpraw dla nauczycieli zwalnianych w trybie art. 20 ustawy - Karta Nauczyciela, a także dla nauczycieli przechodzących na emeryturę na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela – w kwocie 828 tys. zł,
- 3) dofinansowanie jednostek samorządu terytorialnego doposażenia szkół i placówek w zakresie:
  - a) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych do pomieszczeń w szkołach rozpoczynających kształcenie w zawodach, w których szkoły te dotychczas nie prowadziły kształcenia, w tym do przeprowadzania egzaminów praktycznych potwierdzających kwalifikacje w szkołach rozpoczynających kształcenie w roku 2016,
  - b) szkolnych gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej lub gabinetów stomatologicznych w tych szkołach/placówkach, które mają zagwarantowane godziny płatne przez NFZ dla pielęgniarek bądź lekarzy,
  - c) sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych pomieszczeń dydaktycznych w nowo wybudowanych obiektach szkół i placówek oświatowych, w tym zakupu sprzętu komputerowego (dotyczyło to również obiektów oddanych w miesiącach VIII-XII roku poprzedniego - dofinansowanie było możliwe w przypadku nabywanego sprzętu i pomocy dydaktycznych do budynków oddanych w miesiącach VIII-XII roku 2015),
  - d) pomocy dydaktycznych dla szkół podstawowych ogólnodostępnych w celu podnoszenia jakości udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych

– w kwocie 55 tys. zł,

- 4) inne zadania o jednorazowym charakterze, nie uwzględnione w części oświatowej subwencji ogólnej na rok 2016 – w kwocie 23 tys. zł.

Na rachunki województw, według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r., przekazane zostały środki z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej w łącznej kwocie 646.743 tys. zł.

Z przeprowadzonej analizy danych ze sprawozdań województw wynika, że wydatki wykonane w 2016 r. na zadania bieżące w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza w relacji do otrzymanych przez województwa dochodów z tytułu subwencji i dotacji na zadania bieżące stanowiły średnio 119,2%.

W 2016 r. województwa ze środków części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji na zadania bieżące finansowały 83,9 % wydatków przeznaczonych na realizację subwencionowanych zadań bieżących w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza. Zgodnie z art. 5a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 z późn. zm.) środki niezbędne na realizację zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie przedszkoli, szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego są ich zadaniami własnymi. Zatem na ich finansowanie województwa przeznaczają dochody własne oraz subwencję ogólną i dotacje celowe z budżetu państwa. Subwencja ogólna (w tym jej część oświatowa) jest więc jedną z form uzupełniania dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja przez województwa wydatków bieżących w działach Oświata i wychowanie oraz Edukacyjna opieka wychowawcza w 2016 r. kształtowała się średnio na poziomie 96,4% ustalonego przez nie planu. Wydatki majątkowe kształtowały się na poziomie 67,8% planu.

1.2.3. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich

W 2016 r. samorządy województw zrealizowały dochody z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich* - w wysokości 4.335.330 tys. zł, z tego:

- dotacje z budżetu państwa na zadania bieżące:

---

* w tej grupie dotacji zostały ujęte również dotacje rozwojowe, przekazane do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

- własne, finansowane z dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
  - pozostałe własne,
  - z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
  - realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej
- zostały zrealizowane w wysokości 2.125.815 tys. zł,
- dotacje z budżetu państwa na zadania inwestycyjne:
    - własne, finansowane z dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich,
    - pozostałe zadania własne,
    - z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami,
    - realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej

zostały zrealizowane w wysokości 1.960.487 tys. zł,
  - dotacje celowe na zadania bieżące, wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowane zostały w wysokości 52.516 tys. zł,
  - dotacje celowe na zadania inwestycyjne, wykonywane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zrealizowane zostały w wysokości 10.671 tys. zł,
  - dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na zadania bieżące zrealizowane zostały w wysokości 36.895 tys. zł,
  - dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na zadania inwestycyjne zrealizowane zostały w wysokości 58.434 tys. zł,
  - dotacje z funduszy celowych na zadania bieżące zrealizowane zostały w wysokości 53.115 tys. zł,
  - dotacje z funduszy celowych na zadania inwestycyjne zrealizowane zostały w wysokości 37.397 tys. zł.

Z ogólnej kwoty zrealizowanych dotacji w wysokości 4.335.330 tys. zł, na dotacje na zadania bieżące przypadała kwota 2.268.341 tys. zł, a na zadania inwestycyjne 2.066.989 tys. zł. W strukturze zrealizowanych przez województwa dochodów ogółem, dotacje ogółem stanowiły 32,1% z tego:

- dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich 18,3%,
- pozostałe dotacje celowe 13,8%.

Niższa realizacja dochodów z tytułu dotacji, w tym z dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich ze środków europejskich w 2016 r., w porównaniu z 2015 r., wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

Wykonanie dotacji oraz płatności z budżetu środków europejskich przedstawia poniższa tabela:

tablica:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015 r.		Wykonanie 2016 r.		4:2	5:3
	Ogółem	w tym: bieżące	Ogółem	w tym: bieżące		
	tys. zł		tys. zł			
1	2	3	4	5	6	7
Dotacje ogółem, z tego:	7 962 024	2 666 205	4 335 330	2 268 341	54,5	85,1
- przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich *	5 178 153	1 146 699	2 479 386	822 029	47,9	71,7
- na zadania z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	1 558 859	1 139 604	1 317 879	1 091 567	84,5	95,8
- na zadania własne	514 098	259 742	288 334	211 545	56,1	81,4
- na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	1 022	1 022	703	674	68,8	65,9
- na zadania realizowane na podstawie porozumień między jedn. samorządu terytorialnego	511 736	45 521	63 187	52 516	12,3	115,4
- na zadania własne, na które województwa otrzymały dotacje z tytułu pomocy finansowej	80 381	31 196	95 329	36 895	118,6	118,3
- z funduszy celowych	117 775	42 421	90 512	53 115	76,9	125,2

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

* w pozycji tej zostały ujęte również dotacje rozwojowe przekazane województwom do dnia 31 grudnia 2010 r. i podlegające rozliczeniu w 2016 r.

Z danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że ogółem dotacje dla samorządów województw w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., były niższe. Niższe wykonanie dotacji na zadania realizowane przez województwa w 2016 r., w porównaniu do 2015 r., wynikają z mniejszych dotacji na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego, dotacji przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich, dotacji na zadania własne, na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej i otrzymanych z funduszy celowych.

Wzrost dotacji wystąpił z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego.

1.2.4. Dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich

W 2016 r. dochody samorządów województw z tytułu dotacji celowych przekazywanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich, zostały wykonane w wysokości 2.479.386 tys. zł.

Wysokość dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich na zadania własne, według wybranych działów przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015 r.	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dotacje ogółem, w tym:	5 178 153	2 859 403	2 479 386	86,7	47,9	1 017 989	822 028	80,8
Rolnictwo i łowiectwo	61 089	127 207	80 847	63,6	132,3	90 121	75 835	84,1
Rybołówstwo i rybactwo	13 331	15 278	11 264	73,7	84,5	15 093	11 208	74,3
Przetwórstwo przemysłowe	18 332	831	587	70,6	3,2	778	534	68,6
Transport i łączność	871 048	196 608	227 773	115,9	26,1	3 238	5 945	183,6
Turystyka	226 950	19 867	23 392	117,7	10,3	459	463	100,7
Działalność usługowa	13 089	10 038	5 982	59,6	45,7	1 132	1 116	98,6
Informatyka	435 081	9 892	10 362	104,7	2,4	5 355	5 783	108,0

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015 r.	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	4:3	4:2	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	8:7
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Administracja publiczna	149 030	77 852	55 325	71,1	37,1	67 519	45 709	67,7
Różne rozliczenia	3 250 213	2 287 862	1 965 250	85,9	60,5	764 469	620 371	81,2
Oświata i wychowanie	6 253	7 957	8 108	101,9	129,7	4 496	4 565	101,5
Ochrona zdrowia	581	28 031	27 156	96,9	4675,6	949	434	45,7
Pomoc społeczna	2 727	974	942	96,7	34,5	974	942	96,7
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	107 727	54 028	42 704	79,0	39,6	53 411	42 220	79,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	0	10 375	10 469	100,9	-	0	94	-
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	4 102	2 200	2 189	99,5	53,4	0	0	100,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. z ogólnej kwoty dotacji celowych przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich, 33,1% środków przekazano na realizację Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013 (820,193 tys. zł), dla których samorząd województwa jest Instytucją Zarządzającą, na Regionalne Programy Operacyjne 2014-2020 (542.315 tys. zł), dla których samorząd województwa jest Instytucją Zarządzającą w zakresie wydatków finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i współfinansowania krajowego oraz na Regionalne Programy Operacyjne 2014-2020 (529.081 tys. zł), dla których samorząd województwa jest Instytucją Zarządzającą w zakresie wydatków finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i współfinansowania krajowego.

Pozostała część tych dotacji została przekazana głównie na zadania z zakresu transportu i łączności (227.773 tys. zł, tj. 9,2%), rolnictwa i łowiectwa (80.847 tys. zł, tj. 3,3%), administracji publicznej (55.325 tys. zł, tj. 2,2%) oraz wojewódzkie urzędy pracy (42.001 tys. zł, tj. 1,7%).

Dotacje na zadania z zakresu transportu i łączności zostały przeznaczone w 53,3% na drogi publiczne wojewódzkie, w 35,2% na krajowe pasażerskie przewozy kolejowe, w 7,3% na realizację zadań związanych z infrastrukturą kolejową oraz w 3,9% na realizację zadań związanych z infrastrukturą telekomunikacyjną.

1.2.5. Dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami

W 2016 r. samorządy województw wykazały dochody z tytułu dotacji celowych z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, w wysokości 1.317.879 tys. zł.

Wysokość dotacji celowych przekazanych z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, według ważniejszych działów, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015 r.	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)	Plan (po zmianach) 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	Wskaźnik (8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	1 558 859	1 376 946	1 317 879	95,7	84,5	1 142 996	1 091 567	95,5
Rolnictwo i łowiectwo	822 102	605 349	594 066	98,1	72,3	382 053	377 841	98,9
Transport i łączność	644 839	668 839	622 562	93,1	96,5	668 839	622 562	93,1
Działalność usługowa	8 809	10 342	10 146	98,1	115,2	8 298	8 153	98,3
Administracja publiczna	18 387	19 842	19 800	99,8	107,7	19 842	19 800	99,8
Ochrona zdrowia	4 557	9 651	8 926	92,5	195,9	1 076	865	80,4
Pomoc społeczna	57 413	60 879	60 609	99,6	105,6	60 844	60 575	99,6
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 522	875	708	80,9	46,5	875	708	80,9

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami były nieznacznie niższe. W dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska niższe wykonanie dotacji wynika głównie z niższego poziomu dotacji przeznaczonych na realizację zadań związanych z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych. Natomiast, wzrost dotacji odnotowano w dziale Ochrona zdrowia, Działalność usługowa, Administracja publiczna i Pomoc społeczna.

Udział dotacji celowych na zadania bieżące i inwestycyjne w dotacjach na zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez województwa w 2016 r. oraz strukturę tych dotacji przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział dotacji celowych		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem, z tego:	100,0	100,0	100,0	100,0	82,8	17,2
Rolnictwo i łowiectwo	45,1	34,6	95,5	100,0	63,6	36,4
Transport i łączność	47,2	57,0	0,0	100,0	100,0	0,0
Działalność usługowa	0,7	0,8	0,9	100,0	80,4	19,6
Administracja publiczna	1,5	1,8	0,0	100,0	100,0	0,0
Ochrona zdrowia	0,7	0,1	3,6	100,0	9,7	90,3
Pomoc społeczna	4,6	5,5	0,0	100,0	99,9	0,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,1	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0
Pozostałe działy	0,1	0,1	0,0	100,0	100,0	0,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w strukturze dotacji na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, w porównaniu do 2015 r., zwiększył się udział dotacji przeznaczonych na wykonywanie zadań bieżących o 9,7 punktu procentowego.

W przekazanych w 2016 r. dotacjach celowych z budżetu państwa na realizację bieżących zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, dominującą pozycję stanowiły dotacje w dziale Transport i łączność – 47,2% i dziale Rolnictwo i łowiectwo – 45,1%.

W 2016 r. dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami w dziale Rolnictwo i łowiectwo zostały przeznaczone w 63,5% na utrzymanie urządzeń melioracji wodnych podstawowych, 34,8% na usuwanie skutków klęsk żywiołowych i odszkodowania za szkody wyrządzone w uprawach rolnych przez zwierzęta łowne oraz wypłatę zobowiązań wynikających z wyroków i postanowień sądowych i ugód. Pozostałe 1,7% kwoty dotacji przeznaczono na prace geodezyjno-urzędnicze na potrzeby rolnictwa oraz na pozostałą działalność.

W dziale Transport i łączność - 99,8% kwoty dotacji przeznaczono na krajowe pasażerskie przewozy autobusowe. Środki przeznaczono dla przewoźników wykonujących krajowe autobusowe przewozy pasażerskie na finansowanie ustawowych uprawnień do przewozów ulgowych oraz na zadania wynikające z ustawy o przewozie towarów niebezpiecznych.

Ponadto, samorządy województw realizowały zadania z zakresu administracji rządowej w działach:

- Pomoc społeczna - były to wydatki związane z realizacją świadczenia wychowawczego wynikającego z ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”) – związanego z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego (10,6%), świadczeń rodzinnych wynikających z ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, świadczenia z funduszu alimentacyjnego wynikającego z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz zasiłku dla opiekuna wynikającego z ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów związanych z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego (37,4%) oraz funkcjonowaniem ośrodków adopcyjnych, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (52,0%),
- Ochrona zdrowia – były to głównie wydatki na realizację zadań związanych z ratownictwem medycznym (90,3%) i płaceniem składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczeniem dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego (3,8%),
- Administracja publiczna - 95,7% dotacji w tym dziale przeznaczono na realizację zadań z zakresu administracji rządowej, w tym m.in. na prowadzenie ewidencji zaszeregowania obiektów hotelarskich, udzielanie koncesji na poszukiwanie, rozpoznawanie lub wydobywanie kopalin podstawowych i pospolitych, finansowanie działalności komisji przeprowadzających egzamin na przewoźnika górskiego, finansowania projektów wyłonionych w drodze konkursu „Polska Pomoc Rozwojowa”.

Łącznie, dla wyżej wymienionych działów przekazano dotacje w kwocie 1.305.962 tys. zł.

Pozostałe dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez województwa, tj. 11.917 tys. zł, przeznaczone były m. in. na finansowanie zadań z zakresu działalności usługowej dotyczących prowadzenia ośrodków dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej, nieinwestycyjnych prac geodezyjno-kartograficznych, usuwania skutków klęsk żywiołowych oraz zadań w zakresie gospodarki komunalnej i ochrony środowiska związanych z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu, zmniejszeniem hałasu i wibracji, usuwaniem skutków klęsk żywiołowych, wojewódzkie urzędy pracy oraz szkoły podstawowe specjalne i gimnazja specjalne.

Przekazane w 2016 r. samorządom województw dotacje na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami stanowiły 30,4% dotacji ogółem przekazanych tym jednostkom. W 2016 r., w porównaniu do roku 2015, udział dotacji na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami w dotacjach ogółem był wyższy o 10,8 punktu procentowego.

1.2.6. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych

W 2016 r. dochody samorządów województw z tytułu dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych zrealizowane zostały w wysokości 288.334 tys. zł.

Dotacje te, w strukturze dochodów ogółem województw, stanowiły 2,1%.

Dotacje dla województw na zadania własne, w porównaniu do 2015 r., były niższe o 43,9%.

Było to spowodowane głównie przekazaniem niższych kwot dotacji w dziale:

- Transport i łączność, przeznaczonych głównie na zadania związane z dofinansowaniem budowy, przebudowy, remontu, utrzymania, ochrony i zarządzania drogami wojewódzkimi, na zadania związane z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych na drogach wojewódzkich oraz na zakup i modernizację kolejowych pojazdów szynowych służących do przewozów pasażerskich wykonywanych na podstawie umów o świadczenie usług publicznych w trybie art. 38 ust. 6 ustawy o transporcie kolejowym, w związku z zakończeniem dofinansowania tego zadania ze środków budżetu państwa w roku 2015,
- Ochrona zdrowia, przeznaczonych głównie na finansowanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku lub stypendium, w związku ze zmniejszeniem się liczby osób, za które składka zdrowotna finansowana jest z budżetu państwa, oraz na inwestycje w szpitalach ogólnych, realizowane jako działania z zakresu polityki rozwoju finansowane na podstawie art. 20a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju – w związku ze zmianą harmonogramów rzeczowo-finansowych zadań i opóźnień w ich realizacji.

Wysokość dotacji celowych z budżetu państwa na realizację zadań własnych w 2015 r. i 2016 r., według ważniejszych działów przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:	514 098	295 074	288 334	97,7	56,1	211 663	211 544	99,9
Transport i łączność	390 672	224 038	224 025	100,0	57,3	188 297	188 297	100,0
Administracja publiczna	760	782	751	96,0	98,8	782	751	96,0
Ochrona zdrowia	94 350	45 512	39 233	86,2	41,6	0	0	-
Pomoc społeczna	6 983	2 925	2 894	98,9	41,4	2 925	2 894	98,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 071	2 017	1 691	83,8	81,6	0	0	-

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym: na zadania bieżące		
	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (8:7)
	tys. zł			%%	%%	tys. zł		%%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	18 795	19 451	19 394	99,7	103,2	19 311	19 255	99,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Udział dotacji celowych bieżących i inwestycyjnych w dotacjach na zadania własne realizowane przez województwa w 2016 r. oraz strukturę dotacji przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Struktura			Udział		
	Ogółem	z tego na zadania:		Ogółem	z tego na zadania:	
		bieżące	inwestycyjne		bieżące	inwestycyjne
	%%			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem z tego:	100,0	100,0	100,0	100,0	73,4	26,6
Transport i łączność	77,7	89,0	46,5	100,0	84,1	15,9
Administracja publiczna	0,3	0,4	0,0	100,0	100,0	0,0
Ochrona zdrowia	13,6	0,0	51,1	100,0	0,0	100,0
Pomoc społeczna	1,0	1,3	0,0	100,0	100,0	0,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,6	0,0	2,2	100,0	0,0	100,0
Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	6,7	9,1	0,2	100,0	99,3	0,7
Pozostałe działy	0,1	0,2	0,0	100,0	100,0	0,0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze zrealizowanych dotacji celowych na zadania własne samorządów województw dominowały dotacje w działach: Transport i łączność, Ochrona zdrowia i Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody. Łącznie, na finansowanie zadań realizowanych w tych działach, przekazano dotacje w kwocie 282.651 tys. zł.

W 2016 r. w strukturze dochodów z tytułu dotacji celowych na realizację zadań własnych, w porównaniu do 2015 r., zwiększył się udział dotacji przeznaczonych na realizację bieżących zadań własnych o 22,9 punktu procentowego.

Dotacje z budżetu państwa na dofinansowanie bieżących zadań własnych samorządów województw przeznaczone były między innymi na dofinansowanie zadań w działach:

- Transport i łączność – 188.297 tys. zł, które wykorzystano przy realizacji zadań na dofinansowanie budowy, przebudowy, remontu, utrzymania, ochrony i zarządzania drogami wojewódzkimi,
- Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody - 19.255 tys. zł, na realizację zadań w parkach krajobrazowych,
- Pomoc społeczna – 2.894 tys. zł, które przeznaczono na domy pomocy społecznej (91,9%) i realizację zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (8,1%).

Łącznie, na wyżej omówione cele, z budżetu państwa przekazano dotacje w kwocie 210.446 tys. zł.

W 2016 r. dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie inwestycji własnych województw zrealizowano w wysokości 76.789 tys. zł. Dotacje te, w porównaniu do 2015 r., były niższe o 70,5%.

Było to spowodowane głównie przekazaniem niższych kwot dotacji w dziale:

- Transport i łączność, przeznaczonych głównie na zadania związane z dofinansowaniem budowy, przebudowy, remontu, utrzymania, ochrony i zarządzania drogami wojewódzkimi oraz na zakup i modernizację kolejowych pojazdów szynowych służących do przewozów pasażerskich wykonywanych na podstawie umów o świadczenie usług publicznych w trybie art. 38 ust. 6 ustawy o transporcie kolejowym, w związku z zakończeniem dofinansowania tego zadania ze środków budżetu państwa w 2015 r.,
- Ochrona zdrowia, przeznaczonych głównie na inwestycje w szpitalach ogólnych, realizowane jako działania z zakresu polityki rozwoju finansowane na podstawie art. 20a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju – w związku ze zmianą harmonogramów rzeczowo-finansowych zadań i opóźnień w ich realizacji.

Wśród dotacji celowych z budżetu państwa na inwestycje własne samorządów województw w 2016 r., środki były przeznaczone na inwestycje realizowane w ramach działów:

- Transport i łączność (35.728 tys. zł), z tego głównie na realizację zadań na drogach wojewódzkich (64,9%) i usuwanie skutków klęsk żywiołowych (35,1%),
- Ochrona zdrowia (39.233 tys. zł), głównie na inwestycje w szpitalach wojewódzkich i lecznictwo psychiatryczne,

- Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (1.691 tys. zł), na usuwanie skutków klęsk żywiołowych,
- Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody - 138 tys. zł, na realizację zadań w parkach krajobrazowych.

1.2.7. Pozostałe dotacje celowe

Przekazane w 2016 r. dotacje na realizację przez samorządy województw zadań na podstawie porozumień z organami administracji rządowej oraz z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, dotacje z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego, jak również dotacje z funduszy celowych, wyniosły łącznie 249.731 tys. zł.

W 2016 r. pozostałe dotacje w strukturze zrealizowanych dochodów ogółem stanowiły 1,8%.

W grupie pozostałych dotacji celowych, największą pozycję (38,2%) stanowiły dotacje z tytułu pomocy finansowej między jednostkami samorządu terytorialnego. Wyniosły one 95.329 tys. zł, z tego na zadania bieżące – 36.895 tys. zł, a na zadania inwestycyjne – 58.434 tys. zł.

Najwięcej środków w ramach pomocy finansowej udzielonej między jednostkami samorządu terytorialnego – 80,4% przekazano na realizację zadań w dziale Transport i łączność i 10,5% w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

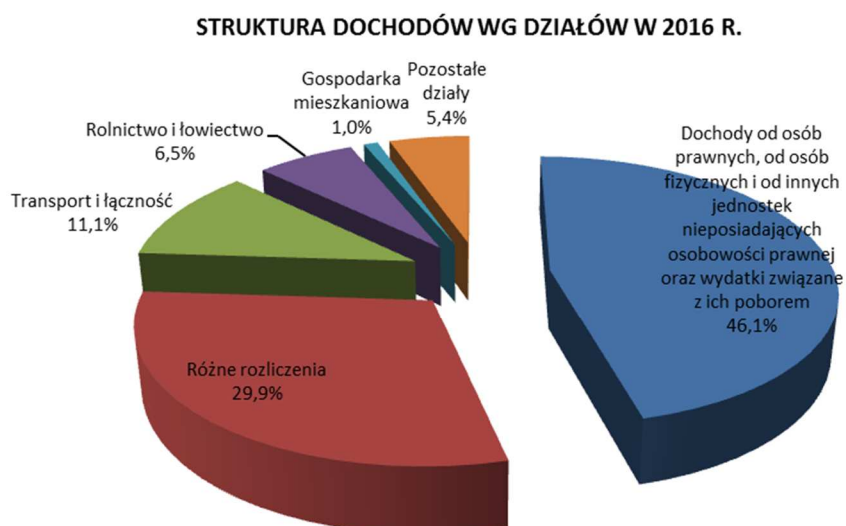
Dotacje celowe otrzymane z funduszy celowych wyniosły 90.512 tys. zł, z tego na zadania bieżące 58,7%, a na zadania inwestycyjne 41,3% tych dotacji. Dotacje na inwestycje w 85,3% były przeznaczone na krajowe pasażerskie przewozy kolejowe, w 6,7% na licea ogólnokształcące, w 4,3% na specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i w 3,7% na zadania z zakresu parków krajobrazowych.

Dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego wyniosły 63.187 tys. zł. Porozumienia zawierane przez województwa z innymi jednostkami samorządu terytorialnego dotyczyły głównie zadań realizowanych na drogach publicznych 27.774 tys. zł (44,0%), zadań z zakresu kultury i dziedzictwa narodowego 15.785 tys. zł (25,0%), w tym na biblioteki 11.427 tys. zł (18,1%) oraz zadań związanych z finansowaniem placówek opiekuńczo-wychowawczych – 8.919 tys. zł (14,1%).

Dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej wyniosły 703 tys. zł. Dotacje udzielone na podstawie porozumień samorządów województw z organami administracji rządowej dotyczyły: w 41,9% zadań z zakresu administracji publicznej, w 35,5% zadań z zakresu pomocy społecznej, w 14,6% zadań z zakresu oświaty i wychowania, 6,1% zadań z zakresu bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej oraz w 1,9% zadań z zakresu ochrony zdrowia – zwalczanie narkomanii.

1.3. Dochody według działów

Strukturę dochodów według działów w 2016 r. prezentuje poniższy wykres.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w strukturze dochodów województw najwyższy udział miały następujące działy: Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, Różne rozliczenia, Transport i łączność, Rolnictwo i łowiectwo. Dochody zrealizowane w tych działach stanowiły 94,6% dochodów ogółem wykonanych przez województwa.

Wykonanie oraz dynamikę dochodów województw według ważniejszych działów prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody ogółem, w tym:	17 110 134	13 826 603	13 505 630	97,7	78,9
Rolnictwo i łowiectwo	1 112 758	947 524	884 443	93,3	79,5
Transport i łączność	2 882 642	1 533 647	1 497 908	97,7	52,0
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	5 851 994	6 039 037	6 223 962	103,1	106,4
Różne rozliczenia	5 352 987	4 366 437	4 042 862	92,6	75,5
Gospodarka mieszkaniowa	133 077	141 842	128 711	90,7	96,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. województwa zrealizowały dochody w dziale Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek, nieposiadających osobowości prawnej wyższe niż w 2015 r. o 6,4%. W dziale tym ujmowane są dochody z tytułu udziałów w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz od osób prawnych, które stanowiły 98,4% dochodów w tym dziale.

W dziale Różne rozliczenia zrealizowane dochody dotyczyły głównie następujących rozdziałów: część wyrównawcza subwencji ogólnej dla województw, stanowiąca 24,1% dochodów w dziale Różne rozliczenia, Regionalne Programy Operacyjne 2007-2013, stanowiące 20,3% tych dochodów oraz część regionalna subwencji ogólnej dla województw, stanowiąca 7,9%.

Szczegółowe dane dotyczące dochodów ogółem województw według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

1.4. Dochody w przeliczeniu na mieszkańca

Dochody województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca, według głównych źródeł dochodów, przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Dochody województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	
	2015	2016
1	2	3
DOCHODY OGÓŁEM, z tego:	444,67	351,37
Dochody własne	185,95	187,46
Dotacje	206,92	112,79
Subwencja ogólna	51,80	51,12

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetu województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na 31 grudnia 2015 r.

W 2016 r. dochody województw, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w porównaniu do 2015 r., zmniejszyły się o 21,0%. Istotny wpływ na spadek dochodów na mieszkańca województwa w 2016 r. miały dotacje, które w stosunku do 2015 r. zmniejszyły się o 45,5%.

W porównaniu do 2015 r., w 2016 r. znacznie zmniejszyły się dotacje z budżetu Unii Europejskiej i z innych źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej oraz dotacje uzyskiwane na podstawie porozumień od innych jednostek samorządu terytorialnego z przeznaczeniem na finansowanie inwestycji i zakupów inwestycyjnych.

Dochody województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie od 268,70 zł, tj. 74,6% średniej dla wszystkich województw do 508,24 zł, tj. 141,0% średniej.

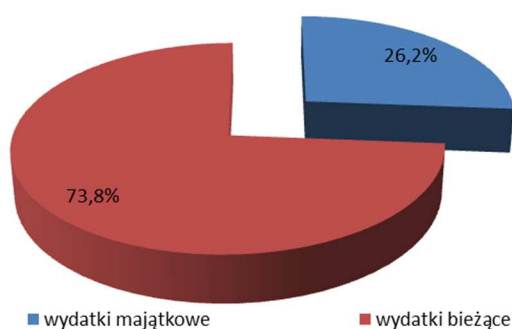
Dochody województw na 1 mieszkańca w 2016 r. według województw przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2. Wydatki województw

2.1. Struktura wydatków

W 2016 r. w strukturze wydatków ogółem województw, wydatki bieżące stanowiły 73,8% a wydatki majątkowe 26,2%.

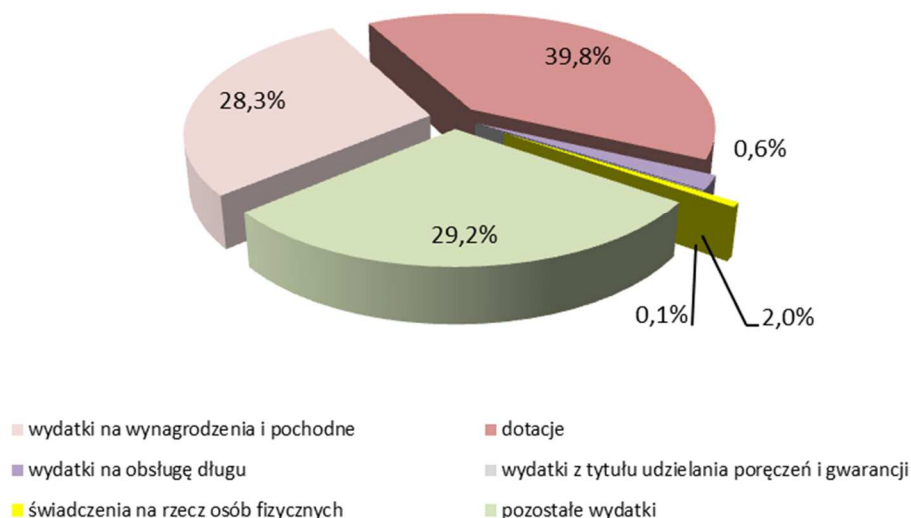
STRUKTURA WYDATKÓW WOJEWÓDZTW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., wydatki majątkowe w wysokości 3.310.386 tys. zł stanowiły 26,2% wydatków ogółem województw. W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., w strukturze wydatków ogółem udział ten zmniejszył się o 18,9 punktu procentowego.

STRUKTURA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH WOJEWÓDZTW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze wydatków bieżących największą pozycję stanowiły dotacje (39,8%), wydatki na wynagrodzenia z pochodnymi (28,3%) oraz pozostałe wydatki (29,2%).

W grupie pozostałych wydatków znajdują się m.in. wydatki na zakup usług, materiałów, wyposażenia, usług remontowych, składki na ubezpieczenia zdrowotne i zakup energii.

2.2. Wydatki ogółem w podziale na rodzaje wydatków

Wykonanie, dynamikę oraz strukturę wydatków zrealizowanych przez województwa według głównych kierunków ich rozdysponowania prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Struktura	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
WYDATKI OGÓŁEM, z tego:	17 202 651	14 006 091	12 617 385	100,0	90,1	73,4
Wydatki majątkowe	7 762 989	4 027 397	3 310 386	26,2	82,2	42,6
w tym: inwestycyjne	7 415 433	3 793 916	3 083 002	24,4	81,3	41,6
Wydatki bieżące, z tego:	9 439 663	9 978 694	9 306 999	73,8	93,3	98,6
wynagrodzenia	2 201 733	2 313 583	2 230 325	17,7	96,4	101,3
w tym: wynagrodzenia osobowe	2 008 832	2 121 835	2 051 926	16,3	96,7	102,1
pochodne od wynagrodzeń	397 313	430 466	403 573	3,2	93,8	101,6

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Struktura	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
dotacje	3 787 718	3 867 636	3 702 382	29,3	95,7	97,7
wydatki na obsługę długu	188 744	211 605	184 637	1,5	87,3	97,8
wydatki z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji	17 299	30 723	6 981	0,1	22,7	40,4
świadczenia na rzecz osób fizycznych	91 370	65 035	60 129	0,5	92,5	65,8
pozostałe wydatki	2 755 486	3 059 646	2 718 973	21,5	88,9	98,7

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

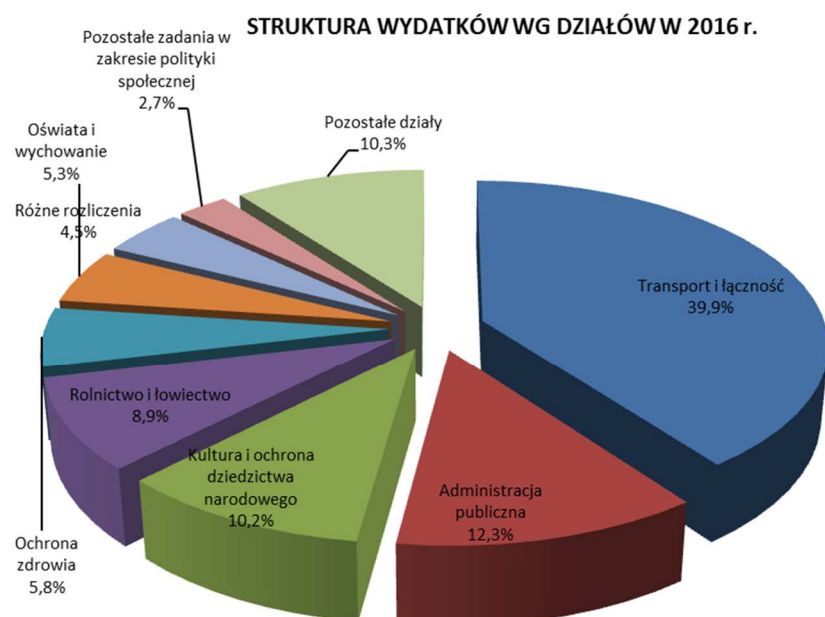
Wydatki ogółem województw zostały zrealizowane w wysokości 12.617.385 tys. zł, tj. 90,1% planu na 2016 r. i w porównaniu do 2015 r., wydatki ogółem były niższe o 26,6%.

Plan wydatków bieżących został zrealizowany w 93,3%, a wydatków majątkowych w 82,2%. W porównaniu do 2015 r. wydatki bieżące były niższe o 1,4%, a wydatki majątkowe o 57,4%.

W 2016 r. wykonanie wydatków we wszystkich tytułach nie przekroczyło kwot planowanych. Wzrost wydatków w 2016 r. odnotowano w wydatkach na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń.

2.3. Wydatki według działów

Przeważająca część środków budżetowych przeznaczonych przez województwa na wydatki dotyczyła działów: Transport i łączność, Rolnictwo i łowiectwo, Administracja publiczna, Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz Ochrona zdrowia . Łącznie, wydatki w tych działach stanowiły 76,1% wszystkich wydatków zrealizowanych przez województwa w 2016 r.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

Wykonanie oraz dynamikę wydatków zrealizowanych przez województwa w 2016 r. według ważniejszych działów prezentuje poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
WYDATKI OGÓŁEM,	17 202 651	14 006 091	12 617 385	90,1	73,4
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	1 433 402	1 217 192	1 126 683	92,6	78,6
Transport i łączność	7 005 023	5 629 705	5 028 862	89,3	71,8
Administracja publiczna	1 883 969	1 719 195	1 553 568	90,4	82,5
Różne rozliczenia	338 003	698 462	573 414	82,1	169,6
Oświata i wychowanie	747 236	701 838	663 251	94,5	88,8
Ochrona zdrowia	1 106 657	806 513	732 465	90,8	66,2
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	491 957	422 495	346 018	81,9	70,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 366 547	1 313 931	1 289 723	98,2	94,4

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. wydatki w dziale Transport i łączność zrealizowane zostały w 89,3 % kwot planowanych i 35,2% wydatków tego działu zostało przeznaczone na wydatki majątkowe.

W dziale Transport i łączność 44,2% stanowiły wydatki na drogi publiczne wojewódzkie, 39,3% na krajowe przewozy kolejowe, 12,8% na krajowe pasażerskie przewozy autobusowe, a 1,1% na infrastrukturę portową. Łącznie wydatki te stanowiły 97,4% wydatków w dziale Transport i łączność.

Wydatki zrealizowane w dziale Administracja publiczna w 2016 r., były niższe w porównaniu do 2015 r. o 17,5%, przy czym znacznemu zmniejszeniu uległy wydatki ujmowane w rozdziale Urzędy naczelnych i centralnych organów administracji rządowej (o 96,4% w stosunku do analogicznych wydatków w 2015 r.).

W 2016 r. wydatki w dziale Administracja publiczna w 53,4% przeznaczone zostały przez województwa na wynagrodzenia osobowe pracowników.

W dziale Rolnictwo i łowiectwo, w stosunku do 2015 r., wydatki były niższe o 21,4%, największy spadek nastąpił w wydatkach przeznaczonych na finansowanie infrastruktury wodociągowej i sanitacyjnej wsi o 63%. W dziale Rolnictwo i łowiectwo 35,9% stanowiły wydatki majątkowe.

Wydatki zrealizowane w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w 2016 r. zmniejszyły się, w stosunku do 2015 r., o 5,6%. W tym dziale 85,7% wydatków stanowiły dotacje podmiotowe dla samorządowych instytucji kultury. Największy spadek wydatków odnotowano w rozdziale poświęconym ośrodkom ochrony i dokumentacji zabytków.

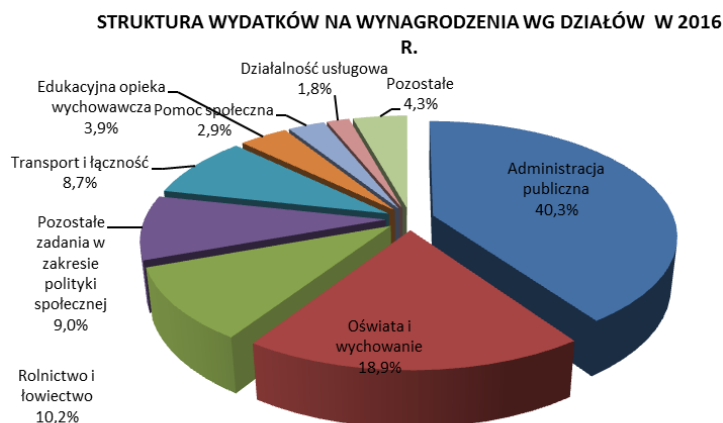
W dziale Ochrona zdrowia wydatki zrealizowane, w porównaniu do 2015 r., zmniejszyły się o 33,8%; największy spadek wydatków poniesionych przez województwa w 2016 r. odnotowuje się w rozdziale szpitale uzdrowiskowe.

W dziale Ochrona zdrowia w wydatkach ogółem największy udział miały wydatki inwestycyjne na dotacje celowe – 45,2% wydatków.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków województw według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.1. Wydatki na wynagrodzenia według działów

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze wydatków na wynagrodzenia najwyższy udział stanowiły wydatki w działach: Administracja publiczna, Oświata i wychowanie, Rolnictwo i łowiectwo, Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, Transport i łączność oraz Edukacyjna opieka wychowawcza. Łącznie w tych działach województwa wykonały 87,1% wszystkich wydatków na wynagrodzenia zrealizowanych przez województwa w 2016 r.

Wykonane wydatki na wynagrodzenia w 2016 r. przez województwa według ważniejszych działów prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem,	2 201 733	2 313 583	2 230 325	96,4	101,3
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	231 206	235 206	226 853	96,4	98,1
Transport i łączność	189 337	195 612	194 350	99,4	102,6
Działalność usługowa	39 318	41 922	40 008	95,4	101,8
Administracja publiczna	831 958	943 032	898 891	95,3	108,0
Oświata i wychowanie	453 111	429 728	422 385	98,3	93,2
Pomoc społeczna	57 939	66 610	64 956	97,5	112,1
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	211 910	211 857	201 086	94,9	94,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	87 066	87 099	85 916	98,6	98,7

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

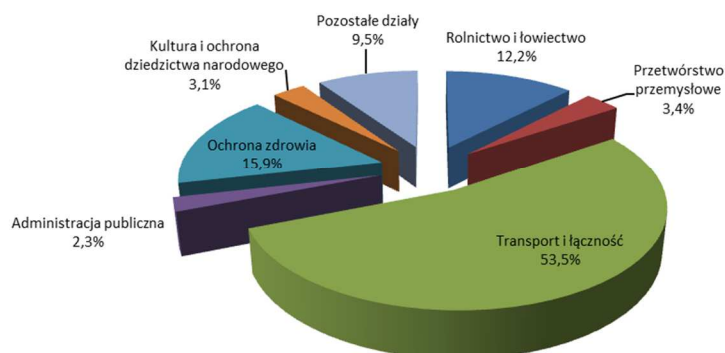
W 2016 r., wydatki na wynagrodzenia we wszystkich działach łącznie wzrosły o 1,3%. Najwyższy wzrost wydatków na wynagrodzenia w 2016 r. był w dziale Pomoc społeczna. Wydatki na wynagrodzenia województw w tym dziale były wyższe o 12,1% niż w 2015 r.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków na wynagrodzenia zrealizowanych przez województwa według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.3.2. Wydatki majątkowe według działów

Strukturę wydatków majątkowych prezentuje poniższy wykres.

STRUKTURA WYDATKÓW MAJĄTKOWYCH WOJEWÓDZTW WG DZIAŁÓW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

Przeważająca część środków budżetowych przeznaczonych przez województwa na wydatki majątkowe dotyczyła działów: Transport i łączność, Ochrona zdrowia, Rolnictwo i łowiectwo, Przetwórstwo przemysłowe, Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego i Administracja publiczna. Łącznie wydatki majątkowe w tych działach stanowiły 90,4% wydatków majątkowych zrealizowanych przez województwa w 2016 r.

We wszystkich znaczących działach wydatki majątkowe zostały zrealizowane poniżej kwot planowanych. W porównaniu do 2015 r. zmniejszyła się również dynamika tych wydatków.

Wykonanie oraz dynamikę wydatków majątkowych zrealizowanych przez województwa w 2016 r. według ważniejszych działów prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
OGÓŁEM, w tym:	7 762 989	4 027 397	3 310 386	82,2	42,6
Rolnictwo i łowiectwo	732 269	466 736	404 085	86,6	55,2
Przetwórstwo przemysłowe	338 605	124 439	112 922	90,7	33,3
Transport i łączność	3 795 176	2 222 701	1 772 058	79,7	46,7
Administracja publiczna	439 267	91 436	75 987	83,1	17,3
Ochrona zdrowia	827 255	583 031	525 543	90,1	63,5
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	250 601	119 261	104 084	87,3	41,5

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. w strukturze wydatków majątkowych województw istotne działy to: Transport i łączność (53,5%), Ochrona zdrowia (15,9%), Rolnictwo i łowiectwo (12,2%), Przetwórstwo przemysłowe (3,4%), Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (3,1%) i Administracja publiczna (2,3%).

Wydatki majątkowe w dziale Transport i łączność dotyczyły w 74,1% wydatków na drogi publiczne wojewódzkie, w 17,4% związane były z krajowymi przewozami kolejowymi i w 3,0% dotyczyły infrastruktury portowej. Łącznie wydatki te stanowiły 94,5% wydatków majątkowych w dziale Transport i łączność.

Wydatki majątkowe w dziale Ochrona zdrowia w 69,0% dotyczyły wydatków majątkowych jednostek budżetowych w zakresie szpitali ogólnych, w 15,5% - pozostałej działalności oraz w 5,8% lecznictwa psychiatrycznego. Wydatki w ww. rozdziałach stanowiły 90,3% wydatków majątkowych w dziale Ochrona zdrowia.

Szczegółowe dane dotyczące wydatków majątkowych województw według działów przedstawiono w tablicach załączonych do sprawozdania.

2.4. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca

Wydatki ogółem zrealizowane w 2016 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwach, według głównych kierunków ich rozdysponowania, przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Wydatki województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	
	2015	2016
1	2	3
Wydatki ogółem, z tego:	447,07	328,26
Wydatki majątkowe	201,75	86,12
Wydatki bieżące	245,32	242,13

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)
Stan ludności według GUS na 31 grudnia 2015 r.

Wydatki ogółem województw wykonane w 2016 r., w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w porównaniu do 2015 r., zmniejszyły się o 26,6%. Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca zmniejszyły się o 57,3%, na co miał wpływ – odnotowany w dochodach województw – spadek źródeł finansowania inwestycji i zakupów inwestycyjnych.

Rozpiętość w poziomie wydatków województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowała się na poziomie od 259,21 zł, tj. 79,0% średniej dla wszystkich województw do 460,19 zł, tj. 140,2% średniej.

Wydatki według województw na 1 mieszkańca w 2016 r. ujęte zostały w tablicach załączonych do sprawozdania.

3. Wynik budżetów województw

W 2016 roku budżety województw zamknęły się nadwyżką w wysokości 888.245 tys. zł.

W 2016 r. budżet 1 samorządu wojewódzkiego zamknął się deficytem, który wyniósł 46.586 tys. zł, a 15 województw zamknęło swoje budżety nadwyżką na łączną kwotę 934.832 tys. zł.

Liczbę województw, według relacji wyniku do dochodów zrealizowanych w 2016 r. przedstawia poniższa tablica:

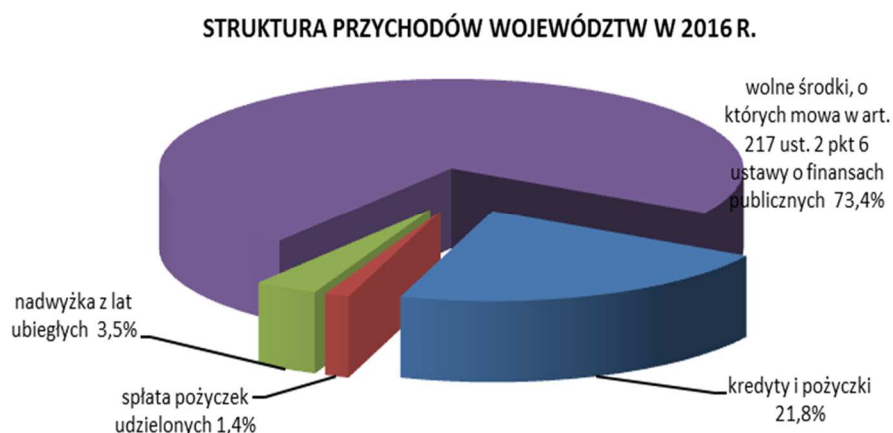
Wyszczególnienie	Relacja wyniku do dochodów województw					
	Razem	poniżej 5%	5-10%	10-15%	15-20%	powyżej 20%
Województwa z deficytem budżetowym	1	1	0	0	0	0
Województwa z nadwyżką budżetową	15	4	5	5	1	0

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

Wynik województwa z deficytem budżetowym w relacji do ich dochodów nie przekroczył 5%.

4. Przychody i rozchody województw

Województwa w 2016 r. zrealizowały przychody w łącznej wysokości 1.364.342 tys. zł, natomiast rozchody w łącznej kwocie 756.316 tys. zł.

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W przychodach województw w 2016 r. wolne środki stanowiły 73,4%, przychody z tytułu kredytów i pożyczek - 21,8%, a nadwyżka z lat ubiegłych stanowiła 3,5% przychodów.

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

W rozchodach województw największy udział miały splaty kredytów i pożyczek, które stanowiły 92,8% rozchodów ogółem.

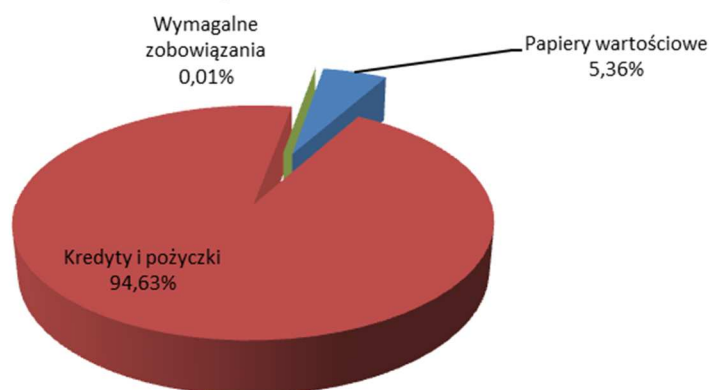
W 2016 r. przychody województw z tytułu kredytów i pożyczek wyniosły 296.797 tys. zł natomiast rozchody z tytułu splaty kredytów i pożyczek wyniosły 702.055 tys. zł.

5. Zobowiązania według tytułów dłużnych województw

W 2016 r. zadłużenie ogółem województw wyniosło 6.768.869 tys. zł.

W 2016 r. w strukturze zobowiązań województw udział kredytów i pożyczek wyniósł 94,6%, udział papierów wartościowych – 5,4% a udział zobowiązań wymagalnych w zobowiązaniach ogółem – 0,01%.

STRUKTURA ZOBOWIĄZAŃ WOJEWÓDZTW W 2016 R.

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów województw za 2016 r. (Min. Fin.)

Zobowiązania województw według tytułów dłużnych zostały przedstawione poniżej.

Wyszczególnienie	Zobowiązania województw według tytułów dłużnych		
	2015	2016	(3:2)
	tys. zł		%
1	2	3	4
Zobowiązania województw według tytułów dłużnych ogółem, z tego:	7 154 539	6 768 869	94,6
Papiery wartościowe	349 443	362 768	103,8
w tym: długoterminowe	349 443	362 768	103,8
Kredyty i pożyczki	6 803 879	6 405 481	94,1
w tym: długoterminowe	6 802 121	6 405 481	94,1
Wymagalne zobowiązania	1 217	620	50,9
w tym z tytułu: dostaw towarów i usług	206	392	190,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., zadłużenie ogółem województw zmniejszyło o 5,4%, w tym z tytułu kredytów i pożyczek o 5,9%. W 2016 r. znacznie zmniejszyły się zobowiązania wymagalne. Kwota zobowiązań wymagalnych, z 1.217 tys. zł w 2015 r., zmniejszyła się do 620 tys. zł w 2016 r.

W 2016 r. zadłużenie wystąpiło we wszystkich 16 województwach, a udział zadłużenia województw w dochodach ogółem województw wynosił 50,1%.

Udział zadłużenia województw bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych w wykonanych dochodach ogółem wyniósł 45,4%.

Liczba województw wg relacji zadłużenia bez zobowiązań na realizację programów i projektów z udziałem środków unijnych do wykonanych dochodów tych jednostek.

Lata	Liczba jednostek								
	OGÓŁEM	Zadłużonych	Poniżej 10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	Powyżej 60%
2015	16	16	2	1	1	6	2	3	1
2016	16	16	1	2	0	6	2	3	2

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetów województw za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W 2016 r. według danych zawartych w uchwałach jednostek samorządu terytorialnego w sprawie wieloletnich prognoz finansowych (stan bazy na 22 listopada 2016 r.), wszystkie województwa spełniały indywidualny wskaźnik spłaty zadłużenia, określony w art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Z informacji uzyskanych z regionalnych izb obrachunkowych wynika, że zobowiązania finansowe, które wykazują ekonomiczne podobieństwo do kredytu/pożyczki wystąpiły, wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r., w 3 województwach na łączną kwotę 2.257 tys. zł.

6. Przychody i koszty wojewódzkich samorządowych zakładów budżetowych

W 2016 r. działalność w formie samorządowego zakładu budżetowego prowadziły 3 województwa (lubuskie, mazowieckie i zachodniopomorskie).

Przychody i koszty samorządowych zakładów budżetowych województw w 2016 roku przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Przychody	30 084	31 850	29 830	93,7	99,2
w tym: dotacje z budżetu	2 336	2 384	2 384	100,0	102,1
Koszty	29 782	31 772	29 033	91,4	97,5
Podatek dochodowy od osób prawnych	219	0	239	-	109,1
Wpłaty do budżetu województw	0	17	79	464,3	-

Źródło: Sprawozdania roczne województw z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Przychody wojewódzkich samorządowych zakładów budżetowych w 2016 r. wyniosły 29.830 tys. zł, w tym dotacje z budżetu stanowiły 2.384 tys. zł.

W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. przychody samorządowych zakładów budżetowych były niższe o 0,8% a dotacje z budżetów województw zwiększyły się o 2,1%.

Koszty zakładów budżetowych województw wyniosły 29.033 tys. zł i były niższe o 2,5% niż zrealizowane w 2015 r.

Wojewódzkie samorządowe zakłady budżetowe w 2016 r. dokonały wpłat nadwyżki środków obrotowych do budżetu w kwocie 79 tys. zł.

W 2016 r. w województwach samorządowe zakłady budżetowe realizowały zadania z zakresu określonego w działach: Rolnictwo i łowiectwo (67,8% przychodów ogółem), Kultura fizyczna (27,4% przychodów ogółem) oraz Transport i łączność (4,8% przychodów ogółem).

Przychody wojewódzkich samorządowych zakładów budżetowych wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem	30 084	31 850	29 830	93,7	99,2
z tego:					
Rolnictwo i łowiectwo	20 154	22 706	20 219	89,0	100,3
Kultura fizyczna	8 605	7 494	8 186	109,2	95,1
Transport i łączność	1 325	1 650	1 425	86,4	107,5

Źródło: Sprawozdania roczne województw z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

W strukturze kosztów największy udział realizowano w dziale Rolnictwo i łowiectwo (68,6% kosztów), Kultura fizyczna (27,1%) oraz Transport i łączność (4,3%).

Koszty wojewódzkich samorządowych zakładów budżetowych w 2016 r. wg działów

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Ogółem:	29 782	31 772	29 033	91,4%	97,5
z tego:					
Rolnictwo i łowiectwo	19 918	22 628	19 916	88,0%	100,0
Kultura fizyczna	8 435	7 494	7 866	105,0%	93,3
Transport i łączność	1 429	1 650	1 251	75,8%	87,5

Źródło: Sprawozdania roczne województw z wykonania planów finansowych samorządowych zakładów budżetowych za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Stan środków obrotowych wojewódzkich samorządowych zakładów budżetowych zwiększył się ze 204 tys. zł na początku roku do 684 tys. zł na koniec roku.

7. Wydzielony rachunek dochodów wojewódzkich jednostek budżetowych

Wydzielone rachunki dochodów, o którym mowa w art. 223 ustawy o finansach publicznych, utworzono w 12 województwach.

W ramach ww. rachunku województwa zrealizowały w 2016 r. dochody w wysokości 28.239 tys. zł, stanowiące 76,3% planu i były one niższe o 8,5% od dochodów wykonanych w 2015 r.

Dochody i wydatki na rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015 r.	Plan 2016 r.	Wykonanie 2016 r.	(4:3)	(4:2)
	tys. zł			%%	
1	2	3	4	5	6
Dochody	30 859	37 028	28 239	76,3	91,5
Wydatki	31 736	37 550	28 432	75,7	89,6
w tym : wpłaty do budżetu	2 482	687	1 091	158,8	44,0

Zródło: Sprawozdania roczne województw z wykonania dochodów i wydatków na rachunku o którym mowa w art. 223 ust.1 ustawy o finansach publicznych za 2015 r. i za 2016 r. (Min. Fin)

Wydatki zrealizowane z wydzielonych rachunków wyniosły 28.432 tys. zł i były niższe o 24,3% niż planowano, a dokonane wpłaty do budżetu województw stanowiły 158,8% kwoty planowanej na 2016 r.

W 2016 r. wykonane wydatki były niższe o 10,4%, w porównaniu do 2015 r., natomiast wpłaty do budżetów województw zmniejszyły się o 56,0%.

Stan środków pieniężnych na wydzielonych rachunkach dochodów na początku 2016 r. wynosił 820 tys. zł i zmniejszył się na koniec 2016 r. do kwoty 627 tys. zł (23,5%).

VI. Zbiorcze informacje dotyczące środków na realizację projektów i programów realizowanych z udziałem środków z Unii Europejskiej, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, środków z budżetu państwa na współfinansowanie oraz płatności z budżetu środków europejskich.

Zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, dochodami tych jednostek mogą być, między innymi, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej.

Zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, dochodami tych jednostek mogą być, między innymi, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej.

Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, umożliwiają jednostkom samorządu terytorialnego również uzyskanie dofinansowania ich wkładu własnego ze środków budżetu państwa, co jest wymagane przy realizacji projektów finansowanych z udziałem środków unijnych.

Na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, środki przeznaczone na realizację programów operacyjnych w części odpowiadającej wkładowi środków europejskich stanowią w budżecie państwa odrębną część pn. budżet środków europejskich, z którego wydatki realizowane są w formie płatności. Za obsługę płatności w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich odpowiada Minister Rozwoju i Finansów w imieniu którego, obsługę bankową płatności prowadzi Bank Gospodarstwa Krajowego w ramach umowy rachunku bankowego. Podkreślić należy, że środki ujęte w budżecie środków europejskich są środkami publicznymi, które mogą być wykorzystane wyłącznie na cele określone w umowach międzynarodowych lub wskazane przez ich dawcę. Wydatki finansowane przy udziale tych środków muszą być dokonywane zgodnie z procedurami określonymi w umowie międzynarodowej lub innymi procedurami obowiązującymi przy ich wykorzystaniu (art. 184 ust. 1 ustawy o finansach publicznych).

Natomiast część środków odpowiadająca wkładowi krajowemu, jest przekazywana w formie dotacji celowej. Zatem od 1 stycznia 2010 r. dofinansowanie dokonywane jest w dwóch formach, tj. płatności i współfinansowania przekazywanego z budżetu państwa w formie dotacji celowej, w związku z tym otrzymane dofinansowanie beneficjent wydatkuje i rozlicza w trybie przewidzianym dla danej formy dofinansowania.

Ze sprawozdań rocznych z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. wynika, iż przekazane jednostkom samorządu terytorialnego środki, na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, a także finansowanie i współfinansowanie programów ze środków bezzwrotnych pochodzących z Unii Europejskiej oraz na realizację płatności, których źródłem jest budżet środków europejskich, wyniosły 7.217.682 tys. zł, co stanowiło 88,3% ich planu rocznego (8.174.434 tys. zł), z tego:

- środki Unii Europejskiej² – 1.079.929 tys. zł, co stanowiło 85,1% planu,
- płatności z budżetu środków europejskich³ – 5.444.701 tys. zł, co stanowiło 90,6% planu,
- środki budżetu państwa lub inne, przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności UE i innych środków bezzwrotnych oraz na współfinansowanie realizacji programów i projektów finansowanych z udziałem środków europejskich⁴, – 693.052 tys. zł, co stanowiło 77,6% planu.

Wysokość dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2016 r., na tle zrealizowanych dochodów i wydatków ogółem tych jednostek, prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	w tys. zł			%	
1	2	3	4	5	6
Dochody ogółem	199 018 949	214 460 072	213 668 930	99,6	107,4
w tym:					
- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych ¹⁾	1 781 608	1 268 910	1 079 929	85,1	60,6
- środki z budżetu państwa lub inne na współfinansowanie programów i projektów unijnych ³⁾	1 725 411	893 481	693 052	77,6	40,2
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich (od 1 stycznia 2010r.) ²⁾	13 694 185	6 012 043	5 444 701	90,6	39,8
Wydatki ogółem	196 415 300	219 291 992	206 034 558	94,0	104,9
w tym:					
- na finansowanie programów i projektów unijnych ¹⁾	1 336 194	1 182 705	936 495	79,2	70,1

² Uwzględniono dochody jst klasyfikowane z czwartą cyfrą paragrafów 1, 5 i 8.

³ Uwzględniono dochody jst klasyfikowane z czwartą cyfrą paragrafu 7.

⁴ Uwzględniono dochody jst klasyfikowane z czwartą cyfrą paragrafu 2, 6 i 9.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Dynamika (4:2)
	w tys. zł			%	
1	2	3	4	5	6
- na współfinansowanie programów i projektów unijnych ³⁾	6 118 259	2 327 999	1 678 870	72,1	27,4
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich (od 1 stycznia 2010 r.) ²⁾	11 521 249	3 000 629	1 866 561	93,2	62,2

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min. Fin.)

Z otrzymanej przez jednostki samorządu terytorialnego kwoty 7.217.682 tys. zł na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, a także na finansowanie wydatków, których źródłem jest budżet środków europejskich przeznaczono dla:

- gmin - 1.431.334 tys. zł, tj. 19,8%,
- powiatów - 417.936 tys. zł, tj. 5,8%,
- miast na prawach powiatu - 2.745.895 tys. zł, tj. 38,1%,
- województw - 2.622.518 tys. zł, tj. 36,3%.

W relacji do wykonanych dochodów ogółem poszczególnych rodzajów jednostek samorządu terytorialnego, ww. dochody stanowiły:

- w gminach - 1,4%,
- w powiatach - 1,8%,
- w miastach na prawach powiatu - 3,7%,
- województwach - 19,4%.

W 2016 r., w związku z realizacją programów i projektów unijnych, wydatki jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 4.481.926 tys. zł, co stanowiło 68,8% ich rocznego planu, z tego:

- wydatki na finansowanie programów i projektów ze środków UE – 936.495 tys. zł, tj. 79,2% ich rocznego planu,
- wydatki na współfinansowanie programów i projektów unijnych, stanowiące krajowy wkład publiczny - 1.678.870 tys. zł, tj. 72,1% ich rocznego planu,
- wydatki w ramach płatności budżetu środków europejskich – 1.866.561 tys. zł, tj. 62,2% ich rocznego planu.

Z wykazanej wyżej kwoty wydatków 4.481.926 tys. zł, przypadało na:

- gminy – 907.222 tys. zł, tj. 20,2%,
- powiaty – 355.292 tys. zł, tj. 7,9%,

- miasta na prawach powiatu – 1.022.713 tys. zł, tj. 22,8%,
- województwa – 2.196.699 tys. zł, tj. 49,1%.

W 2016 r. wydatki samorządów w ramach płatności budżetu środków europejskich, stanowiły 1.866.561 tys. zł, z tego:

- wydatki gmin – 472.239 tys. zł, tj. 25,3%;
- wydatki powiatów – 169.858 tys. zł, tj. 9,1%;
- wydatki miast na prawach powiatu – 428.287 tys. zł, tj. 22,9%;
- wydatki województw – 796.177 tys. zł, tj. 42,7%.

Niższa realizacja wydatków w zakresie programów finansowanych ze środków europejskich w 2016 roku w porównaniu z rokiem 2015 wynika przede wszystkim z wczesnej fazy realizacji Perspektywy Finansowej 2014-2020 oraz ze zmian harmonogramów realizacji projektów, które wymagają postępowania przetargowego, jak również z oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonych już postępowań przetargowych.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych w 2016 r. z udziałem środków Unii Europejskiej według działów zawiera poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
WYDATKI OGÓŁEM	18 975 702	6 511 333	4 481 926	68,8	100,0	23,6
w tym:						
Rolnictwo i łowiectwo	1 552 705	231 340	136 681	59,1	3,0	8,8
Rybołówstwo i rybactwo	33 901	15 731	11 541	73,4	0,3	34,0
Przetwórstwo przemysłowe	537 299	209 465	175 838	83,9	3,9	32,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	109 264	9 801	7 537	76,9	0,2	6,9
Transport i łączność	7 796 921	2 656 032	1 941 228	73,1	43,3	24,9
Turystyka	584 450	31 963	16 897	52,9	0,4	2,9
Gospodarka mieszkaniowa	191 036	94 038	54 794	58,3	1,2	28,7
Działalność usługowa	399 374	75 610	33 696	44,6	0,8	8,4
Informatyka	895 353	23 462	16 615	70,8	0,4	1,9
Administracja publiczna	1 234 134	753 861	587 206	77,9	13,1	47,6
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	67 456	43 752	26 504	60,6	0,6	39,3
Oświata i wychowanie	750 535	767 908	478 577	62,3	10,7	63,8
Szkolnictwo wyższe	6 864	5 523	4 163	75,4	0,1	60,6
Ochrona zdrowia	422 883	171 967	136 245	79,2	3,0	32,2

Wyszczególnienie	Wykonanie 2015	Plan (po zmianach) 2016	Wykonanie 2016	Wskaźnik (4:3)	Struktura	Dynamika (4:2)
	tys. zł			%%		
1	2	3	4	5	6	7
Pomoc społeczna	159 530	136 089	87 083	64,0	1,9	54,6
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	654 165	403 101	244 027	60,5	5,4	37,3
Edukacyjna opieka wychowawcza	39 033	20 152	10 914	54,2	0,2	28,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 476 600	558 984	337 141	60,3	7,5	13,6
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	694 190	161 215	105 282	65,3	2,3	15,2
Kultura fizyczna	309 471	45 190	34 830	77,1	0,8	11,3

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2015 r. i 2016 r. (Min.Fin.)

W strukturze wydatków dominowały wydatki na zadania realizowane w ramach działów: Transport i łączność, Administracja publiczna, Oświata i wychowanie oraz Gospodarka komunalna i ochrona środowiska. Natomiast wydatki na zadania w zakresie Pozostałych zadań z zakresu polityki społecznej, Przetwórstwa przemysłowego, Rolnictwa i łowiectwa oraz Ochrony zdrowia wyniosły 692.791 tys. zł, co stanowiło 15,5% kwoty wykonanych wydatków ogółem.

Zrealizowane w 2016 r. przychody ogółem, w tym przychody na realizację programów i projektów realizowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, w podziale na rodzaje samorządu terytorialnego, przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Jednostki samorządu terytorialnego	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwa
	w tys. zł				
1	2	3	4	5	6
Przychody ogółem, w tym:	19 380 400	8 474 026	1 717 335	7 824 698	1 364 342
kredyty i pożyczki na realizację programów i projektów realizowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o finansach publicznych	261 238	79 341	21 369	53 528	107 000
papiery wartościowe na realizację programów i projektów realizowanych z udziałem środków o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o finansach publicznych	2 400	2 400	0,00	0,00	0,00

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 2016 r. (Min. Fin.)

Z powyższego wynika, iż w przychodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego, przychody pochodzące z kredytów i pożyczek związane z realizacją programów i projektów finansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, stanowią 6,3%.

VII. Zbiorcze wykonanie budżetów związków jednostek samorządu terytorialnego

Z wykazanych w sprawozdaniach danych ze 149 związków jednostek samorządu terytorialnego wynika, że związki jednostek samorządu terytorialnego zaplanowały na 2016 r. deficyt w wysokości 97.124 tys. zł.

Związki zamknęły swoje budżety zbiorczo nadwyżką w kwocie 64.239 tys. zł.

W 2016 r. 96 związków, tj. 64,4% łącznej ich liczby, zamknęło swoje budżety nadwyżką, 51 związków wykazało deficyt (34,2% ogółu związków) a dwa związki wykazały budżet zrównoważony.

Dochody ogółem zrealizowane przez związki w 2016 r. wynoszą 1.898.155 tys. zł, co stanowi 97,8% kwot zaplanowanych na ten rok. Dochody własne wykonane zostały w kwocie 1.777.269 tys. zł, co stanowi 96,8% planu rocznego, zaś dotacje w kwocie 120.886 tys. zł, co stanowi 114,9% planu. W porównaniu do 2015 r. dochody ogółem związków jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. zmniejszyły się o 5,4%. W strukturze dochodów ogółem związków, dochody własne stanowiły 93,6%, natomiast dotacje 6,4%.

Wydatki ogółem, wykonane w kwocie 1.833.917 tys. zł, stanowią 90,0% kwoty planowanej na 2016 r., przy czym wydatki majątkowe zostały zrealizowane w wysokości 224.387 tys. zł, tj. 72,6% planu rocznego, zaś wydatki bieżące w kwocie 1.609.529 tys. zł, tj. 93,1% planu. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowią 12,2%, a na wydatki bieżące przypada 87,8%.

Stan zadłużenia związków jednostek samorządu terytorialnego na koniec 2016 r. wyniósł 411.686 tys. zł. Zadłużenie związków jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. zwiększyło się o 6,1% w porównaniu do zadłużenia w 2015 r. Łączna kwota zadłużenia związków stanowiła 21,7% wykonanych dochodów ogółem związków jednostek samorządu terytorialnego i była niższa o 2,4% niż w 2015 r..

W 2016 r. 11 związków prowadziło działalność w formach samorządowego zakładu budżetowego. Przychody zakładów budżetowych prowadzonych przez związki zostały zrealizowane w kwocie 30.333 tys. zł (99,6% kwoty planowanej).

Koszty wyniosły 28.898 tys. zł (niższe od planu o 5,4%), a wpłaty do budżetu wyniosły 1.016 tys. zł. Stan środków obrotowych zwiększył się z 1.730 tys. zł na początku 2016 r. do 1.858 tys. zł na koniec roku (tj. o 7,4%).

Spis tablic

- Tablica 1. Informacja z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 2. Dochody, wydatki i wynik jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca
- Tablica 3. Dochody jednostek samorządu terytorialnego według źródeł pochodzenia
- Tablica 4. Dochody jednostek samorządu terytorialnego według działów
- Tablica 5. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej jednostek samorządu terytorialnego według województw
- Tablica 6. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego według województw
- Tablica 7. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie porozumień z organami administracji rządowej według województw
- Tablica 8. Dotacje i płatności z budżetu środków europejskich jednostek samorządu terytorialnego
- Tablica 9. Dotacje celowe jednostek samorządu terytorialnego przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich według działów
- Tablica 10. Dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego według działów
- Tablica 11. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego według działów
- Tablica 12. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie porozumień z organami administracji rządowej według działów
- Tablica 13. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego według działów
- Tablica 14. Wydatki majątkowe i inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego według województw
- Tablica 15. Przychody i koszty samorządowych zakładów budżetowych
- Tablica 16. Dochody i wydatki na rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy o finansach publicznych
- Tablica 17. Informacja z wykonania budżetów gmin za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 18. Informacja z wykonania budżetów gmin miejskich za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 19. Informacja z wykonania budżetów gmin wiejskich za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 20. Informacja z wykonania budżetów gmin miejsko-wiejskich za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 21. Dochody, wydatki i wynik gmin na 1 mieszkańca według województw
- Tablica 22. Zestawienie dochodów, wydatków, wyniku oraz zobowiązań gmin według województw
- Tablica 23. Dochody gmin według źródeł pochodzenia
- Tablica 24. Dochody gmin według działów
- Tablica 25. Zestawienie planu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków gmin w dziale 801 - Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza (w układzie wojewódzkim)
- Tablica 26. Zestawienie wykonania części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków gmin w dziale 801 - Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza (w układzie wojewódzkim)
- Tablica 27. Zestawienie dochodów z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych wykazanych przez gminy w dziale 801 - Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz wydatków poniesionych w tych działach
- Tablica 28. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej gmin według województw

- Tablica 29. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych gmin według województw
- Tablica 30. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez gminy na podstawie porozumień z organami administracji rządowej według województw
- Tablica 31. Dotacje celowe gmin przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich według działów
- Tablica 32. Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej gmin według działów
- Tablica 33. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych gmin według działów
- Tablica 34. Wydatki gmin według działów i rodzajów
- Tablica 35. Wydatki gmin wiejskich według działów i rodzajów
- Tablica 36. Zestawienie wykonania wydatków, wydatków bieżących oraz wydatki bieżące w dziale 750 – Administracja publiczna w gminach według województw
- Tablica 37. Wydatki majątkowe i inwestycyjne gmin według województw
- Tablica 38. Informacja z wykonania budżetów powiatów za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 39. Dochody, wydatki i wynik powiatów na 1 mieszkańca według województw
- Tablica 40. Dochody powiatów według źródeł pochodzenia
- Tablica 41. Dochody powiatów według działów
- Tablica 42. Zestawienie dochodów, wydatków, wyniku oraz zobowiązań w poszczególnych powiatach
- Tablica 43. Zestawienie planu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków powiatów w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza
- Tablica 44. Zestawienie wykonania części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków powiatów w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza
- Tablica 45. Zestawienie dochodów z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych wykazanych przez powiaty w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz wydatków poniesionych w tych działach
- Tablica 46. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej powiatów według województw
- Tablica 47. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych powiatów według województw
- Tablica 48. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez powiaty na podstawie porozumień z organami administracji rządowej według województw
- Tablica 49. Dotacje celowe powiatów przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich według działów
- Tablica 50. Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej powiatów według działów
- Tablica 51. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych powiatów według działów
- Tablica 52. Zestawienie wykonania wydatków, wydatków bieżących oraz wydatków bieżących w dziale 750 – Administracja publiczna w poszczególnych powiatach
- Tablica 53. Wydatki majątkowe i inwestycyjne powiatów według województw
- Tablica 54. Wydatki powiatów według działów i rodzajów
- Tablica 55. Informacja z wykonania budżetów miast na prawach powiatu za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 56. Dochody, wydatki i wynik miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca według województw
- Tablica 57. Dochody miast na prawach powiatu według źródeł pochodzenia

- Tablica 58. Dochody miast na prawach powiatu według działów
- Tablica 59. Zestawienie dochodów, wydatków, wyniku oraz zobowiązań w poszczególnych miastach na prawach powiatu
- Tablica 60. Zestawienie planu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków miast na prawach powiatu w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza
- Tablica 61. Zestawienie wykonania części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków miast na prawach powiatu w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza
- Tablica 62. Zestawienie dochodów z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych wykazanych przez miasta na prawach powiatu w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz wydatków poniesionych w tych działach
- Tablica 63. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej miast na prawach powiatu (część gminna) według województw
- Tablica 64. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych miast na prawach powiatu (część gminna) według województw
- Tablica 65. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez miasta na prawach powiatu (część gminna) na podstawie porozumień z organami administracji rządowej według województw
- Tablica 66. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej miast na prawach powiatu (część powiatowa) według województw
- Tablica 67. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych miast na prawach powiatu (część powiatowa) według województw
- Tablica 68. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez miasta na prawach powiatu (część powiatowa) na podstawie porozumień z organami administracji rządowej według województw
- Tablica 69. Dotacje celowe miast na prawach powiatu przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich według działów
- Tablica 70. Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej miast na prawach powiatu według działów
- Tablica 71. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych miast na prawach powiatu według działów
- Tablica 72. Wydatki miast na prawach powiatu według działów i rodzajów
- Tablica 73. Zestawienie wykonania wydatków, wydatków bieżących oraz wydatków bieżących w dziale 750 – Administracja publiczna w poszczególnych miastach na prawach powiatu
- Tablica 74. Wydatki majątkowe i inwestycyjne miast na prawach powiatu według województw
- Tablica 75. Informacja z wykonania budżetów województw za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 76. Dochody, wydatki i wynik województw na 1 mieszkańca
- Tablica 77. Zestawienie dochodów, wydatków, wyniku oraz zobowiązań w poszczególnych województwach
- Tablica 78. Dochody województw według źródeł pochodzenia
- Tablica 79. Dochody województw według działów
- Tablica 80. Zestawienie planu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków województw w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza
- Tablica 81. Zestawienie wykonania części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych i wydatków województw w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza
- Tablica 82. Zestawienie dochodów z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej, dotacji celowych wykazanych przez województwa w dziale 801 – Oświata i wychowanie i 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz wydatków poniesionych w tych działach
- Tablica 83. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej województw

- Tablica 84. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych województw
- Tablica 85. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie zadań realizowanych przez województwa na podstawie porozumień z organami administracji rządowej
- Tablica 86. Dotacje celowe województw przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich według działów
- Tablica 87. Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej województw według działów
- Tablica 88. Dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych województw według działów
- Tablica 89. Wydatki województw według działów i rodzajów
- Tablica 90. Zestawienie wykonania wydatków, wydatków bieżących oraz wydatków bieżących w dziale 750 – Administracja publiczna w poszczególnych województwach
- Tablica 91. Wydatki majątkowe i inwestycyjne województw
- Tablica 92. Informacja z wykonania budżetów związków jednostek samorządu terytorialnego za 4 kwartały 2016 r.
- Tablica 93. Wykaz gmin dokonujących wpłat z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej w 2016 r.
- Tablica 94. Wykaz powiatów dokonujących wpłat z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej w 2016 r.
- Tablica 95. Wykaz miast na prawach powiatu dokonujących wpłat z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej w 2016 r.
- Tablica 96. Wykaz województw dokonujących wpłat z przeznaczeniem na część regionalną subwencji ogólnej w 2016 r.